

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2016 30 stp
Institutt for landskapsplanlegging

Fra grått til blågrønt - forslag til ny utforming av Mack-kvartalet i Tromsø

from Gray to Blue and Green

- Proposal for Redesign of Mack-Kvartalet in Tromsø

Ida Kristine Andresen Haug
Landskapsarkitektur

BIBLIOTEKSIDEN

TITTEL:

Fra grått til blågrønt
- forslag til ny utforming av Mack-kvartalet i Tromsø

TITLE:

from Gray to Blue and Green
- Proposal for Redesign of Mack-Kvartalet in Tromsø

FORFATTER:

Ida Kristine Andresen Haug

Hovedveileder:

Jan Bernigeroth

Format:

A3, liggende

Antall sider:

74

Opplag:

3

Emneord:

Tromsø, Mack-kvartalet, Vinter, Park,
Sentrumsutvikling, Havnepromenade, Sjøfront

Keywords:

Tromsø, Mack-kvartalet, Winter, Park,
Urban development, harbour promenade, seafront

Utgivelsesdato:

11.05.2016

FORORD

Denne masteroppgaven er skrevet som en avslutning på min utdannelse som landskapsarkitekt, ved instituttet for landskapsplanlegging (ILP), ved Norges miljø og biovitenskapelige universitet (NMBU) våren 2016. Oppgaven tilsvarer 30 studiepoeng.

Jeg valgte å jobbe med Tromsø fordi det er by jeg har et nært forhold til, og det virket interessant og utfordrende å jobbe med et område så langt nord, fordi det byr på andre utfordringer enn det vi møter på i sørligere deler av landet. Mørketid og mye vær er utfordringer som er viktige å ta hensyn når man planlegger i nord. Man må kjenne stedet man jobber med, og tilpasse utforming deretter.

Oppgaven tar for seg to viktige byrom i Tromsø sentrum. Mack-kvartalet, som i dag består av parkeringsplass og lagerhall, som kommunen ønsker å utnytte som grøntareal, og en del av dagens sjøfront, strekningen fra polaria, og til Nerstrandaserteret.

Jeg har i denne oppgaven arbeidet fram et ideforslag til hvordan området kan utformes for å bli et nytt målpunkt i Tromsø sentrum. Det har vært viktig å prøve å finne en løsning som bygger opp under identiteten til stedet, samtidig som det tilfører noe nytt og eget.

Det har vært en tidkrevende men spennende og kreativ prosess. Jeg vil gjerne takke min veileder Jan Bernigeroth for hans kreative impulser som har hjulpet meg til å tenke i nye retninger gjennom designprosessen.

Jeg vil også takke Henriette Jordheim og Else Karlstrøm Minde i Tromsø kommune for hjelp i startfasen, med valg av oppgaveområde og med innhenting av kartgrunnlag.

Itillegg ønsker jeg å rette en takk til familien som har vært en stor støtte gjennom hele skoletiden, og takk til venner og medstudenter som har gjort studietiden til fem fantastiske år.

Ås, 11. Mai 2016
Ida Kristine Andresen Haug

INNHold

OPPGAVEN BESTÅR AV 5 DELER.

DEL 1 ER EN INTRODUKSJON TIL BYEN, HER GÅR JEG GJENNOM HISTORIE OG GEOGRAFI, SAMT FØRINGER OG PLANER.

DEL 2 ER EN ANALYSEDEL AV TROMSØ SENTRUM, SOM SETTER PROSJEKTOMRÅDET I EN KONTEKST.

DEL 3 ER EN TEORIDEL, DER JEG TAR FOR MEG ULIKE TEMAER SOM HAR VÆRT RELEVANT FOR DENNE OPPGAVEN .

I DEL 4 INTRODUSERES PROSJEKTOMRÅDET, MED NÆRMERE ANALYSER OG KONSEPTGJENNOMGANG.

DEL 5 PRESENTERER UTFORMINGSFORSLAG. I DENNE DELEN BLIR PROSJEKTET BESKREVET OG ILLUSTRERT.

INNHoldSFORTEGNELSE

INNLEDNING	3
SAMMENDRAG	4
ABSTRACT	4
PROBLEMSTILLING OG MÅL FOR OPPGAVEN	5
AVGRENSING	5
METODE	6
DEL 1	7
-INTRODUKSJON TIL TROMSØ	
DEL 2	17
- ANALYSER OG REGISTRERINGER	
DEL 3	27
- TEORIDEL	
DEL 4	37
- INTRODUKSJON TIL PROSJEKTET	
DEL 5	49
- UTFORMING	
-ILLUSTRASJONSPLAN	50
-TEKNISK PLAN	54
-BELYSNING	66
-BEPLANTNING	68
OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	70
KILDER	72

INNLEDNING

Tromsø er en by i rask utvikling. Det er forventet en kraftig vekst i innbyggertall de neste 50 årene, og det er behov for god planlegging av byen, for å sikre gode, funksjonelle sentrumsarealer og uterom av god kvalitet.

Som en del i denne prosessen har det blitt utviklet en analyse av sentrum med prioriterte forslag til forbedring av ulike uterom i Tromsø sentrum. 'Strategisk plan for uterom i Tromsø sentrum' eller SPUS, og ble utviklet i 2015 av IN'BY, landskapDESIGN, og Tromsø kommune.

Denne analysen har vært utgangspunktet for oppgaven min, og jeg har tatt for meg to sentrale uterom som er presentert i analysen: Mack-kvartalet som i dag er parkeringsplass og lagerhall, som kommunen ønsker å utnytte som grøntareal, og en del av dagens kaifront, strekningen fra polaria, og til Nerstrandaserteret.

Det har vært oppe flere ulike forslag til hvordan mack-kvartalet skal utvikles i framtiden, men ingenting er blitt gjennomført eller endelig bestemt enda.

Denne oppgaven er et forslag til hvordan området kan fornyes, og knyttes til resten av sentrum med en ny havnepromenade. Som student har jeg tatt meg noen kreative friheter, men oppgaven er ment som et inspirerende innslag i diskusjonen om hva området kan bli i framtiden.

SAMMENDRAG

Tromsø er en by i stor vekst, og det er behov for en oppgradering av deler av sentrum, for å skape gode, funksjonelle uterom som fungerer hele året. Som en del av dette arbeidet er det utarbeidet en analyse med prioriterte forslag til områder som bør forbedres i sentrum (SPUTS – Strategisk Plan for Utvikling i Tromsø Sentrum)

Med denne som utgangspunkt tok jeg for meg to viktige byrom i Sentrum – Mack-kvartalet og en del av havnefronten mellom Hålogaland Teater, og Nerstranda shoppingsenter.

Mack-kvartalet er i dag et område preget av parkeringsarealer og store bygningsmasser uten noen sentrumsfunksjoner. Strekningen av havnen er også preget av parkering og baksider av bygg med tomme fasader.

Mitt prosjekt er et forslag til hvordan Mack-kvartalet, ved hjelp av en ny park kan transformeres til å bli en levede del av Tromsø, med vekt på kunst, kultur og opplevelser og aktivitet. Ved å fokusere på det som gjør tromsø unikt har jeg kommet fram til et forslag som kan bli et spennende nytt tilslag til byen.

Parken bærer hovedvekten i denne oppgaven, og det var ønske om ny park fra kommunens side som var utgangspunktet for prosjektet. Målet var at det skulle bli et grøntareal som inviterte til bruk hele året, også i vintermånedene. Den endelige utformingen kom fram fra konseptutvikling med grunnlag i identitet og natur i Tromsø, og hensyn til klimatiske betingelser. Det har vært en mål at parken skal gi gode mikroklimatiske forhold, og utformingen skal være med på å minske vinden, og gi gode solfylte oppholdsrom.

ABSTRACT

Tromsø is a city in rapid growth, and there is a need for upgrading the city center, to create good quality, functional outdoor spaces that will work all year round. As a part of this work, an analysis has been made. A prioritized list of areas for improvement in the city center (SPUTS – Strategic plan for development og Tromsø city center)

Using this as a startingpoint, I picked out two important urban spaces in the city center – Mack-kvartalet and a part of the seafront, between Hålogaland Theatre and Nerstranda shoppingscenter.

Mack-kvartalet is an area characterized by parking spaces and large buildings with no urban functions. The seafront-area is very much the same, parking-area and backsides of buildings with blank facades.

My project is a proposal to how Mack-kvartalet, with a new green area, can be transformed into a lively and attractive part of Tromsø, with an emphasis on the use of art, culture, experiences and activity. By focusing on what makes Tromsø unique, I have landed on a proposal that could become an exciting new area to the city.

The park bears emphasis in this project, and the desire for a new park by the municipality was the starting point for the project. The goal was to make a green area which invited people to use it, all year round, also during the winter months. The final design emerged from a concept based on the identity and nature of Tromsø, while also bearing in mind the climatic conditions of the place. It has been a goal that the park will provide good micro climatic conditions, and the design should work as a windbreaker, while providing comfortable spaces in the sunlight.

PROBLEMSTILLING OG MÅL FOR OPPGAVEN

HVORDAN KAN MACK-KVARTALET TRANSFORMERES TIL Å BLI ET LEVENDE OG ATTRAKTIVT MÅLPUNKT I TROMSØ, SOM HAR GODE FORBINDELSER TIL RESTEN AV SENTRUM?

MÅLET ER Å UTARBEIDE ET LØSNINGSFORSLAG TIL FORNYING AV MACK-KVARTALET, MED FOKUS PÅ ET NYTT OFFENTLIG PARKROM SOM INVITERER TIL BRUK HELE ÅRET.

AVGRENSNING

Jeg har valgt å hovedsakelig konsentrere meg om sentrumsområdet av byen, da det er her prosjektområdet ligger. Jeg vil gi en overordnet introduksjon til kommunen for å gi en bedre forståelse av Tromsø, deretter konsentrerer jeg meg om sentrum og spesielt den søndre delen av sentrum. Sentrumsavgrænsingen jeg har valgt kommer fra kommunens kommunedelplan for tromsø sentrum.

Selve oppgaven tar for seg området Mack-kvartalet, med kunstparken, og den gamle lagerbygningen som er på tomte i dag. I tillegg skal jeg jobbe med havneområdet fra Hålogaland teater, fram til Nerstranda senter.

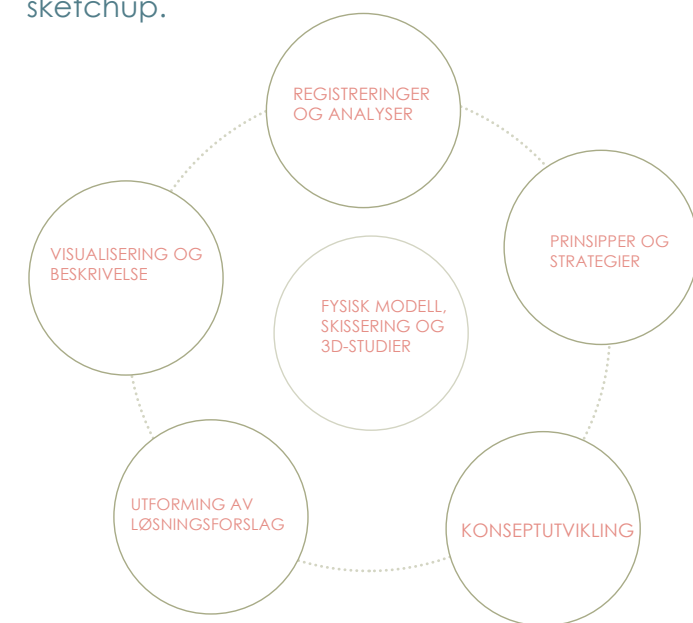
METODE

I denne oppgaven startet jeg med å gå gjennom kommuneplaner og andre dokumenter som kunne være relevant for prosjektet.

Jeg har jobbet med registreringer og analyser av Tromsø sentrum for å få satt oppgaveområdet i en kontekst, og lete fram identiteten til Tromsø. Deretter gikk jeg dypere inn i analyser av prosjektområdet, og prøvde å sette meg inn i dagens situasjon på stedet.

Konseptutvikling og utforming har vært desidert den største delen av oppgaven, og tatt mest tid. Fordi park-delen av prosjektet har vært så tredimensjonalt, med mye terrengforming, har jeg jobbet mye i fysisk modell, og i civil 3D, for å lettere kunne jobbe med de ulike rommene og inndelingene i parken.

Visualisering er gjort digitalt, i Adobe-programmer og sketchup.

Bilder fra arbeidsmodell.

KAPITTELINTRODUKSJON

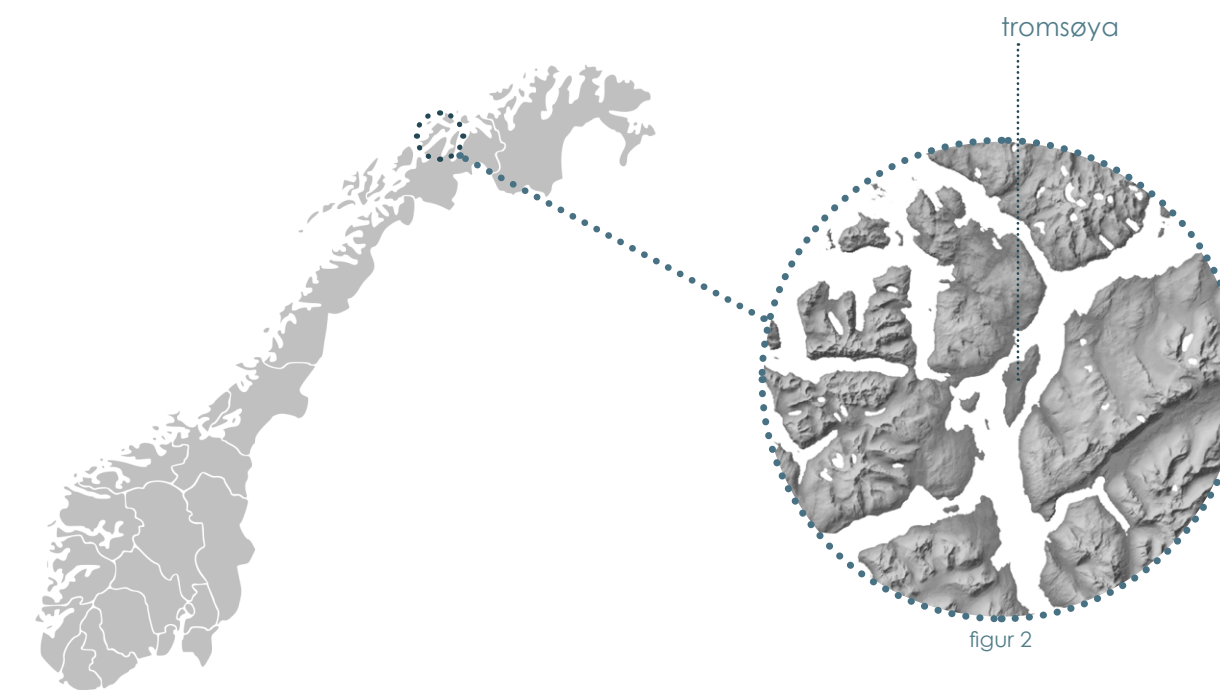
I denne delen gir jeg en introduksjon til Tromsø kommunes historie, geografi, samt mål og ønsker fra kommuneplanen. Her går jeg også gjennom noen planlagte prosjekter i byen i dag. Dette kapittelet skal gi en overordnet ramme for prosjektet videre.

« TROMSØYA, SOM AV MYNDIGHET VAR UTSETT TIL STED FOR DET FØRSTE BYANLEGG I NORDLANDENE, LIGGER BÅDE HØVLIG OG VAKKERT TIL. FOR NORDSREISENDE ER DEN ET AV DE YNDIGSTE STEDENE HAN STØTER PÅ LANGS DEN LANGE LEIA. NÅR HAN SØRFRA HAR PASSERT MALANGEN OG EN TRANGE RYSTRÅUMEN, KOMMER HAN INN I ET ÅPENT BASSENG, SOM LIKEVEL ER LUNT OG INNELUKKET AV LAND PÅ ALLE KANTER. I SENTRUM AV DETTE BASSENGET LIGGER TROMSØYA.» (KRISTOFFERSEN 1977)

GEOGRAFI

figur 2

Tromsø er Nord-Norges største by, og kommunen fikk dagens utstrekning i 1964, da den ble slått sammen med nabokommunene Tromsøysund, Hillesøya og Ullsfjord. Kommunen består av rundt 110 fjell, 1.200 holmer og skjær har en kystlinje på rundt 1248 km. (Tromsø kommune 2015), og mellom de dramatiske fjellformasjonene på Kvaløya i vest, og fastlandet i øst, ligger Tromsøya som en liten skogdekket holme på ca 21km², som knapt når 160 moh. Store deler av Tromsøya er bebyggt, med unntak av marka, et stort friluftsområdet som går langs høydedraget på øya. (wikipedia)

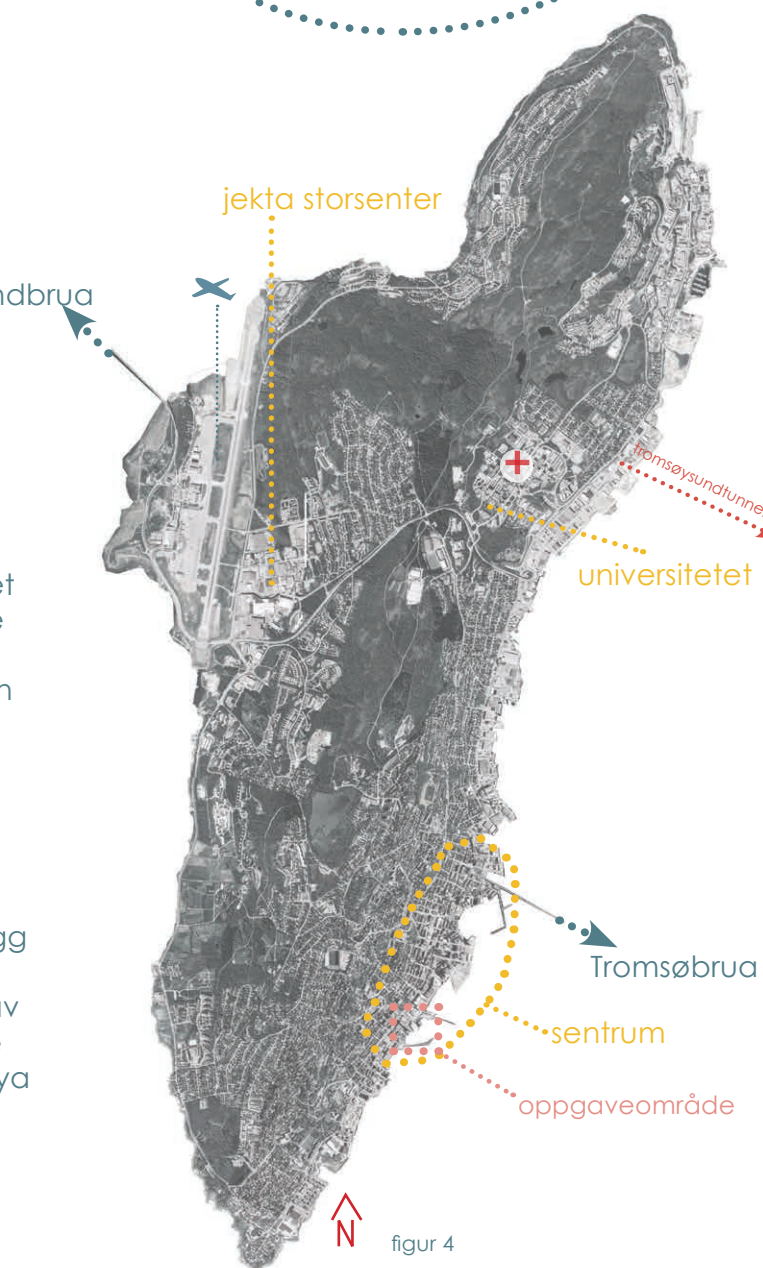
Tromsø sentrum ligger på sørøstsida av Tromsøya, og på vestsida ligger bl.a. Langenes flyplass. I sentrum finnes det mange viktige institusjoner, deriblant Norges nordligste universitet, UIT, og universitetssykehuset, som ligger litt nord for sentrum. Framsenteret huser bl.a. Norsk polarinstitutt og i 1928 ble Nordlysobservatoriet opprettet i Tromsø. Tromsøya er forbundet med Kvaløya med den 1220 meter lange Sandessundbrua, og fastlandet med den 1016 meter lange Tromsøbrua, samt den 3,5 km lange Tromsøysundtunnelen.

figur 3

De fleste innbyggeren i Tromsø er bosatt på Tromsøya, på Kvaløysletta og på fastlandet. Tromsø er en kommune med et stort og varierende landskap, og de fleste i kommunen er bosatt nært fjell og sjø, bebyggelsen ligger for det meste langs en tynn stripe langs sjøen, fra noen få meter over havflata, til ca. 120 moh. (Tromsø kommune 2015)

Kommunen består av flere øyer, store og små. Kvaløya som er Norges 5. største øy ligger innenfor kommunens grenser. I tillegg ligger deler av Ringvassøya, Norges 6. største øy innenfor kommunen, og deler av Rebbenøya. Noen av de mindre øyene inkluderer Sommarøya, Hillesøya, Vengsøya og Håkøya. (wikipedia)

figur 4

PORTEN TIL ISHAVET

FAKTA:

INNBYGGERE: 72 681

AREAL: 2520 KM²

BREDDEGRAD: 69, 39'

MIDNATTSOL: 21. MAI - 21. JULI

MØRKETID: 25. NOVEMBER - 17. JANUAR

KOMMUNEVÅPEN

NORDENS PARIS

HISTORIE

TIDLIG HISTORIE

Det er funnet tegn til bosetning i Tromsø-området hele 9000 år tilbake i tid, helt tilbake til eldre steinalder.

I Den nordnorske høvdingen Ottars brev til den engelske kongen i 892 forteller han at alt land nord for ham var øde, bortsett fra der hvor det bodde samer. Høvdingsetet til Ottar lå litt sør for Tromsø kommune. (kommunen)

TROMSØ BLIR KIRKESTED

I 1252 ble Tromsø kirkested. Kong Håkon Håkonsson lot det bli bygget en kirke, som sannsynligvis sto i det området hvor dagens domkirke står. Dette var datidens nordligste kirke, og ble nevnt som «Den hellige Marias kirke i Trums nær hedningene» i et pavebrev fra 1308 (SNL.no) Folk kom på denne tiden roende for å delta på gusdtjeneste, og Tromsø ble et møtested i en ellers tynt befolket region. Rundt denne tiden ble også middelalderfestningen 'Skansen' bygget.

HANDELSSTADEN TROMSØ

Det bergenske handelsmonopolet ble opphevet i 1789, og folk i Nordnorge kunne handle med hvem de ville. Det samme året ble Hammerfest og Vardø grunnlagt, og det var ønske om en tredje by i Nord-Norge som kunne tjene den økonomiske interessen i nord. Valget sto mellom Gibostad på Senja, Gausvik og øya Kjøtta ved Harstad. Tromsø ble etter hvert valgt som ny by, og fikk i 1794 bystatus, og privilegier som kjøpstad. Det bodde på denne tiden rundt 80 mennesker i Tromsø. (wikipedia) På denne tiden vokste byen planløst, og det ble bygget boliger og uthus langs strandkanten. Senere kom rekker av kaier, og brygger, helt til all strandlinjen var nedbygd. (Kaivandringa 1998)

FISKE OG ISHAVSFANGST

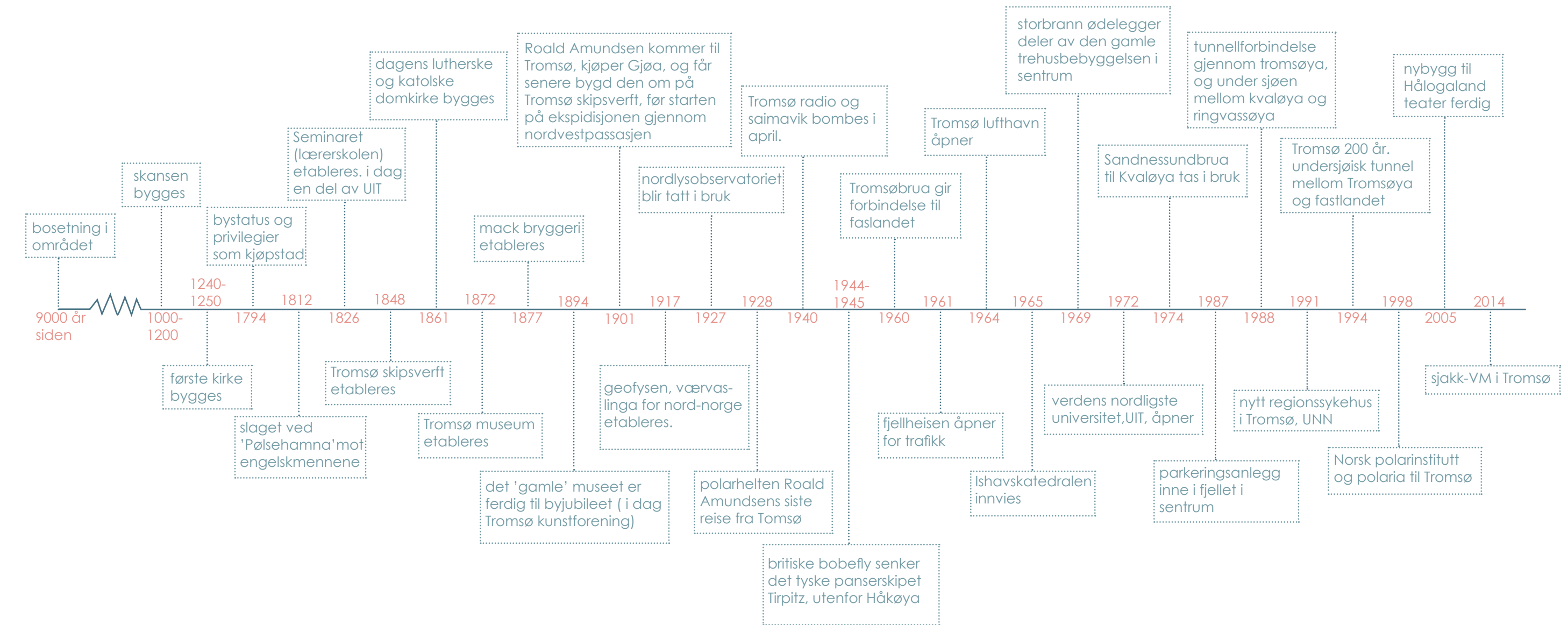
Det var svak vekst i en nye handelsstaden tidlig på 1800-tallet når Norge ble innblandet i Napoleonskrigen. Engelskmenn angrep byen i 1812, og 'slaget ved Pølsehamna' ble vunnet av den lille dansk-norske garnison. På denne tiden ble handelen med Russland stadig viktigere. (wikipedia)

I 1820 gikk den første skuta mot ishavet, og i tida etter dette ble Tromsø en nye førende ishavsbyp. Dette var avgjørende for byens vekst, sammen med fiskehandel som gjorde at byens vekst skjøyt fart utover 1800-tallet. Tromsø var en by med interessene vendt mot havet, og byggeområdene var svært viktige for både handelen og som soeiale møtesteder. Her ble nyheter utvekslet og handel inngått. Det var en sted med yrende liv, med båter, skuter, tauverk og mennesker om hverandre.

Ishavsfangsten gjorde at Tromsøværinger hadde god erfaring med ekstreme forhold, og mannskap og varer herfra var verdifulle når man skulle på ekspedisjoner i Arktis. Bla. Fikk Roald Amundsen skuta si bygd om på skipsverftet i byen. Fritjof Nansen og Umberto Nobile var også hyppig gjest i Tromsø. (Kaivandringa 1998)

2. VERDENSKRIG

En kort periode under 2. verdenskrig var Tromsø hovedsete i Norge, mens Oslo og Sør-Norge var okkupert. Kongen og regjeringen oppholdt seg en kort tid i Tromsø før de reiste til England. I 1944 ble det tyske slaskipet 'Tirpitz' senket utenfor Håkøya. (Kaivandringa 1998)

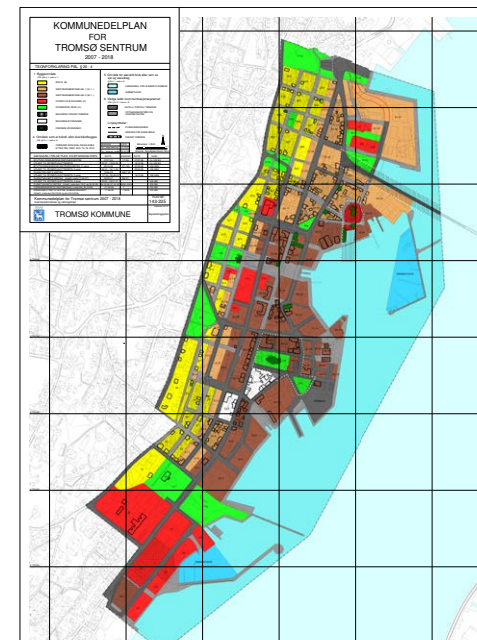

(kommunen)

MÅL OG FØRINGER

DET ER MANGE RETNINGSLINJER MAN MÅ FORHOLDE SEG TIL, NOEN LOVBESTEMT, OG NOEN ANBEFALINGER. I DENNE DELEN HAR JEG SETT PÅ HVILKE PLANER, MÅL OG FØRINGER SOM LIGGER UTE I FYLKESPLANER OG KOMMUNEPLANER, SAMT ANALYSEARBEIDER SOM ER GJORT AV SENTRUMSOMRÅDENE.

figur 6: sentrumsplanen - prosjektområdet er satt av i sentrumsplanen som friområde/park.

REGIONALE FØRINGER

FYLKESPLANEN OG REGIONAL PLANSTRATEGI

Folk trekker i større og større grad inn til byene og i fylkesplanen og regional planstrategi er det fokus på sentralisering og det er ønskelig å legge vekt på noen viktige byer. Tromsø Trekket fram som ett av de viktige sentraene i fylket hvor fokus på fortetting og utvikling vil skje.

Harstad, og Lenvik er de to andre fokusbyene i fylket. Tromsø har fått en spesielt stor rolle i fylket, og det de er ønskelig at byen skal videreutvikles som arktisk hovedstad, med fokus på tilrettelegging for arenaer innen kunst og kultur, gode møteplasser for idrett og friluftaktiviteter, handel og næring, og drive en aktiv urfolkspolitikk.

(fylkeskommune)

MÅL:

- VELFUNGNERENDE SENTRA SOM MONITORER FOR REGIONAL UTVIKLING

KAPITTEL 2 STRATEGI:

- VIDEREUTVIKLE TROMSØ SOM ARKTISK HOVEDSTAD

KOMMUNALE FØRINGER

KOMMUNEPLANENS AREALEL OG SAMMFUNNSDEL

I kommuneplanen er det anslått at kommunen venter en årlig vekst på ca 2% i befolkningen, og forventer å ha ca 50 000 innbyggere innen 2044, når byen har 250-års jubileum. Det betyr ca 120 000 innbyggere, og et behov for god planlegging i og rundt byen.

Utdrag fra kommuneplanens samfunnsdel:

"Sentrum skal være et sted for opphold, arbeid og fest, handel og tjenesteyting, møter og engasjement, ideer og utvikling. Sentrum er det eldste stedet, men det vil aldri bli ferdig utbygd. Det er en dynamisk smeltedigel og en regional møteplass."

"Ved å utvikle nye tilbud og nye bykvaliteter får sentrum en noe annen betydning i nøringsssammenheng. Flere parkeringsplasser i fjellet, flere sykkelveger, lekeplasser for barn, nye møteplasser og uterom, bruk av havneområdet, flere opplevelsesinstitusjoner osv vil inngå i en ny forståelse av urbanitet." (utdrag fra kommuneplanens samfunnsdel) (Tromsø kommune 2015)

HOVEDMÅLET I PLANPROGRAM TIL KOMMUNEPLAN 2015-2026:

"AREALPLANLEGGINGEN SKAL SIKRE EN ROBUST BYUTVIKLING, GJENNOM TRANSFORMASJON I EKISTERENDE BYGGEOMRÅDER OG FASTSETTING AV NYE OMRÅDER, SLIK AT BYDELENE SUPPLERER HVERANDRE. DET SKAL SIKRES GODE FORBINDELSER FOR BÅDE GÅENDE, SYKLENDE OG KOLLEKTIVREISENDE." (PLANPROGRAM TIL KOMMUNEPLAN 2015-2026)

3.1.4 DELMÅL:

"UTVIKLE TROMSØ-SAMFUNNET TIL Å BLI ET AV LANDETS BESTE BOSTEDER GJENNOM Å STIMULERE MANGFOLDET PÅ KUNST OG KULTUROMRÅDET, OG TA EN AKTIV ROLLE FOR UTVIKLING AV IDRETT OG FRILUFTSLIV. "

S.P.U.T.S.

STRATEGISK PLAN FOR UTEAREALER I TROMSØ SENTRUM - SPOTS - 2015

SPOTS - strategisk plan for utearealer i Tromsø sentrum er en del av et 3-årig prosjekt «Transportnett Tromsø (TNT)» under delprosjekt «Miljø». I denne analysen var målet å komme fram til en oversikt over tiltak som skal gjennomføres for å skape gode og attraktive by og gaterom i Tromsø sentrum. (IN'NYN & DESIGN 2015)

Tromsø kommune ønsket en prioritert strategi for utvikling av Tromsø sentrum. I analysen er det burdert 63 ulike gater og byrom i Tromsø sentrum.

"Det er ønskelig at sentrum skal få bedre opplevelseskvaliteter som gjør at folk har lyst å oppholde seg i sentrum og bevege seg sakte; til fots eller på sykkel.

Det er ønskelig at folk, ikke minst barnefamilier, har lyst til å tilbringe helgene/helligdager i Tromsø som markedsføres som Vinterbyen. Ved tilrettelegging for vinteraktiviteter, særlig for barn og unge, i sentrum, vil sentrum tilføres en attraktiv dimensjon. Det er ønskelig at Tromsø sentrum blir et naturlig utfluktsmål for alle Tromsøværinger; for syklende og gående."

- utrag fra SPOTS (IN'NYN & DESIGN 2015)

visjon TROMSØ SENTRUMS 10-PUNKTS PLAN :

1.Byens uterom skal utvikles slik at de dekker dagens behov, samtidig som de skal ha kvaliteter som gjør at de kan tilpasses endret bruk over tid.

2.Byens uterom skal bygges med solide materialer og solid formgivning slik at de kan eldes med verdighet.

3.Byens uterom skal utfylle hverandre og samlet gi bybrukerne et bredt spekter av tilbud.

4.Byens uterom skal utgjøre en sammenheng og et hierarki i sentrum som styrker oppfattelsen av byens struktur.

5.Byens uterom skal ikke være for polerte. Tromsø-koden er ikke forfinet, men rå, tøff og tøff, til forskjell fra Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger.

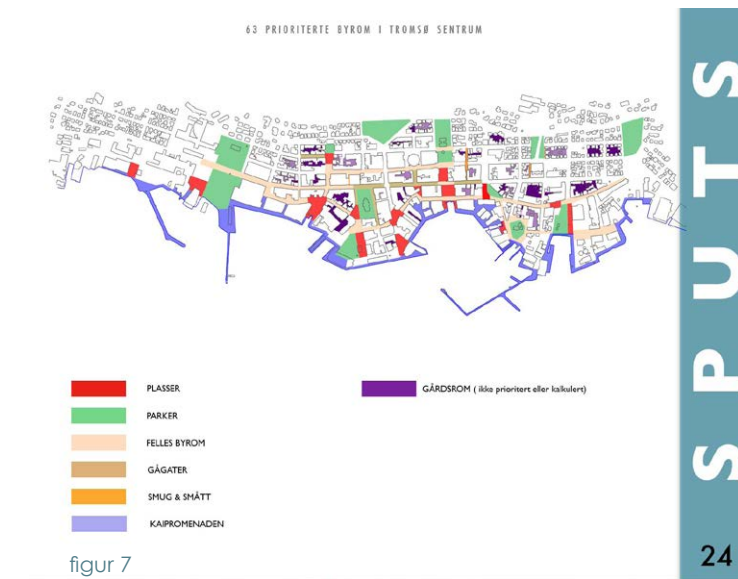
6.Byens uterom skal tilrettelegges også for aktiv vinterbruk.

7.Byens uterom skal gi gode muligheter for gående og syklende.

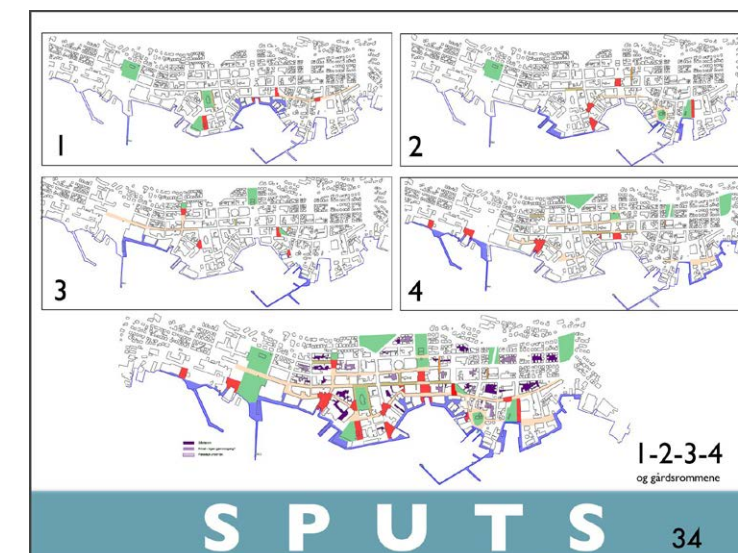
8.Byens uterom skal inngå i en samlet plan for visuell kunst.

9.Byens uterom skal fokuseres ved en kontinuerlig, skiftende temporær aktivitet i form av tidsavgrensede "stunt"prosjekt i byens rom.

10. Byens uterom skal styrke Tromsøs rolle som arktisk hovedstad og vertsby for en internasjonal befolkning. (IN'NYN & DESIGN 2015)

figur 7

figur 8

SPOTS 24

OPPSUMERING

KOMMUNEN ER INTERRSERT I Å FREMME TROMSØ SOM ARKTISK HOVEDSTAD OG LEGGER VEKT PÅ AT BRUKEN UTEROM SKAL FORBEDRES, OG HAR ET ØNSKE OM Å ØKE BRUKEN AV TROMSØ SENTRUM.

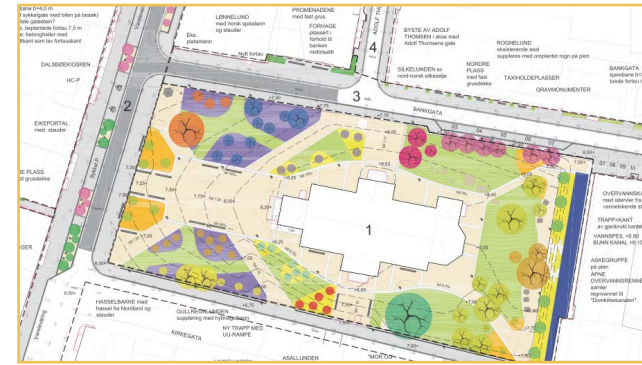
S.P.U.T.S. ER ET DOKUMENT JEG HAR BRUKT SOM GRUNNLAG FOR OPPGAVEN. ØNSKENE OG MÅLENE SOM ER LAGT FOR PROSJEKTOMRÅDET MITT HAR VÆRT RAMMER JEG HAR TATT HENSYN TIL I OPPGAVEN, OG JOBBET UT I FRA.

PLANER OG PROSJEKTER

TROMSØ ER EN BY I RASK UTVIKLING, OG DET FINNES MANGE PÅGÅENDE PLANER OG PROSJEKTER I HELE BYEN. HER HAR JEG TATT EN KIKK PÅ DE VIKTIGSTE PROSJEKTENE I SENTRUMSOMRÅDET, OG LANGS HAVNA. NOEN AV OMRÅDENE ER GAMLE INDUSTRIOMTOMTER SOM SKAL TRANSFORMERES TIL BOLIG, NÆRING OG TRANSPORT, MENS KIRKEPARKEN MED GÅGATEN ER ET OPPGRADERINGS-PROSJEKT.

1. DOMKIRKEPARKEN

FIGUR 10: plan over den nye parken ved domkirka, og deler av storgata.

Domkirka ligger midt i sentrum, og ut mot Storgata i Tromsø. Det er en klassisk utformet park med gressarealer, stinett og store poppel-trær. Parken skal oppgraderes, sammen med deler av Storgata, og her er det Dronninga landskap som står for designet.

De store trærne skal fjernes og nye plantes for å gi et åpnere uttrykk. På sommerhalvåret skal det være blomstring i staudebed, og stinettet skal legges om. parken skal oppleves som en grønn oase midt i byen. I gaten skal det bli treplanting, nytt dekke som skal heves til inngangspartiens nivå for bedre universell utforming, og ny belysning i wirestrekk over gata. (Stange 2016)

2. VERFTET

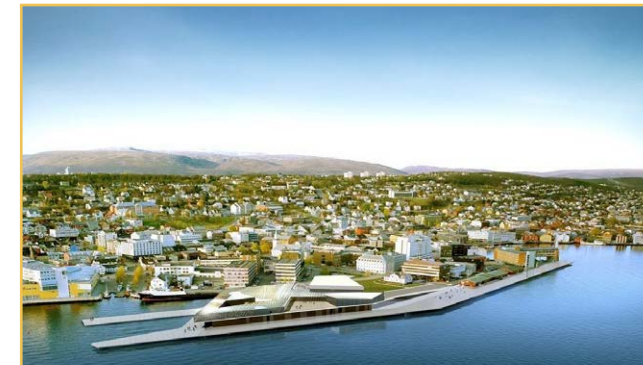
FIGUR 11: illustrasjonen viser ønsket utvikling av tomte ved det gamle skipsverftet.

Tomta ved det gamle skipsverftet skal få nytt liv, etter av skipsverftet flyttet til Skatterøa. (Verftstomte-planen ble godkjent 2015) Planen er å bygge 73. 000 kvadratmeter boliger og næringsbygg på området, samt parkeringsanlegg under tak. Planområdet ligger like ved det fredede forsvarsanlegget skansen, noe som har ført til bla innsigelser fra riksantikvaren, og kulturmyndighetene.

I dag er det ca 16 daa landareal som blir disponert av skipsverftet, i planene er det lagt opp til en utvidelse på ca 16 daa med utfylling i sjø.

Bebyggelsen vil variere fra 3-5 etasjer, med unntak av to bygg på 8 og 11 etasjer. De ubebygde områdene vil beste av torg, grønne uterom og bilfritt gateareal. (kurtnes)

3. PROSTNESET

FIGUR 12: illustrasjon av nye prostneset havneterminal

Prostneset er i dag havn for hurtigruta og bussterminal, samt parkeringsplass. området skal rustes opp og få nye bygninger og grøntareal, samt oppdatere havneområdet for å skape ett nytt knutepunkt for buss, hurtigbåt og hurtigrute-trafikk.

Byggestart er første halvår av 2016, og planen er at det skal stå klart i 2018. De nye byggene skal huse felles venterom og billettsalg, samt service-tilbud, restauranter, og kontorlokaler. Bygningene er vendt ut mot sundet, og man skal kunne bevege seg både rundt, i og på byggene, og ha god tilgang til utsikten og vannet. (prostneset)

4. SENTRUM SØR

FIGUR 14: oversiktskart over sørbyens utvikling .

Området sør for mack-kvartalet er i dag et område med mange midlertidige bygg, rotete utrykk, og få sentrumsfunksjoner. Det er noen kommunale og statelige funksjoner i området, blant annet Hålogaland teater og Fram-senteret.

Det er tenkt en utvikling i området med blant annet utvidelse av Fram-senteret, nye bygninger tilknyttet kommunen, næring og et nytt hotell. Målet er å bruke denne delen av sentrum til å utvikle næringsgrunnlaget i byen styrke byens posisjon som arktisk hovedstad ved å legge til rette for nye nasjonale og internasjonale funksjoner.

Det er estimert at området kan generere ca 2000 nye arbeidsplasser. (Forsterker Tromsø som arktisk hovedstad)

5. MACK-KVARTALET

FIGUR 15: illustrasjon av løsningsforslag av mack-kvartalet.

Mack ølbryggeri skal flytte ut av lokalene i storgata, og begge kvartalene vil i prinsippet bli fristilt til ny bruk. Her ble det planlagt for hotell, kontor, nye lokaler for blant annet kunstakademiet, og kjøpe og – opplevelsessenter. Utearealene skulle brukes til park slik det er satt av i kommunenes sentrumsplan. AT plan og arkitektur AS har vært engasjert i utforming og design, og illustrasjonen over viser hvordan området var tenkt tidligere i prosessen, med store bygningsmasser, og et tak over strandvegen med grøntareal og bevegelsesmuligheter, ned mot vannet. (Mack Kvartalet)

I en revidert utgave er taket over veggen fjernet. Det var planlagt 800 parkeringsplasser under bakken med adkomst fra Hjalmar Johansens gate. Senere ble planene droppet fordi

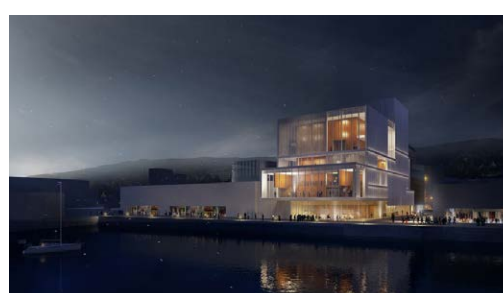
FIGUR 16: revidert plan over mack-tomta.

investorene trakk seg fra prosjektet fordi planene om parkering i bakken med adkomst fra gata ikke ble godkjent hos byrådet.

‘Vi kan ikke tillate adkomst via Hjalmar Johansens gate, for vi ønsker ikke trafikkøkning i dette området’ byråd for byutvikling, Britt Hege Alvarstein (Frp) Det er helle ønskelig at adkomsten skal skje via dagens fjellanlegg. Byrådet vil også krever at det planlagte kjøpesenteret senkes mot strandvegen, noe som vil fjerne en etasje i det planlagte kjøpesenteret. (Dropper å bygge nytt kjøpesenter og park i Tromsø 2014)

NYTT MUSIKKHUS

I 2016 har nye planer for mack-kvartalet sett dagens lys. De nåværende planene er et nytt musikkhus som skal brukes av NOSO og musikkonservatoriet. (Slik skal sentrums nye storstue bli 2016)

FIGUR 17: illustrasjon av nytt musikkhus

figur 18

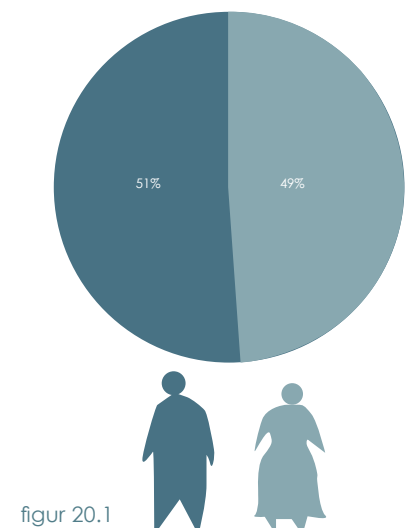
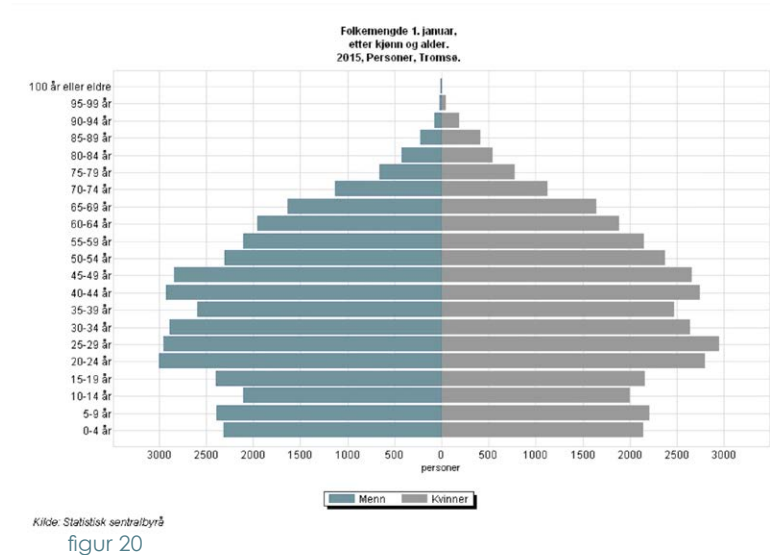
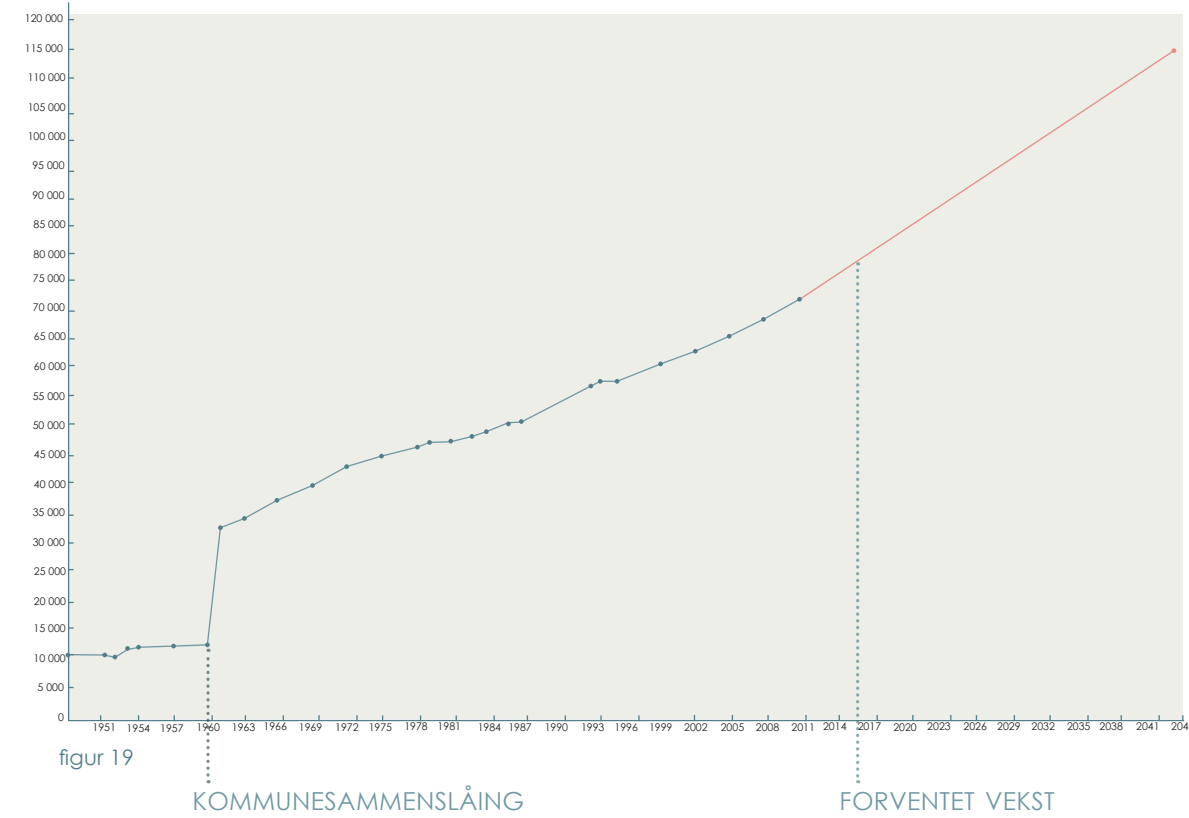
KAPITTELINTRODUKSJON

I dette kapitlet gjennomgår jeg flere ulike analyser og registreringer gjort av hele tromsø sentrum, for å få et inntrykk av byen slik den er i dag, og å sette oppgaveområdet i en kontekst, og sammenligne det med resten av sentrum.

INNHold

- DEMOGRAFI
- KLIMA
- PASSER OG TORG
- GATESTRUKTUR
- PARKERING
- BEBYGGELSESSTRUKTUR
- HAVNEAREALER
- SIKTLINJER
- FASADER
- GRØNTSTRUKTUR
- FORBINDELSER
- AVSTANDER
- KVALITETER OG MÅLPUNKTER
- LANDSKAPSRUM
- MATERIALER
- LYS

DEMOGRAFI

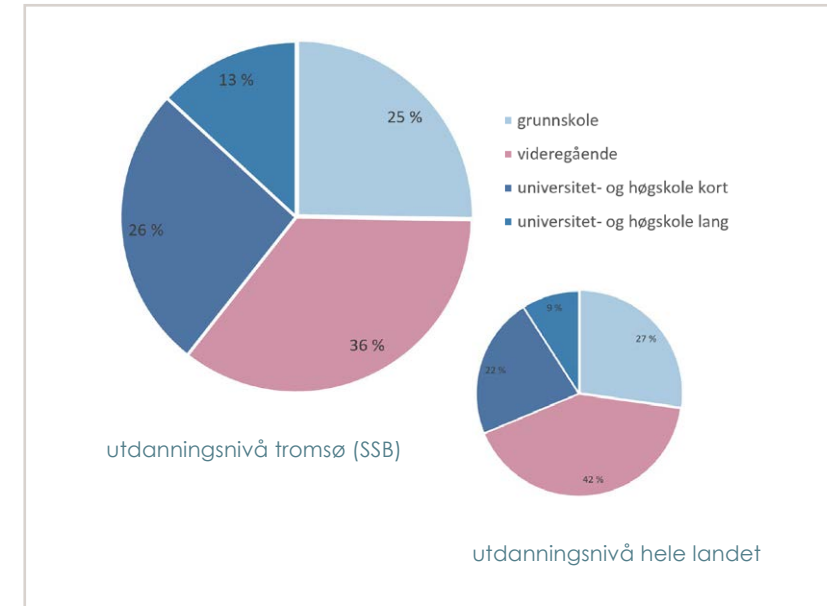
DEMOGRAFI

Tromsø kommune hadde i januar 2015 72681 innbyggere. Kommunen har hatt en jevn vekst i mange tiår, dog i varierende grad. Fra år 2000 har den gjennomsnittlige befolkningsveksten vært på 1,4%, ca 1000 innbyggere per år. Dette har økt noe de siste årene, og i kommunepånen er det beregnet en framtidig vekst på ca. 2%, med en økning på ca. 50 000 mennesker fram til 2044.

Tromsø kommune har en relativt ung befolkning, med ca. 70% under 50 år. Det er meget jevnt fordelt mellom kvinner og menn, med en svak overvekt av menn for aldersgruppen opp til 50 år, mens det er en overvekt av kvinner i aldersgruppen fra 50 år og oppover.

I framtiden er det forventet at befolkningen mellom 26-35 år vil øke ganske mye, kanskje opp mot 4000 personer fram mot 2024. Det samme gjelder den eldre aldersgruppen, store kull fra 1050-tallet vil nå pensjonistalder de kommende årene, og det regnes med at aldersgruppen 70-79 vil øke med ca 4,5% per år mot 2028.

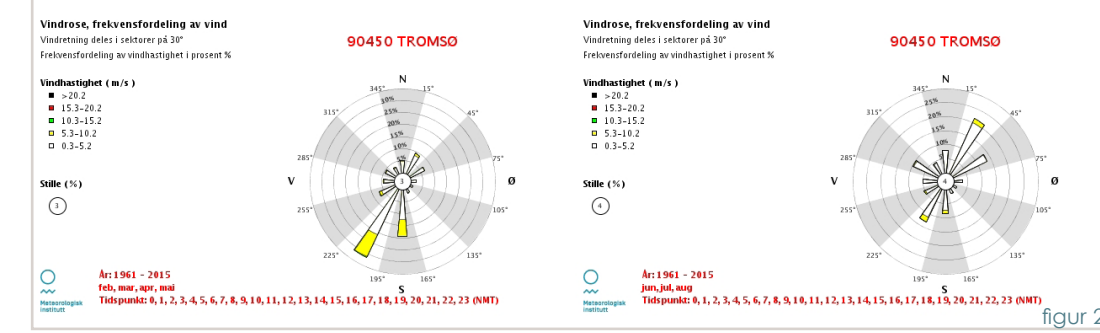
Tromsø er en sammensatt kommune, og består av både byområder, bynære områder og distrikter. I byområdene bor det ca. 64 000 innbyggere, mens ca. 5000 bor i bynære områder, og rundt 2800 bor i distriktene. Fra 2001-2014 hadde byområdene en vekst på rundt 21%, mens det var en nedgang i befolkningen i distrikts-områdene. (Tromsø kommune 2015)

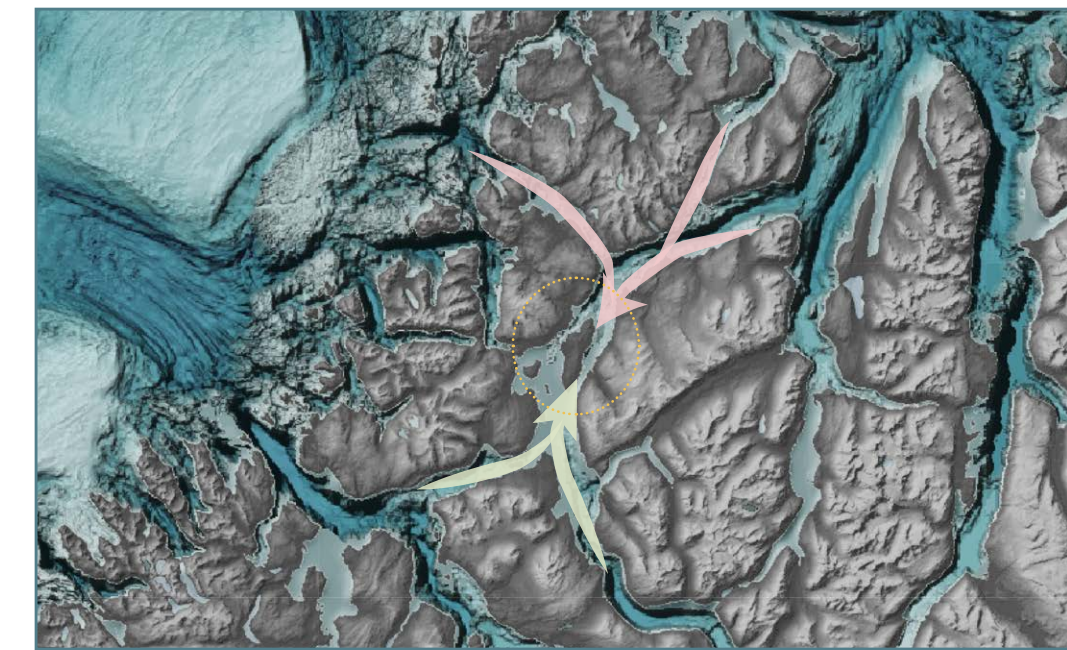
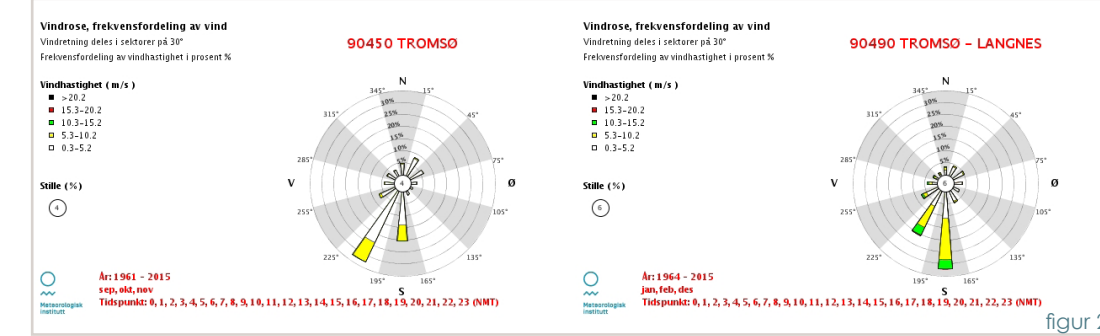
figur 21: utdanning av befolkningen i Tromsø, og i resten av landet.

KLIMA

VÅR OG SOMMER

HØST OG VINTER

figur 24: kartet viser hvordan vinden beveger seg i store trekk gjennom landskapet.

VIND:

Vinter og vår: vinteren kommer mesteparten av vinden inn fra balsfjordsundet, og treffer oppgaveområdet fra sør-sørvest. 40% av vintervinden kommer inn denne veien og treffer øya på østsiden. Vinden er kald, klar og opptrer i nedbørsfattige perioder i lengre perioder i strekk. Vind fra denne retningen er også den sterkeste med opp mot 7,5 – 15 m/s.

Sommer: I sommermånedene blåser ca. 20% av vinden inn fra havet og treffer oppgaveområdet fra nord-nordøst. Det er ofte lave temperaturer når denne vinden opptrer, og det er ekstra viktig med le for vinden i disse dagene. 15% av vinden på sommeren kommer fra sør-sørvest. Det er som regel da man får de varmeste dagene.

Solgangsbrisen som følger finværet, kommer fra nord-nordvest og inntreffer i 5-7 % av tiden med vind.

Oppsummering:

Vinden varierer i løpet av året med 180 grader, og det er viktig å skjerme utearealer fra den kalde vinden som kommer fra nord-nordøst om sommeren, og vinder fra sør-sørøst i vinterperioden. Det er ikke kritiske vindstyrker, men effekten øker i bebygde området som kan skape koridoreffekter.

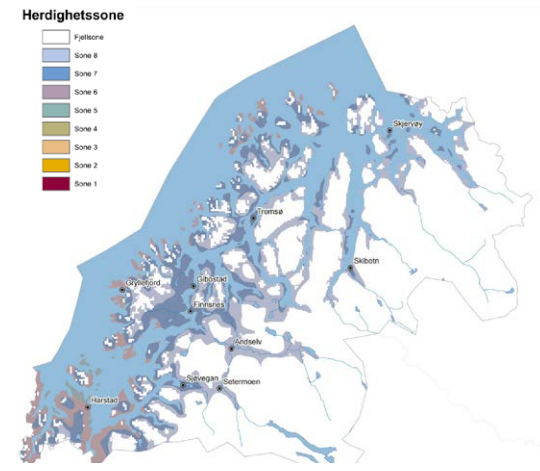
SOLTIMER

Antall soltimer i Tromsø varierer sterkt som følge av mørketid og midnattssol. Tromsø har gjennomsnittlig flere soltimer enn f.eks. Bergen og Kristiansand, men færre enn f.eks. Oslo. Siden Tromsø generelt har lavere temperaturer enn Oslo er det viktig med gode oppholdsrom som er solfylte og gir beskyttelse mot vind.

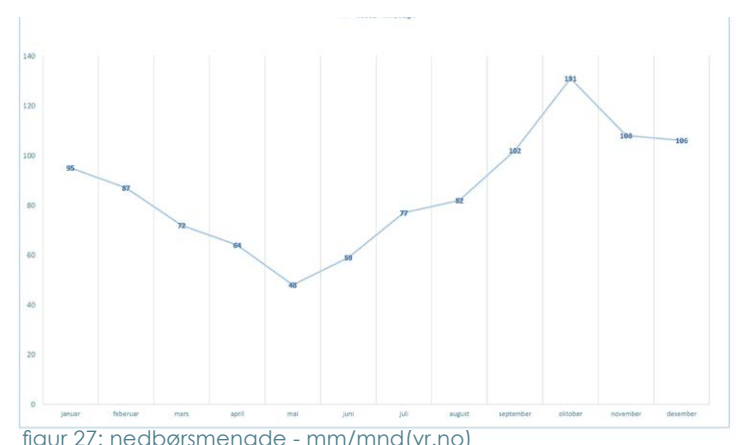
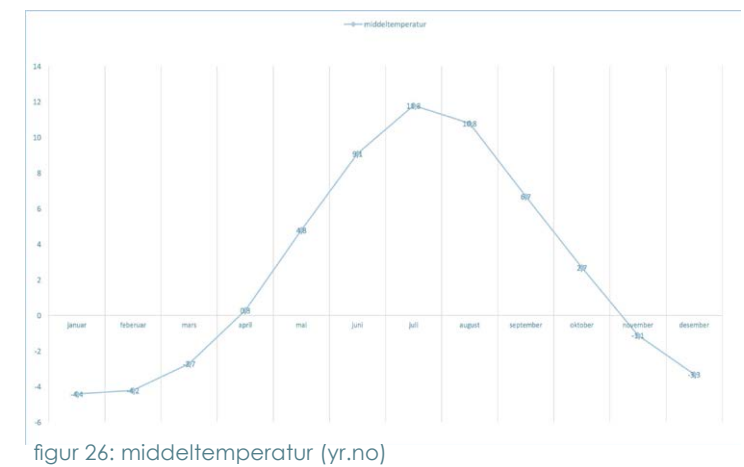
SNØ

Snømånedene er fra oktober til mai, med størst snødybde i mai. Det kan falle opp mot 1/2 meter snø i løpet av et døgn, og mye snø kommer med lavtrykk fra nordvestlig retning. Øya skjermer for noe av denne vinden, som gjør at bydelen ligger litt skjermet.

(Asplan Viak 2008)

figur 25: Tromsøya ligger i herdighetssonen 7

	jan	feb	mars	apr	mai	juni	juli	aug	sep	okt	nov	des	år
Sørneset	20.4	22.0	127.7	162.7	204.1	156.6	181.7	168.0	170.0	80.5	35.1	9.4	1203.6
Stor-Flødal	27.7	68.1	125.9	150.3	211.6	245.4	206.6	194.7	135.6	83.4	44.2	17.0	1506.3
Ås, Akershus	31.5	69.1	118.7	179.3	210.1	261.8	251.4	213.3	129.4	85.7	41.1	24.7	1625.1
Bilderen, Oslo	40.5	76.0	126.0	179.3	220.2	249.6	245.8	215.8	144.3	86.4	41.2	38.2	1669.0
Kjævik	45.3	83.6	120.8	187.0	227.5	274.4	268.2	231.1	149.7	92.8	57.1	38.8	1772.6
Sola	40.8	74.6	120.6	172.2	214.4	224.2	204.9	188.1	119.1	81.1	42.5	29.6	1510.1
Florida, Bergen	19.3	55.6	92.7	145.5	185.0	188.6	167.1	143.7	85.7	60.1	27.2	11.9	1184.4
Bjørkeløhaug i Jostedal	10.0	36.4	78.2	130.5	202.4	156.0	186.5	152.3	72.0	40.3	13.5	5.9	1124.1
Fiskåbygdi, Vanylven	17.5	54.6	98.0	134.4	184.1	169.9	128.9	137.2	70.3	55.3	25.5	6.4	1081.2
Tyholt/Voll, Trondheim	23.4	65.2	118.8	158.5	215.1	197.4	178.0	176.0	111.5	61.6	31.7	9.3	1346.5
Bodø	8.1	43.0	114.0	159.7	210.8	220.7	172.0	156.5	89.4	54.3	16.3	0.4	1271.2
Ljønsdal	2.4	18.8	114.0	159.7	210.8	220.7	172.0	156.5	89.4	54.3	16.3	0.4	1271.2
Karassjøk	0.1	34.7	113.7	154.5	186.4	186.6	184.4	123.3	75.2	42.1	4.5	-----	1105.8
Bjørnøya	-----	4.7	56.5	121.5	126.3	105.3	79.4	70.0	41.6	12.6	-----	-----	590.9

figur 28: antall soltimer (aplan viak)

PLASSER OG TORG

Tromsø har flere plasser og torg. Plassene er av varierende fysisk kvalitet. De to viktigste forgene er ved Nerstranda, og torget i Storgata.

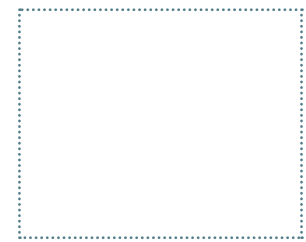
figur 29: Torget i enden av Storgata

figur 30: Torget utenfor Nerstranda shoppingcenter

figur 31: plassen utenfor Hålogaland teater.

Stiplet firkant markerer prosjektområdet i oppgaven.

GATESTRUKTUR

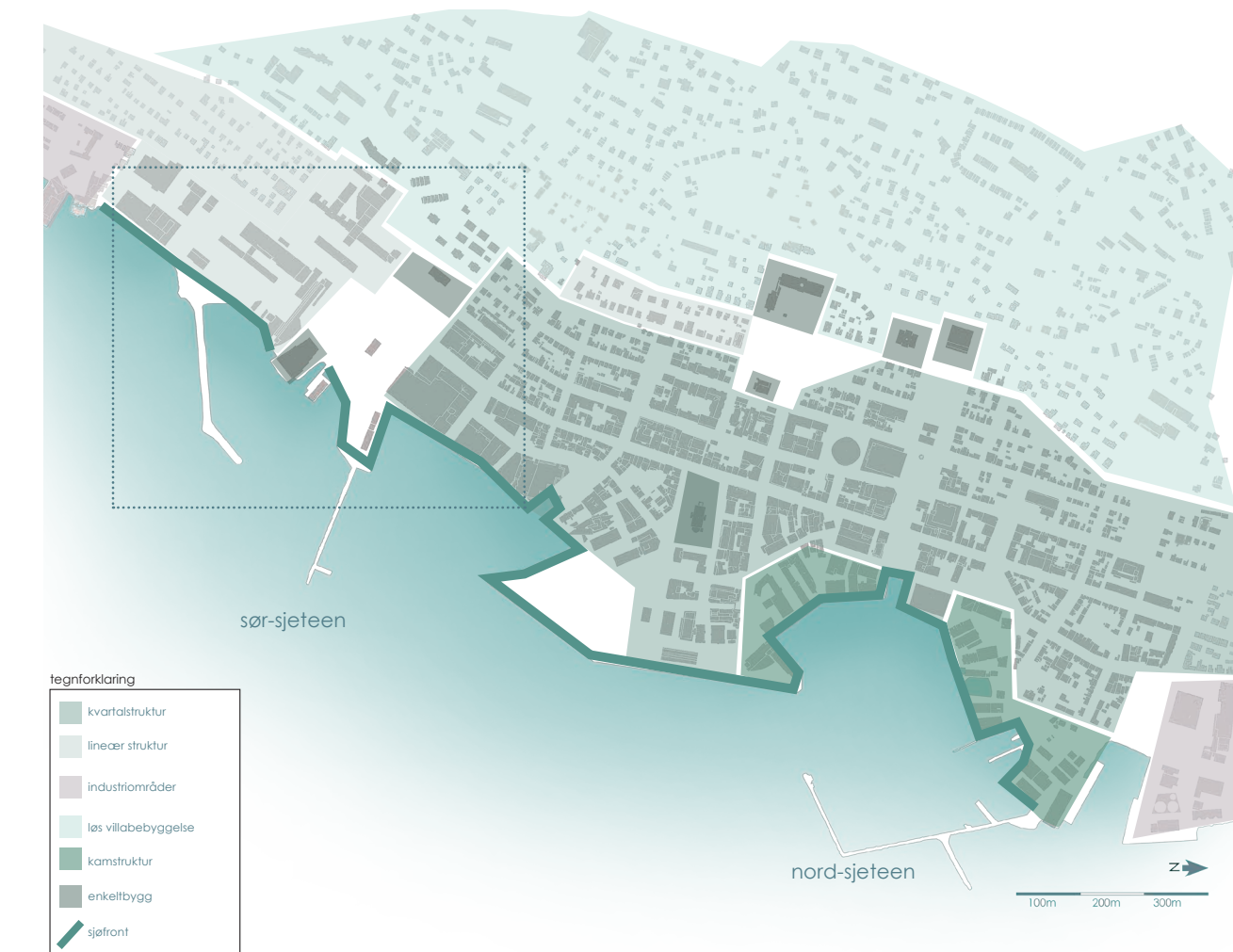
Gatenettet i Tromsø er rettlinjert med Langgate som og tverrgater, som følge av kvartalsstrukturen i byen. Langgatene har vært med å gi forbindelser til hele sentrum, mens tverrgatene forbinde sjøen toppen av øya. Det er et område med gågate byen, som befinner seg i Storgata. Kvartalsstrukturen og det rutenettaktige gatenettet forsvinner i oppgaveområdet.

PARKERING

Tromsø har mye plass til parkering i sentrum. noe i bakgårder, noe gateparkering og noe langs havna. i tillegg er det store parkeringsarealer inne i fjellet under øya.

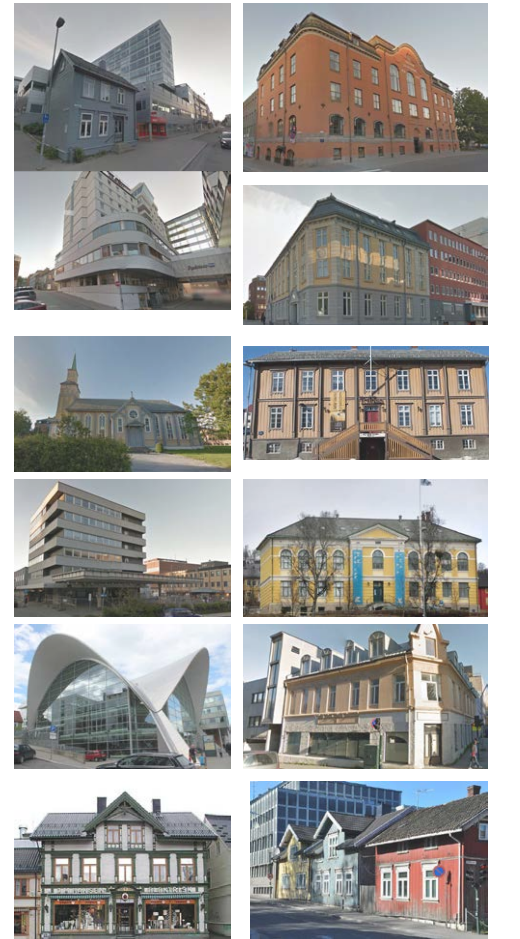
STRUKTUR

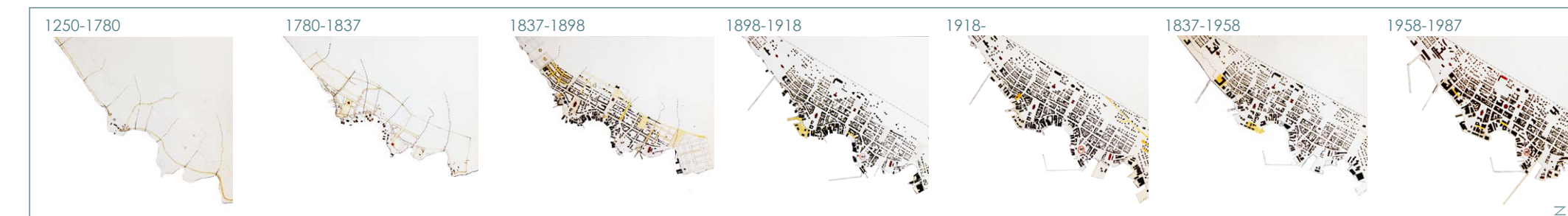
Tromsø fikk sin første byplan i 1837 og etter dette har kvartalsstrukturen vært synlig i gatenettet og bebyggelsen slik den er i sentrum dag. De to moloene i sør og nord (sør-sjeteen og nord-sjeteen) ble bygd på slutten av 1800-tallet for å beskytte havna i Tromsø.

det meste av sentrum består av kvartalsstruktur, med noen unntak nord i sentrum hvor noe av kam-strukturen ved bryggene fortsatt er synlig. På øvresiden av sentrum glir bebyggelsen ut i spredt villabebyggelse. Det finnes endel enkeltstående bygg som skiller seg ut i sentrum, og på nord og sør siden av sentrum er det områder med industri som dominerer.

Arkitekturen i Tromsø er variert, og det er områder dominert av lav trehusbebyggelse, og områder som gir en større følelse av 'downtown highrise'. Det finnes gode eksempler på arkitektur fra mangel ulike perioder, og det er eksempler på stor kontrast mellom den gamle og nye bebyggelsen i byen.

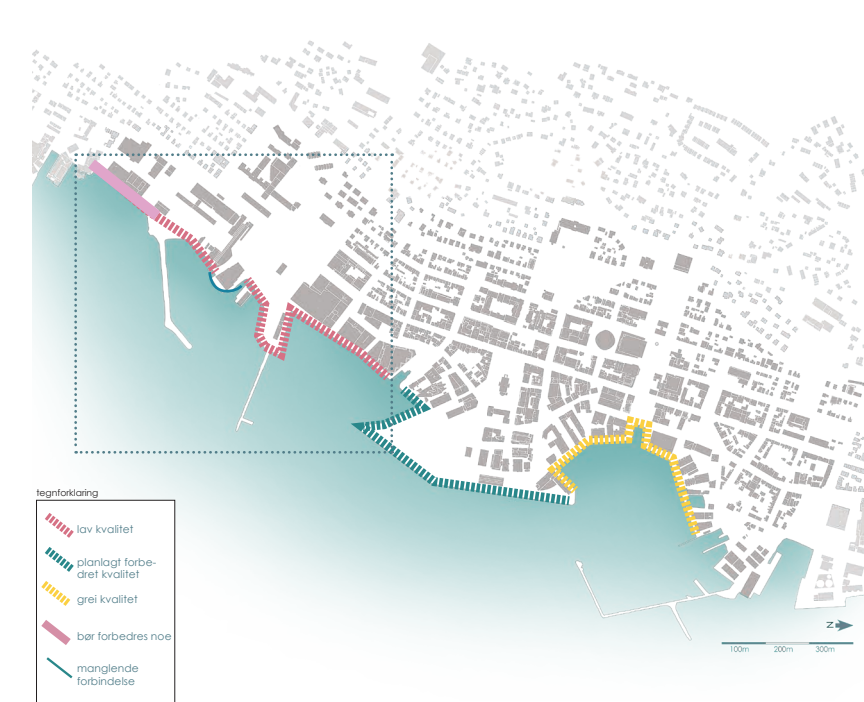

figur 32: Ulike typer byggestiler i sentrum.

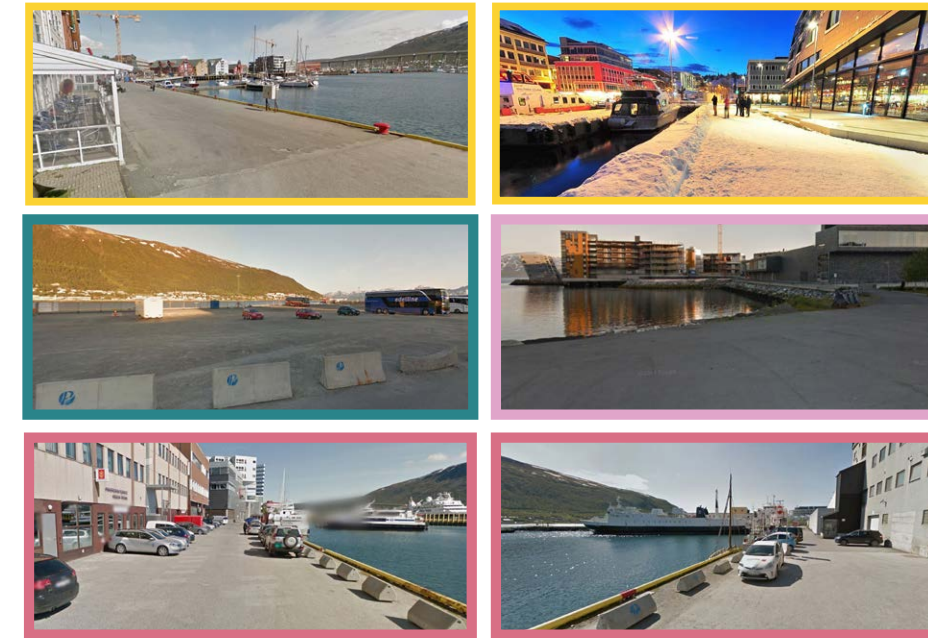

FIGUR 33: BILDESERIEN VISER UTVIKLINGEN AV TROMSØ SENTRUM FRA 1250 TIL 1987. BYEN VOKSTE SEG OPPOVER FRA HAVNEOMRÅDET VED PROSTNESET. KVARTALSTRUKTUREN BLE SYNLIG PÅ 1800-TALLET OG BLE FORSTERKET I LØPET AV DE NESTE 100 ÅRENE. ETTERHVERT HAR KVATALENE BLITT STADIG TETTERE OG MER UTFYLT, OG DEN GAMLE KAM-STRUKTUREN VED BRYGGENE HAR NESTEN FORSVUNNET, MED NOEN FÅ UNNTAK. (ELLEFSEN ET AL. 1991)

SJØFRONTEN I SENTRUM - KVALITETSVURDERING

Havna i Tromsø har en lang historie, og det var her byen startet sin vekst. Før 2. verdenskrig var det hovedsakelig hav-relatert virksomhet som var grunnlaget for næring i Tromsø, og det var et viktig samlingspunkt for de som bodde her. I dag er det fortsatt båtaktivitet her, blant annet hurtigruta og hurtigbåten legger til kai her, i tillegg til fiskebåter og annen industrirelatert bruk. Deler av havna i sentrum er oppgradert og er tilgjengelig for gående, og det er serveringsteder knyttet til bryggeområdene. Men store deler av sentrums havnerekning er uattraktive områder for gående, og blir brukt blant annet til parkering. Per i dag er det ikke en sammenhengende gangbar strekning langs havna i Tromsø. Dette er et stort potensiale som ligger i sentrum av Tromsø. Havneområder kan bli veldig attraktive steder i et bysentrum, og en god måte å knytte et sentrum sammen på.

FIGUR 34

SIKTLINJER

Det er mange gode siktlinjer i byen takket være den rette gatestrukturen. Det er mange siktlinjer ut mot sundet, noe som er en viktig kvalitet i byen i dag. En visuell forbindelse er noe som bør vektlegges i en havneby, som Tromsø er.

AKTIVE/ INAKTIVE FASADER

Hovedvekten av byggingen med aktive første etasjer befinner seg i storgata, og ellers spredt rundt i sentrumskjernen. Det er store mengder inaktive fasader i utkanten av sentrumskjernen. Dette er bygninger som ikke har vinduer eller inn og utganger ut mot gaten, eller som oppfattes som avisede for de gående. I oppgaveområdet er det stort sett inaktive fasader på bygningene. Det gjelder både ut mot gatene men også ut mot sjøfronten. Dette er negativt hvis man ønsker å aktivere havneområdet.

GRØNTSTRUKTUR

REGISTRERTE TRÆR I SENTRUM

1. Acer Grinnala	- sibirlønn	11. Populus Balsamifera	- balsampoppel
2. Acer Platanoides	- spisslønn	12. Populus Tremula	- osp
3. Betula Pendula	- hengebjørk	13. Populus Tremula Erecta	- søyleosp
4. Betula Pendula "Tromø"	- tromsøbjørk	14. Populus Tricocharpa	- kjempepoppel
5. Cercidiphyllum Japonicum	- hjertetre	15. Prunus Padus	- hegg
6. Fraxinus Excelsior	- ask	16. Quercus Robur	- sommerek
7. Laburnum Alpinum	- alpegullregn	17. Sorbus Aucuparia	- rogn
8. Laburnum x Wateria	- hybridgullregn	18. Sorbus Intermedia	- svenskasal
9. Larix Decidua	- lerk	19. Ulmus Glabra	- alm
10. Picea Pungens	- blågran		

(kommune)

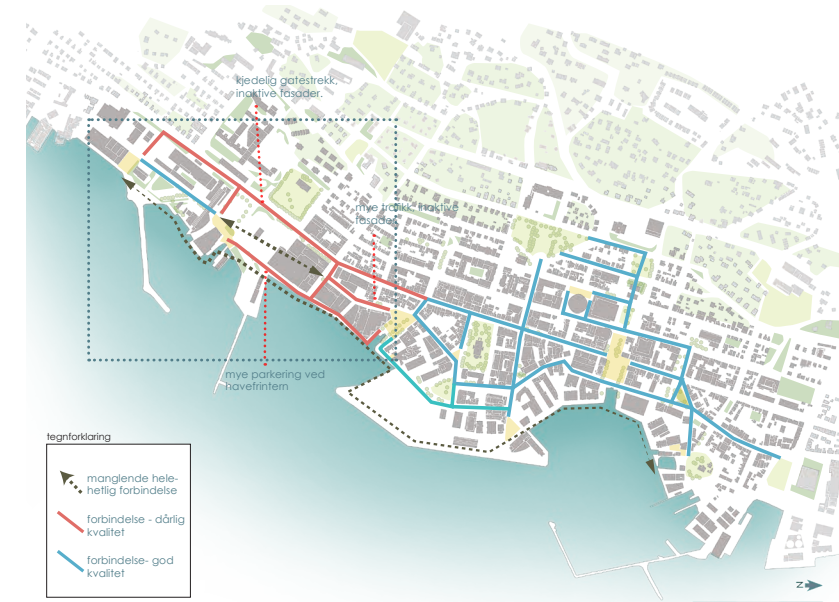

FIGUR 35

Tromsø er generelt en frodig øy med mye grønt, inkludert marka som ligger på toppen av øya er et flott og mye brukt turområde. I sentrum er det også mye grønt, men det er for det meste de grønne mellomrommene og hagene i boligområdene rundt sentrum som gir dette inntrykket. I sentrumskjernen er det noen grønne rom og gater med gatetrær, men det er få store grøntarealer egnet for 'park'-formål. Område 2, parken ved høgskolen, er et stort åpent parkområde, med klassisk utforming, men det ligger i svært hellende terreng. Det sammen gjelder parken ved kunstforeninga, som også er åpen og klassisk, men bratt. Det kanskje mest brukte grøntarealet i sentrum er kirkeparken (4). Det er tre planlagte nye grøntområder i sentrum. Det første (1) er i tilknytning til nye boligområder nord i sentrum, ved skansen. Det andre (2) blir en del av den nye havneterminalen på prostneset. Det tredje (3) er oppgaveområdet i mitt prosjekt, nemlig på nedsiden av kunstforeninga, som er satt av i sentrumsplanen til framtidig grøntareal.

To sentrale elveløp ligger i røy gjennom sentrum. Et langsiktig mål bør være å trekke dem frem i dagen, og la dem inngå i parker og friområder fra Øya og ned mot Sundet. (IN'NYN & DESIGN 2015)

FORBINDELSER MELLOM PARKER OG PLASSER

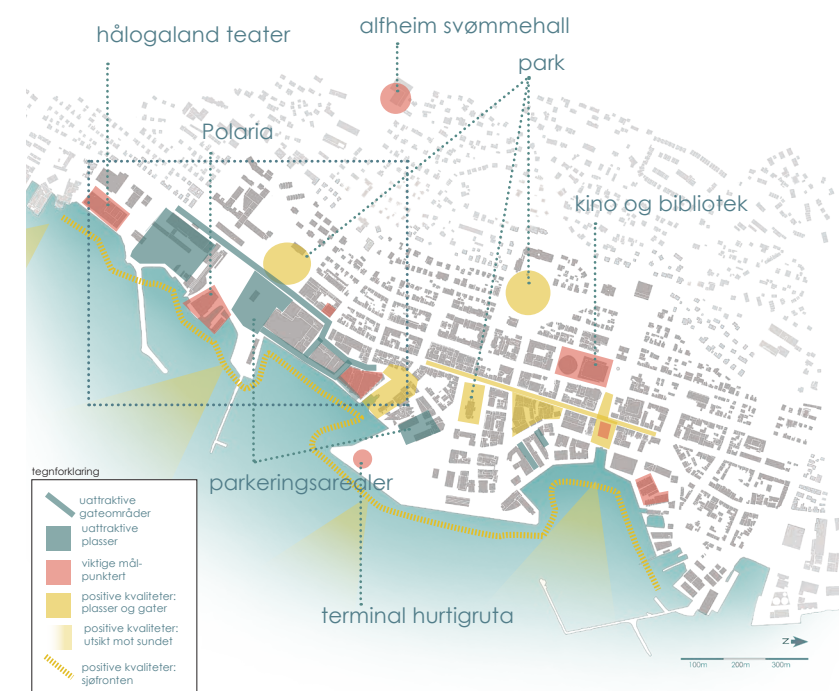
I sentrumskjernen er det stort sett korte avstander og gode forbindelser mellom de ulike plassene og grøntarealer i byen. I den søndre delen av sentrum er det derimot mindre attraktive strekk som gjør det mindre ønskelig å bevege seg i området. Det er for eksempel lange, kjedelige strekninger, trange gateløp og områder med mye parkering og biltrafikk. manglende forbindelser er mellom Hjalmar Johansens gate, og Strangata, og langs havnepromenaden, som idag ikke oppleves som helhetlig og gangbar.

AVSTANDER

500 meter er akseptabel gåavstand for de fleste. Man vil kunne gå 500 meter på under 10 minutter, og i Tromsø ligger nesten hele sentrum innenfor en radius på 500 m. oppgaveområdet ved mackkvartalet ligger akkurat innenfor gangbar avstand fra sentrumskjernen.

KVALITETER, MÅLPUNKTER

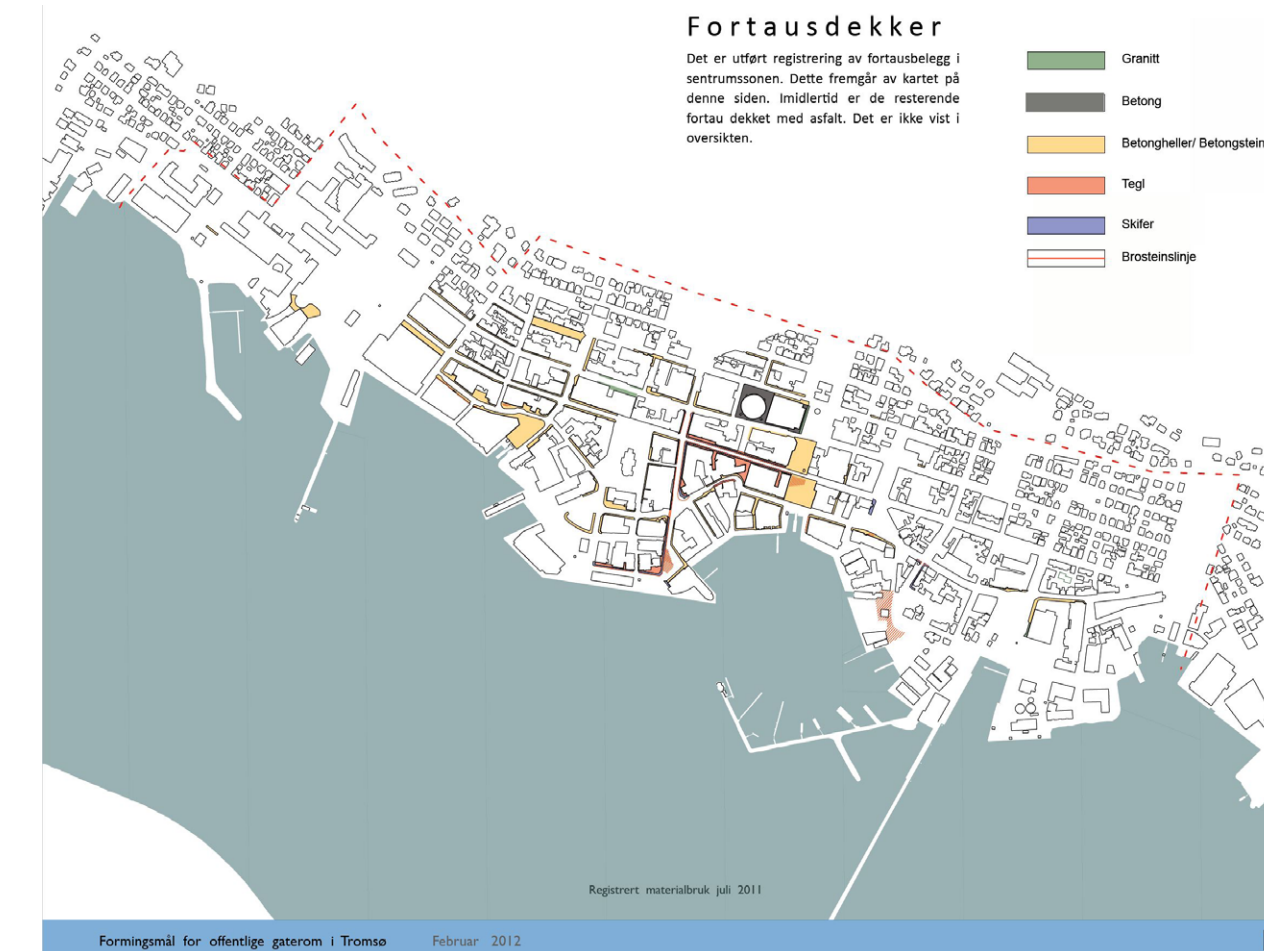
Kartet viser noen gode og dårlige kvaliteter i sentrum, samt noen viktige målpunkter.

LANDSKAPSRØM

Det store landskapet avgrenses visuelt av fjellet på fastlandet, toppen av Tromsøya, og fjell i sør og nord. I byen finnes det flere større rom som avgrenses av bygninger eller andre elementer i byen, som havnefronten og moloene.

MATERIALER I SENTRUM

Figur 36: Registrering av fortausdekker. Hentet fra 'formingsplan for Tromsø sentrum'

FIGUR 37: Eksempler på ulike typer fortausdekker som er å finne i sentrum. Mesteparten av dekkene som ikke er asfalt er i betong og betongstein. Ellers er smågatestein ganske utbredt, og enkelte steder er det brukt skifer, og granitt.

FIGUR 38: Registrering av gatelys. Hentet fra 'formingsplan for tromsø sentrum'

FIGUR 39: Noen eksempler på ulike armaturer som er brukt i ulike deler av sentrum.

OPPSUMMERING ANALYSER

GJENNOM ANALYSENE OG REGISTRERINGENE AV SENTRUM KOMMER DET TYRDELIG FRAM AT OPPGAVEOMRÅDET VED MACK-KVARTALET HAR MANGE UTFORDRINGER, OG HAR MANGE UATTRAKTIVE KVALITEER VED SEG. DET ER ET OMRÅDE SOM LIGGER I NÆRHET TIL SENTRUM, MEN SOM LIKEVEL FØLES SOM UTKANTOMRÅDE. STORE PARKERINGSAREALER, AVVISENDE FASADER, DÅRLIG GANGBARHET OG DÅRLIGE FORBINDELSER TIL RESTEN AV SENTRUM GJØR DETTE TIL ET LITE ATTRAKTIVT OMRÅDE FOR MENNESKER Å BEVEGE SEG.

I TILLEGG SER MAN AT SJÅFRONTEN I OPPGAVEOMRÅDET ER AV DÅRLIG KVALITET, OG DET ER KANSKJE DET MINST INNBYDENDE OMRÅDET LANGS SJØEN INNENFOR SENTRUMSGRENSEN. DETTE LIGGER SOM ET STORT POTENSIAL I TROMSØ, OG BØR ABSOLUTT UTNYTTES I FRAMTIDIG UTVIKLING AV BYEN.

KAPITTELINTRODUKSJON

I dette kapitlet tar jeg for meg noen av de viktigste temaene jeg jobber med i oppgaven. Dette er et kapittel som begrunner noen av de valgene jeg tar i utformingsdelen senere i prosjektet.

INNHOLD

- OM BYPLANLEGGING
- DE GODE BYROMMENE
- DET GRØNNE I BYEN
- VEGETASJON I NORDLIGE STRØK
- UNIVERSELL UTFORMING
- KUNST I OFFENTLIG ROM
- LYS I OFFENTLIG ROM
- KLIMA OG KOMFORT
- UTEROM I KALDT KLIMA
- OPPSUMMERING

OM BYPLANLEGGING

Hvordan man planlegger og former byene vi bor i har vært diskusjonstema til alle tider. Det finnes et utall teorier og ideologier som forsøker å argumentere for det ene eller det andre om hva som gjør en by god å leve i. De siste hundre årene har i stor grad vært preget av modernismens tankegang, der voksende byer og privatbilismens inntog preget planleggingen. Den gamle måten å bygge byen på, preget av lav bebyggelse, trange gater og torg, måtte vike for større bygninger, brede veier og rette vinkler som ble et resultat av industrialiseringens effektivisering, og etter hvert økende bilbruk.

På 1900-tallet ville man dyrke det moderne og nye. Arkitekten Le Corbusier tegnet det han mente var den ideelle byen, der byggene var store, gatene var brede og gangveiene var tydelig separert fra bilveien. (Gehl & Svarre 2013)

På 1960-tallet kom motreaksjonen til denne planideologien.

Jane Jacobs var en av modernismens sterkeste kritikere, og mente at en slik separasjon av funksjoner og fokus på enkeltbygg, sammen med den økende biltrafikken ville gjøre at man endte opp med døde, folketomme byer. I stedet trakk hun fram Greenwich village i New York som et godt eksempel på menneskevennlig, og levende bydel. (Gehl 2010)

Jan Gehl, en dansk arkitekt og planlegger, har vært en annen viktig frontfigur i den moderne byplanleggingen. Han fokuserer i større grad enn Jacobs på relasjonen mellom mennesket og omgivelsene og menneskets livskvalitet. Han er opptatt av at man i planleggingen skal ta hensyn til og ha omsorg for brukerne av byen. Dette er en ganske annen tilnærming til byforming enn den modernistiske, der det i større grad var bilen som styrte utformingen. Gehl er også en kritiker av modernismens tilnærming, og mener at den nedprioriterer de gående og byen som fellesrom, og at fokus på enkeltbygg gjør de avvisende og isolerende. (Gehl 2010)

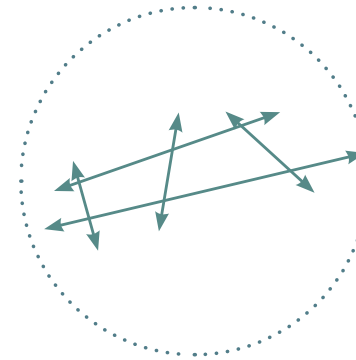
under: FIGUR 41: yrende liv i København

over: FIGUR 42: tegning av Le Corbusier som viser den ideelle byen etter modernistisk planlegging.

DE GODE BYROMMENE

FIGUR 43: aktive førsteetasjer.

FIGUR 44: Det er viktig med gode forbindelser i bybildet.

FIGUR 45: møblering i byen.

Å oppholde seg i byen er for mange en nødvendighet, tilknyttet arbeid, transport eller viktige gjøremål. Men byen er også et sted som i større og større grad baserer seg på valgfritt opphold. I dag har vi mer fritid og mer penger enn vi har hatt noen gang, og vi oppsøker byen som et fristed der vi kan få nye inntrykk, utrykke oss, være sosiale og utfolde oss på andre måter.

Byrom med fysisk god kvalitet gir større mulighet for valgfrie aktiviteter. Hvordan rommene i byen er formet avgjør hvilke muligheter det er for menneskene som bruker det. Det bør finnes plasser for opphold som er behagelig for mennesker. Det inkluderer ting som benker eller andre sitteelementer i behagelig høyde, plassert slik at man har dekke i ryggen, med utsikt over plassen. (Gehl 2010) Mennesker trekker gjerne til kanter og andre elementer i et rom når de skal stoppe eller sitte ned. Det føles ubekvemt å stå eller sitte midt i et åpent område, da man føler seg eksponert og blottet. Plassering av oppholdsarealer i forhold til sol og skygge er også en viktig faktor, og et behagelig lokalklima er essensielt, særlig her i nord. «En god by fungerer hele året» skriver Gehl i 'byer for mennesker'. (Gehl 2010) Spesielt i Skandinavia og andre nordlige strøk i verden er det viktig at man planlegger for bruk hele året, med ekstra tanke på vintermånedene.

BYENS FORBINDELSER

Byen består av mange ulike deler; gaten, plassen, parken, i noen tilfeller bryggen eller kaia, torget, veien, monumenter, landemerker osv. I en godt fungerende by for mennesket må det være en oversiktlig oppbygning av disse ulike elementene. Byen må være lettleselig og det må være enkelt å orientere seg. Å ha gode forbindelser mellom de ulike delene av byen er viktig, for å oppleve det som en helhet, og lett kunne bevege seg mellom ulike deler av byen. For å få en helhetlig by med gode forbindelser må romforløpet være sammenhengende, og det bør være spennende og variert. Dette kan gjøres ved å for eksempel ha en variasjon av

funksjoner, som handel, tjenester eller serveringssteder. (Gehl & Svarre 2013) Romforløpet bør også ha en varierende grad av åpent/lukket, dette gir en spenning i opplevelsen, og det varierer mellom å føles intimt eller åpent, noe som kan endre måten vi beveger oss på. Mennesker beveger seg saktere når man går gjennom en stor plass, og det inviterer i større grad til opphold og pauser enn gater med lineær form. (Gehl 2010)

AKTIVE FASADER

Aktive første etasjer er også et viktig grep for å skape et levende bysentrum. Fasader med vinduer, inn og utganger, som henvender seg ut i gaten er mer innbydende og vil være med på å skape et dynamisk byliv. Lukkede og detaljeløse fasader virker avvisende og kommuniserer 'gå videre' i motsetning til 'her kan du ta deg tid til å se og oppleve'. Dersom man kommer til et område som oppleves dødt eller avvisende kan dette hindre følelsen av sammenheng, det oppleves som en hindring, og er med på å dele opp byen. Dersom en strekning er monoton og siktlinjen er lang vil det være uattraktivt å bevege seg her som gående, da bør siktlinjen deles opp. (Gehl 2010)

Det er nødvendig med byrom som inviterer til opphold, og spontane pauser, men også destinasjoner og steder som trekker mennesker til seg. Slike målepunkter kan være med på å skape en større dynamikk og bevegelse gjennom byen. (Lynch 1960)

MØBLERING

Uterommene i byen kan møbleres på mange ulike måter. Den klassiske benken er et mye brukt møbel i det offentlige rom. Men møblering kan også komme i litt mindre åpenbare former. Unge mennesker har tendenser til å bruke mange av byens elementer som sitteplasser. Kunst, trapper, vinduskanter osv. De eldre foretrekker i større grad klassiske sittemøbler i passe høyde og gjerne med ryggstøt. Det er viktig å tenke på alle brukergruppene når man plasserer ut møbler. (Gehl 2010)

DET GRØNNE I BYEN

I dag velger flere og flere å bosette seg i de store byene, og i dag er det å fortette i byene er en del av boligpolitikken i Norge. Samtidig som dette skjer er det samtidig viktig å huske på de grønne områdene i byen. (den grønne by)

GRØNTSTRUKTUR

Grøntstruktur er en overordnet struktur av det grønne i byen. Det er veven av små og store naturpregede områder, som til sammen gir et mer eller mindre sammenhengende system av grøntområder i byer eller tettsteder. (naturforvaltning 2003)

Grønne rom i stor eller liten skala i byen er viktig for innbyggernes fysiske og psykiske helse. Studier viser at grønne områder kan ha effekt på menneskers stressnivå og generelle sinnsstemning. (Nordh 2010) Å ha nær tilgang til grønne friområder kan oppfordre til utendørsopphold, gir flere funksjoner til byen, og gjør det mer attraktivt å bevege seg til fots eller på sykkel. (Chiesura 2004)

PARK I BYEN

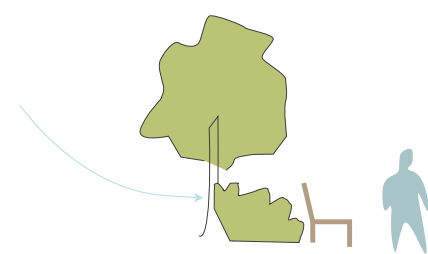
En bypark kan være et sted for rekreasjon, opplevelse, sosialt samvær og utfoldelse. Det kan være et sted for lek, et sted å se eller å bli sett. En park kan være en grønn lunge i bybildet, en kontrast til resten av byens grå flater og harde fasader. Den kan være med på å forbedre det urbane miljøet, og gi karakter til et sted. Vegetasjon har tydelige estetiske og visuelle kvaliteter. Farger og teksturer endres i løpet av året, og årstidenes endring kommer tidlig fram i plantene. Også andre sanser foruten synet aktiveres i nærheten av naturen. Lukt fra blomster og blader, lyden av rislende løv, fugler og insekter som tiltrekkes av plantene, og følelsen av ulike teksturer og former.

I tillegg til de fysiske og visuelle kvalitetene det grønne rommene gir til byen, vil de også være med på å forbedre miljøet. Vegetasjon som trær og busker er med på å rense luften gjennom absorbering av gasser og filtrering av støv. (Pedersen et al. 1994) Vegetasjon vil forbedre mikroklima ved å bremse vind og gi en le-effekt, samt dempe støy fra omgivelsene. (Chiesura 2004)

Parker og byparker bør være lett tilgjengelig for brukerne i området og må planlegges slik at flest mulig har mulighet til å bruke det. Det er like viktig å tenke på universell utforming i park-områder som det er ellers i byen.

FIGUR 46: en park kan være et sted for rekreasjon, sosiale møter og aktivitet.

FIGUR X: vegetasjon gir le-effekt og kan være med på å skape mer behagelig mikroklima.

VEGETASJON I NORDLIGE STRØK

Tromsø ligger så vidt innenfor det som kalles subarktisk klimasone. Vinteren er lang men ikke så kald, takket være Golfstrømmen. Sommeren kort og relativt kjølig. Temperaturnormalen for 1960-1990 i Tromsø viser at middel julitemperatur ligger på 11,8 grader. (Grønnestad 2015)

Ulike faktorer påvirker plantenes vekst. Daglengde og temperatur er de viktigste klimatiske faktorene som påvirker veksten hos planter.

Daglengden varierer med årstid, breddegrad og høyde over havet, og er den mest avgjørende faktoren hos lignoser og stauder. (Sanda & Det Norske 1993) Temperatur er også avgjørende. Det er med på å bestemme tidspunkt for knoppsprett. Vekstsesongen avgjøres bla. Av temperaturen, og er sesongen når planten har aktiv vekst. Dette skjer når døgnmiddeltemperaturen er høyere enn 5 grader. (Hanssen - Bauer et al. 2009)

Daglengden sammen med temperatur bestemmer når planten skal gå i dvale, og når den skal starte vekstsesongen. Planter som vokser i nord vil ha en starte veksten senere på våren, og avslutte tidligere på høsten, enn planter i sør. Dette er genetisk betinget, og det kan være problematisk å bruke plantemateriale fra sør i nordlig klima.

På grunn av kortere vekstsesong og tøffere klima, tar det lengere tid for vegetasjon å vokse, og man må være strategisk i artsvalget når man planlegger uteområder i nordlige strøk. Man bør velge plantemateriale fra Norge, og helst nordlige planteskoler, og velge arter som er hardføre mot vind og kulde.

UNIVERSELL UTFORMING

Universell utforming handler om at alle mennesker skal kunne delta i samfunnet på likt grunnlag, og føle seg respektert og likeverdig. Alle mennesker har ulike funksjonsevner, og de varierer i løpet av livet. Som barn har man andre funksjonsevner enn som voksen, og når man blir eldre vil de fleste oppleve nedsatt bevegelighet, syn og hørsel.

Nedsatt funksjonsevne kan innebære sanser, bevegelighet og fysiske og kognitive funksjoner (Lid & Søbstad 2013) Det har vært en viktig politisk målsetting i Norge at alle skal kunne delta, og at det skal være likestilling for alle. Det var først i 2009 at de med nedsatt funksjonsevne ble beskyttet mot diskriminering gjennom lovverk. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven ble vedtatt i 2008, og trådte i kraft i 2009. (Lid & Søbstad 2013)

I dag er universell utforming et viktig begrep innen planlegging, og det finnes mange retningslinjer og anbefalinger som gjør det lettere å kunne planlegge slik at flest mulig mennesker kan bruke omgivelsene sine, uten å føle seg hindret av unødvendige barrierer.

Andre juridiske vern som beskytter mot diskriminering på grunnlag av funksjonsevne er: plan- og bygningsloven, universitets- og høyskoleloven, og FN-konvensjonen om rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

FN's konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne ble ratifisert i 2013. Denne konvensjonen er global og rettet mot personer med nedsatt funksjonsevne. (Lid & Søbstad 2013)

FN-KONVENSJONEN OM RETTIGHETENE TIL PERSONER MED NEDSATT FUNKSJONSEVNE, ARTIKKEL 2:

"MED 'UNIVERSELL UTFORMING' MENES UTFORMING AV PRODUKTER, OMGIVELSER, PROGRAMMER OG TJENESTER PÅ EN SLIK MÅTE AT DE KAN BRUKES AV ALLE MENNESKER, I SÅ STOR UTSTREKNING SOM MULIG, UTEN BEHOV FOR TILPASSING OG EN SPEIELL UTFORMING." (LID & SØBSTAD 2013)

KUNST I OFFENTLIG ROM

Kunst er et vidt begrep som favner mange ulike sjangere og uttrykksformer. Kunst betegner det skapende eller utøvende, tolkende og estetisk virksomhet. For eksempel dans, musikk, litteratur og billedkunst. (leksikon 2014) Kunst har vært en viktig del av menneskets kultur fra tidenes morgen, og et viktig middel for å formidle meninger, historier, skape debatt eller uttrykke følelser.

Kunst i offentlig rom er et viktig grep som gjør kunsten tilgjengelig for store mengder mennesker. Utsmykning av offentlige rom innebærer både innerom og uterom. I Norge er det KORO – kunst i offentlig rom – som er ansvarlig for utsmykning av offentlige steder i Norge. Den offentlige kunsten er lett tilgjengelig for veldig mange mennesker, siden den befinner seg i områder hvor mange ferdes og oppholder seg. (KORO)

Kunst kan være med på å skape et rom. En skulptur kan for eksempel gjøre at man oppfatter rommet annerledes, det kan gi karakter og identitet til et sted, og være med på å gi lokalsamfunn en eierskapsfølelse til stedet. (Kent) Å plassere kunst i et landskapsrom, som i en park kan være med på å skape en spennende og annerledes opplevelse. Et eksempel er ekebergparken, der en kunstsamler har plassert kunstverk ute i naturen, og det har blitt en svært attraktiv turløype, samtidig som den har skapt mange diskusjoner.

FIGUR 48: kunst i Ekebergparken.

FIGUR 49: holocaust minnesmerke i Berlin.

FIGUR 50: kunst i en barnehage i Trondheim.

LYS I OFFENTLIG ROM

Lys er et sterkt virkemiddel i utformingen av offentlige rom. Det kan være med på å framheve og underbygge visuelle kvaliteter, og gi positive opplevelser om det gjøres riktig. Det kan også være skjemmende, og undergrave de positive elementene på stedet om det ikke legges nok tanke bak et lysprosjekt.

Norge ligger langt nord, og vi har lange vintre og mange mørke dager i året. Derfor er det her ekstra viktig å legge tid og tanke bak lysprosjekter i offentlig rom, for å kunne forlenge brukstiden til kvelder og vintermånedene. Norge var tidlig ute med elektrisk belysning i offentlig rom. i 1891 fikk Hamarfest som den første byen i Norge elektrisk gatebelysning. (Kråkevik et al. 2012)

LYS GIR TRYGGHET

God belysning i offentlig rom øker trygghetsfølelsen og gjør det mer attraktivt for folk å ferdes i området på kveldstid. Man ønsker å ha en oversikt over omgivelsene man er i, og tydelig se hvor veien går videre. Det bør være tilstrekkelig med lys, slik at man kan se andre menneskers ansikt når man møtes. For de med nedsatt syn er lys og kontrast viktig for å føle seg tryggere i miljøene de beveger seg i. (Osuldsen 2015)

IDENTITET

Lys kan være identitetsskapende, og når man planlegger lys i en by bør man ta historie, kultur og særegenheter i betraktning, og underbygge dette, samtidig som det er viktig å tenke nytt. Man kan enten understreke dagkvaliteten, eller gi stedet et eget uttrykk på kveldstid ved å bruke lys.

ESTETISKE KVALITETER

Lyset kan brukes for å understreke eksisterende estetiske kvaliteter. Man bør tenke på at lyset skal være av estetisk god kvalitet både dag og natt. På dagen er armaturene og mastene med på å gi et uttrykk til plassen, og bør også vurderes i forhold til stedets identitet og ønskede uttrykk. (Kråkevik et al. 2012)

LYSFORURENSING

Dersom det ikke planlegges godt nok, kan lyset i stedet for å framheve de positive sidene ved stedet, heller undergrave det og være skjemmende for omgivelsene. For mange og forskjellige lyskilder kan gi et kaotisk uttrykk, og fjerne fokuset fra de elementene man prøvde å framheve. Feil bruk av lys kan også være sjenerende for beboere. Dersom lyset fra en kunstgressbane ikke er av god nok kvalitet, kan det gi uønsket strølys inn i stuer hos nærliggende boliger. (Kråkevik et al. 2012)

ENERGI OG MILJØ

I dagens verden er det viktig å tenke bærekraft i all planlegging. Bevisst og riktig bruk av lys kan være med på å redusere energibruken, og kostnaden i et anlegg. Med ny teknologi er det større valgmuligheter for bruken av lys, som når det skal stå på eller slukkes, og hvor mye lys som brukes.

LED-teknologien er i stadig utvikling, og gir nye muligheter innen lysdesign, med mindre lyskilder, lang levetid og lavt energibehov. Det er også flere muligheter innen kreativ bruk av lys med f.eks. farger, og dynamisk lyssetting. (Kråkevik et al. 2012)

FIGUR 51: fin bruk av belysning i et urbant område.

FIGUR 52: for mye og forskjellig lys virker kaotisk og forsturende. Fra Times Square.

TROMSØS NATURLIGE LYS

Tromsø ligger ca. 70 grader nord, og har derfor meget spesielle lysforhold. Midnattssola gir lys døgnet rundt fra 21. mai til 21. juli, mens mørketida uten direkte sollys varer fra 25. november til 17. januar. Tromsø er en vinterbyen, og det er spesielt viktig her å bruke kunstig lys bevisst, og på en måte som kan være med på å aktivisere byens rom også i vinterhalvåret.

Det kan også være et grep å være litt mer tilbakeholden i lysbruken enkelte steder. Å framheve det naturlige lyset kan være en kvalitet i seg selv. På vinteren er det for eksempel mye nordlys-aktivitet på himmelen, og ved å minske lysbruken noen steder kan man gjøre det mulig å se slike naturlige fenomener bedre enn i områder med veldig mye kunstig lys.

FIGUR 59: nordlys over Tromsø

KLIMA OG KOMFORT

KLIMA OG LOKALKLIMA

Meteorologisk institutt definerer klima som: "... en beskrivelse av gjennomsnittsværet på ett sted eller område, slik det framkommer når enkeltobservasjoner bearbeides statistisk etter internasjonale retningslinjer". (meteorologisk institutt 2015) Lokalklima betegner de spesielle klimatiske variasjonene som finnes på et avgrenset, mindre område. Det kan være fra noen meter til noen tusen meter. Variasjoner kan komme av terrengforskjeller, bygningsmasser eller vegetasjon på et sted. (store norske leksikon 2014)

Klima og klimatiske forhold er viktig å ta i betraktning når man planlegger uterom i Norge. Nedbør, sol, temperatur og vind er faktorer som spiller en stor rolle i hvor komfortable brukerne av en plass føler seg. Et uterom med gode lokalklimatiske forhold er et mer attraktivt sted, og gjøre at flere velger å bruke området. Man kan ikke styre klimaet eller været, men man kan undersøke hvilke klimatiske forhold det er på stedet, og ta dette med i betraktning når man planlegger et uterom, og så godt som mulig legge til rette for gode behagelige steder og plasser.

I Norge har vi et relativt kaldt klima. Vi ligger langt nord, og har ikke like gode solforhold som de lengere sør. Vi bruker uterom mindre i vinterhalvåret, fordi temperaturen er lav, vinden kan være sterk, og snø og is gjør det utfordrende å bevege seg ute på vinterstid. På våren leter vi etter de beste solveggene og le for vinden, mens det på sommeren kan bli så varmt at man må lete etter skyggefulle områder i stedet.

I tillegg til mer overordnede faktorer som breddegrad, havstrømmer osv. bestemmes klimaet i stor grad av det store landskapet. I tillegg har den menneskeskapte delen av landskapet stor betydning, som bygninger, endringer i terrenget og beplantning. Disse tingene er alle med på å bestemme de lokalklimatiske forholdene, og må tas i betraktning når man skal planlegge for gode uterom. (Gehl 2010)

VIND

Vind er et viktig klimaparameter når det kommer til komfort i uterom. I liten skala blir vindens bevegelse påvirket av terreng, vegetasjon og bygninger. Dersom vinden er for sterk vil det være uattraktivt å oppholde seg på stedet. Temperaturen som måles på stedet vil føles lavere enn den egentlig er dersom det samtidig er vind i området. Dette kalles følt temperatur, og kan ha stor effekt på kvaliteten i et uterom. For å minske effekten av vind kan man skape le ved å bruke skjerming enkelte steder. (Asplan Viak 2008)

Hvordan vinden beveger seg i urbane områder avhenger av bygningsstruktur, bygningshøyde, gatebredde og vegetasjon. Vinden beveger seg fritt i åpent terreng, men bremses av hindringer i landskapet. Tette lave bygninger, sammen med beplantning gir så mye friksjon at vinden kan ledes over byggene og det blir nesten vindstille mellom husene. I områder med store bygninger og lange gatetrekk får man motsatt effekt og vinden kan øke hastigheten. (Gehl 2010)

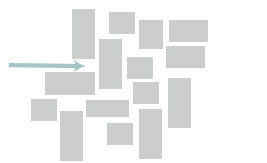
FIGUR 54: vind gjennom gater i kvartalstruktur, vinden ledes og forsterkes fordi det ikke er noen hindringer.

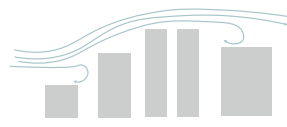
FIGUR 55: vindtunnel.

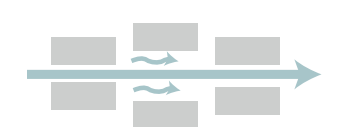
FIGUR 56: vind som beveger seg over bygninger, mens noe av vinden treffer fasaden og skaper turbulens mellom byggene.

FIGUR 57: vind blir stoppet av bygg i klyngestruktur og hindrer vindtunneller.

FIGUR 58: opptrappede bygg leder vinden over bygninger.

FIGUR 59: ved å la noen bygg skape større rom vil dette skape områder med mindre vind.

SOL

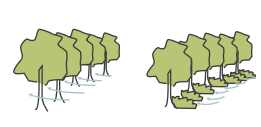
Sol er noe vi mennesker tiltrekkes av i stor grad. Sollys gir oss energi, D-vitamin, og det er bevist at sollyset påvirker oss fysisk og psykisk. Sollys kan minske risikoen for depresjon, D-vitaminmangel, og det er gjort undersøkelser som tyder på at sollys kan være forbyggende mot ulike kreftformer. (Moan 2016)

Nordmenn er glad i sola, kanskje økes denne kjærligheten til lyset fordi vi har så mange måneder med lite lys. Vi ligger høyt oppe i breddegrad, og har en lav solvinkel. Derfor er det viktig å utnytte og legge til rette for gode, solfylte uterom i byer og tettsteder. Man bør ta vare på, og planlegge slik at man ikke skyggelegger områder som er solfylte, men heller åpner de opp, og beskytte mot vinden for å lage enda mer behagelige oppholdssteder. Nye bygninger bør holdes lave eller bygges opp som trapper, for å gi lys ned til rommene i mellom. (Gehl, 2010)

SNØ

Snø er en utfordring i store deler av landet vinterstid. Brøyting og måking må til i byen for å bedre framkommelighet og gjøre byen tilgjengelig for gående, kjørende og syklende. Snørydding krever også plass, man må planlegge for snølagring. Skal det lagres lokalt eller kjøres bort?

Snø har også mange positive sider. I de mørke vintermånedene gjør snøen at omgivelsene føles litt lysere, da den reflekterer det som er av lys. Barn elsker å leke i snø, og når det er plass er snølandskap flotte områder å leke og utfolde seg i. Man kan lage snø og iskulpruerer som er med på å live opp bymiljø på vinterstid.

FIGUR 60: trerække gir god le for vinden, og denne effekten blir forsterket dersom det plantes busker i tillegg.

FIGUR 61: høystammede trær bremser vinden noe, men hindres i sterkere grad dersom det i tillegg er buskflønt plantet under treet.

UTEROM I KALDT KLIMA

HVORDAN PLANLEGGE FOR ØKT BRUK AV UTEROMMENE PÅ VINTERSTID?

Når man skal planlegge nye uterom i byen som parker, torg eller havneområder, er det ofte sommerbruken det fokuseres mest på. Man ser illustrasjoner som viser sommer og sol med barn som bader og mennesker som spiser is. I Norge er dessverre sommersesongen ganske kort i store deler av landet, og det er like viktig, om ikke viktigere, å planlegge for vinterbruken av et sted, som for sommerbruken. Dersom et byområde er egnet for bruk også når det er mørkt og kaldt kan man forlenge bruken av disse områdene til kvelden og vinteren. Målet bør være å tilrettelegge for aktiv bruk året rundt.

På vinteren har vi en tendens til å være mer innendørs. Dette gjelder særlig eldre, som har vanskeligere for å bevege seg i vinterlandskapet hvor snø og is på veier og gangfelt gjør framkommeligheten dårligere for gående. (Pressman & Livable Winter City 1985)

Når man skal planlegge for bruk av byrom på vinterstid må man i størst mulig grad prøve å dempe de negative sidene ved vinteren, men samtidig framheve de positive sidene. (Pressman 1996) Man kan beskytte brukerne mot været ved å gi le for vind, eller bygge tak over noen områder for å unngå nedbør. Man kan sørge for gode rutiner for måking og brøyting, eller legge varme i gangarealer for å hindre isdekke.

BESKYTTE ELLER EKSPONERE?

Det er flere måter å lage spennende og komfortable uterom for vintersesongen. Hva man ønsker å vektlegge og framheve er viktig. Skal man beskytte så mye som mulig mot naturen, været og vinden? Eller skal man understreke det ved å eksponere brukerne for vær, vind, snø og is? (Pressman & Livable Winter City 1985)

En mellomting er kanskje den mest fornuftige løsningen. Ved å beskytte mot vinden kan man få mer behagelig mikroklima,

og gjøre det mer attraktivt å oppholde seg på plassen. Det bør være gode muligheter for gående, med lite hindringer som snø og is. Det er også en del av det å tenkte universell utforming. Det er ikke enkelt for en med bevegelseshemming eller en rullestolbruker å ta seg fram i byen med islagt eller snødekket gangfelt. Man kan beskytte mot vind og kulde med overbygg, varmelamper og glassvegger/tak. Dette er tiltak som er ofte praktisert ved serveringssteder, og gjøre sesongen for å spise utendørs lengere enn den ellers ville vært her i Norge.

Ved å bruke nok lys, og kanskje litt spesiell belysning enkelte steder kan være med på å skape attraktive plasser på mørke vinterdager. Lys kan endre karakteren på et sted, og man kan velge å framheve enkelte elementer som kanskje ikke er like synlig på dagtid. (Kråkevik et al. 2012)

Like viktig som å beskytte mot de negative sidene av vinteren er det å framheve de positive sidene, ved for eksempel å bruke snøen til lek og legge til rette for aktiviteter som er egnet for vinteren, som skøytelepe og aking.

LEK

Barn er aktive brukere av uteområder på vinteren, og kan spille en viktig rolle hvis man ønsker å live opp byrom i vinterhalvåret. Å legge til rette for aktivitet og lek for barn er et viktig grep både sommer og vinter. Det er mange vinteraktiviteter man kan gi plass til i parker og andre rom i byen. Skøytebaner er en populær vinteraktivitet som er enkelt å etablere og som kan skape mye liv i ellers tomme byrom. Overflødig snø kan man bruke til å lage snøskulpturer eller snøslott som bar kan leke i. Dersom man har noe hellende terreng kan akebakker være et alternativ, men sikkerhet må settes høyt og man må passe på at aktiviteter med fart holdes unna nærhet til bilveier osv.

ARRANGEMENTER

Ved å bruke byrommene til arrangementer kan det være med på å gjøre stedet mer levende i perioder, samtidig som det kan generere mer liv i resten av sentrum også. Mange byer har ulike arrangementer som barneskirenn, isskulpturfestival og vinterfestival som er med på å trekke mennesker inn til sentrum.

IDENTITET

Det er alltid viktig i planlegging å se på stedet man er, og bruke stedets egenart som grunnlag når man skal finne fram til løsninger. Hva er det som gjør stedet unikt? Hvilken historie og kultur er det som har lagt grunnlaget for plassen? (Pressman 1996) Tromsø er en ishavsby, med historien rettet mot havet og Arktis. Det er en av de best stedene for å observere nordlyset og med lett tilgang til fjell og sjø er det et flott sted for friluftinteresserte. Folkene som bor her er vant til lange, mørke vintre og mye snø, og noe av imaget til Tromsø er at man er hardfør og ikke redd for litt snø og kaldt vær.

Tromsø er en vinterby, og det er ekstra viktig her å tilrettelegge for økt bruk av uterommene også på vinteren. Men det bør likevel være med bunn i kulturen, og la naturen og vinteren få sin plass. Vinteren bør omfavnes som noe positivt, noe man kan oppleve også i byen, og vinterens kvaliteter bør framheves og heller feires enn å gjømmes fort og beskyttes mot.

OPPSUMMERING

DET ER MANGE TING Å TENKE PÅ NÅR MAN SKAL PLANLEGGE GODE BYER FOR MENNESKER. I DET NORDLIGE KLIMAET ER DET ENDA FLERE HENSYN Å TA FOR Å SKAPE GODE KLIMATISKE FORHOLD I UTEROMMENE VÅRE.

MAN MÅ TA HENSYN TIL MENNESKENE MAN PLANLEGGER FOR. DET ER TROSS ALT DE SOM SKAL BRUKE STEDENE I SIN HVERDAG. GODE UTEROM ER EN VIKTIG DEL AV BYBILDET. DET KAN VÆRE GATER, TORG OG PlassER, BAKGÅRDER ELLER PARKER. HER OPPSTÅR DET MØTER MELLOM MENNESKER, MAN FÅR MANGE INNTRYKK OG MAN HAR MULIGHET TIL Å UTFOLDE SEG. FOR AT DET SKAL VÆRE ATTRAKTIVT FOR MENNESKER Å BRUKE BYROMMENE AKTIVT ER DET VIKTIG AT MAN LEGGER TIL RETTE FOR DET PÅ EN MÅTE SOM UNDERBYGGER IDENTITETEN PÅ STEDET, OPPLEVES TRYGT OG HAR TILBUD FOR MANGE BRUKERGRUPPER.

DET ER MANGE GREP MAN SOM PLANLEGGER KAN BRUKE FOR Å SKAPE GODE UTEROM I BYEN. VED Å AKTIVISERE FASADER, MØBLERE UTEROMMENE OG BRUKE LYS OG VEGETASJON PÅ EN GOD MÅTE SOM GIR KARAKTER OG IDENTITET TIL STEDET. MAN MÅ VÆRE BEVISST PÅ KLIMAFORHOLDENE PÅ STEDET OG MÅ PÅ BEST MULIG MÅTE PRØVE Å GI LE FOR VIND, OG TILPASSE SEG ETTER SOLFORHOLDENE. MAN MÅ ALLTID TENKTE PÅ UNIVERSELL UTFORMING, FOR AT FLEST MULIG SKAL HA GOD TILGJENGELIGHET TIL STEDET.

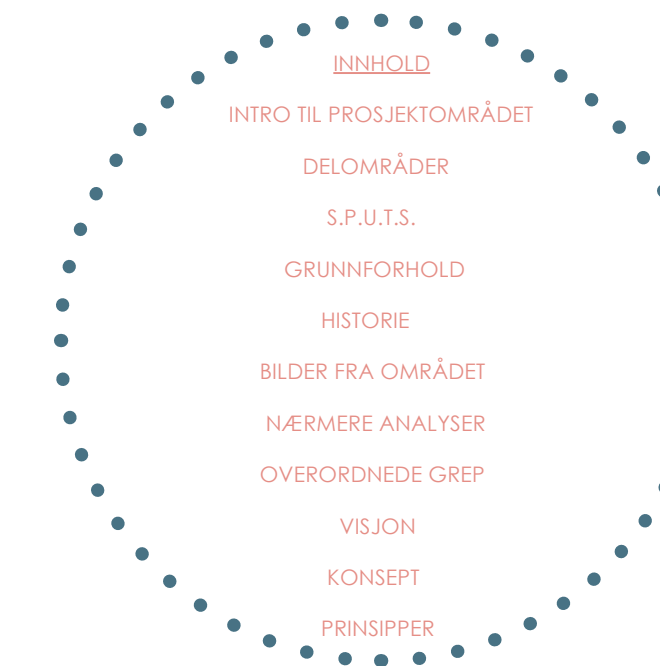
FOR Å SKAPE GODE BYROM PÅ VINTEREN BØR MAN:

- TILRETTELEGGE FOR VINTERAKTIVITETER
- BRUKE LYS BEVISST FOR Å SKAPE TRYGGE ROM MED KARAKTER
- HOLDE GANGAREALER SNØ OG ISFRITT FOR BEDRE FORHOLD FOR GÅENDE
- BRUKE PlassENE TIL ARRANGEMENTER
- SKAPE EN ATTRAKSJON, ET STED MENNESKER ØNSKER Å SE OG OPPHOLDE SEG
- GI LY FOR VIND OG NEDBØR
- BRUKE SNØ OG IS TIL POSITIVE ELEMENTER, LEK, KUNST, AKTIVITET

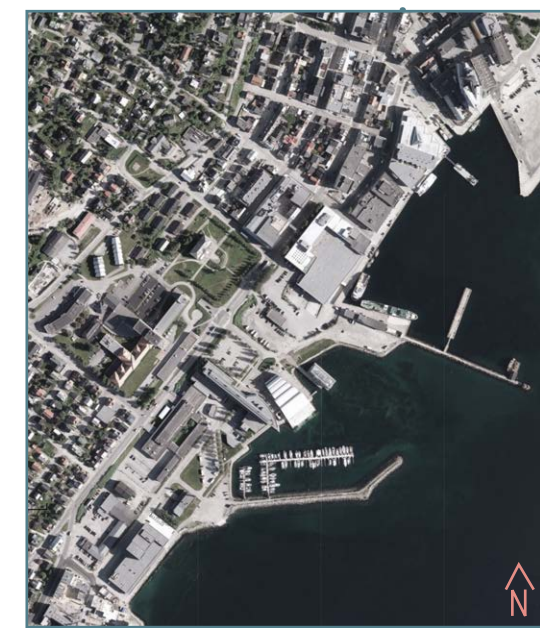

KAPITTELINTRODUKSJON

I dette kapitlet går jeg nærmere inn på oppgaveområdet, og gjør noen mer detaljerte analyser av stedet. Her presenterer jeg også de overordnede grepene i utformingen, samt konseptforklaring og utformingsprinsipper.

INTRO TIL PROSJEKTOMRÅDE

FIGUR 63

OMRÅDEAVGRENSING

Området jeg har valgt å jobbe med ligger litt sør for sentrumskjernen, og tar for seg mack-kvartalet, parken ved kunstforeningen, havneområdet fra Hålogaland teater til Nerstranda senteret, samt deler av strandvegen som knytter seg til storgata i nord.

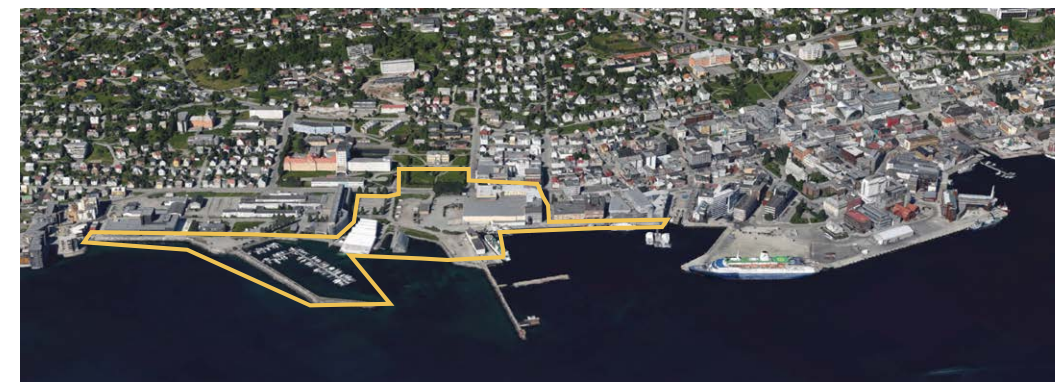
Avstanden fra mack-bryggeriet til sentrumskjernen er på omtrent 500-700 m, noe som er innenfor rimelig gåavstand hos de fleste. Total lengde på det markerte havneområdet, fra Hålogaland teater til Nerstranda er på ca. 1 km.

Området består av utfyllt strandlinje, og det er dannet et nytt høydenivå ned mot sundet. Strandvegen ligger på kote +7 i området, Fram-senteret og Hålogaland teater ligger omtrent på kote +3. kunstforeningen ligger på kote +15.

Det finnes mange viktige funksjoner i området, bla bygningen til fylkeskommunen, Statens vegvesen, fram-senteret som er knyttet til UIT, kunstforeninga, opplevelsessenteret Polaria, Hålogaland teater, den historiske puben Ølhallen, og studenthuset Driv.

FIGUR 63.1

FIGUR 63.2: Bildet viser området sett i fugleperspektiv, fra sør-øst.

DELOMRÅDER

MACK-KVARTALET

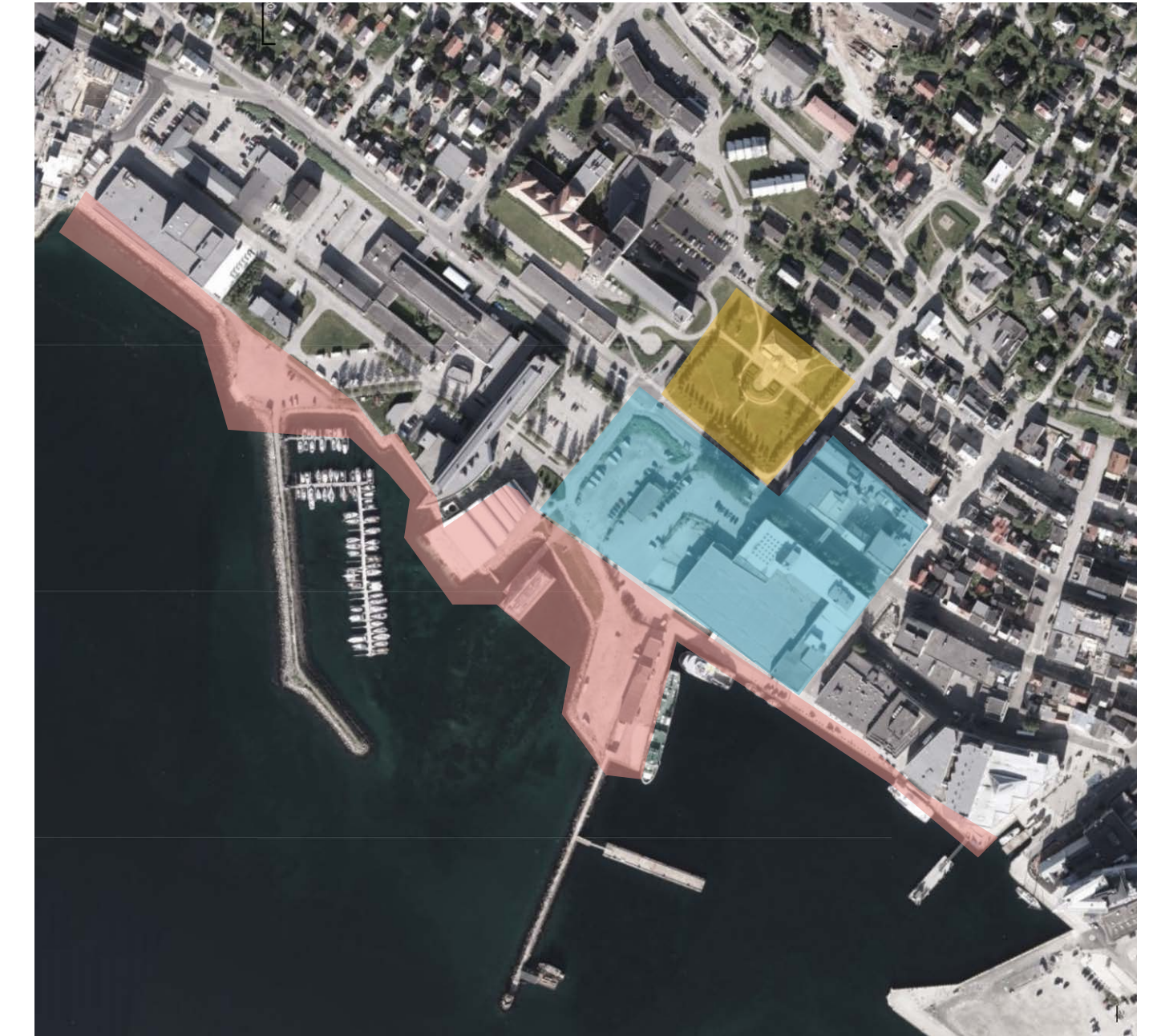
Mack-kvartalet består i dag av gamle Mack bryggeri, som har flyttet sin virksomhet. I samme kvartal finner vi også Ølhallen, en tradisjonsrik pub tilknyttet bryggeriet. Denne åpnet i 1927 og har vært et viktig møtested i byen i lang tid. Studenthuset Driv ligger vegg i vegg med Ølhallen. På andre siden av veggen fortsetter deler av det gamle bryggeriet. Her er det også en lagerbygning med tilhørende parkeringsplass. Lagerbygningen tar stor plass, er stor og har stengte fasader ut mot havna. Det har vært ulike forslag oppe for nye bygninger som skal erstatte ølbryggeriet og lagerhallen. bla kjøpesenter og opplevelsessenter er foreslått.

HAVNA

Havneområdet har en lang historie i Tromsø, og før transporten ble flyttet til land var det her det foregikk handel, nyhetsutvesklinger og sosiale møter. Fisket og ishavsfangst var en viktig del av Tromsøs handelsblomstring på tidlig 1800-tall. Tidligere lå bebyggelsen tett i strandkanten, og brygger sto på påler ut i sundet, i dag er fasader avrettet, strandkanten er utfyllt og store deler av havneområdet brukes som parkering, og oppleves som en bakside, på grunn av de mange lukkede fasadene. Det er fortsatt båtaktiviteter langs havna, lossing og frakting, samt hurtigbåtterminal og Kaiområde for hurtigruta

KUNSTPARKEN

Parken ligger i tilknytning til kunstforeningen, en flott bygning tegnet av arkitekt Lars Solberg i klassisistisk stil, som sto ferdig i 1894. Bygget var lokaler for Tromsø museum fram til kunstforeningen flyttet hit i 1981. Parken har et klassisk preg, er enkelt utformet med noe mer parkmessig opparbeiding i søndre del, med stauder og buskebeplantning. Parken skrår slakt ned mot strandvegen. Rundt parken er det plantet en rekke med bjørk som avgrensner parken. Parken har en sterk orientering mot sundet, noe også bygget understreker. Parkens utforming og beplantning inviterer i liten grad til interaksjon mellom den og området rundt. Den er heller ikke tilrettelagt for barn. Kunstforeningens bygning er i kommuneplanen markert som verneverdig.

FIGUR 64

BILDER FRA OMRÅDET

FIGUR 65: kunstforeningens bygning sett fra strandvegen.

FIGUR 66: området ved mack-tomta. i dag parkeringsplass, kunstforeningen i bakgrunn, og alfe-him svømmehall bakerst i bildet.

FIGUR 67: sett fra sjøen, småbåthavna gir et rotete inntrykk av området, og Polaria-bygget mister mye fokus.

FIGUR 68: fjellene i bakgrunnen mot sør, sett fra strandvegen.

FIGUR 69: mack-bygningen og videre inn mot sentrum, sett fra strandvegen. kunstforeningen ligger til venstre.

FIGUR 70: polaria, og deler av mack-tomta, sett fra sundet, i øst. Troms fylkeskommune, og kunstparken i bakgrunn.

FIGUR 71: mack-tomta sett fra strandvegen. polaria til høyre i bildet. vegetasjonen er dårlig opparbeidet og vedlikeholdt. Tromsøpalmer vokser fritt.

FIGUR 73: sør-sjeteen og mack-kvartalet sett fra sundet. 8.

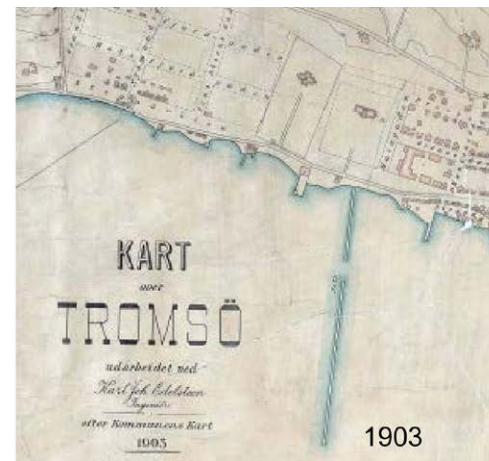
FIGUR 74: utsikten fra sør-sjeteen, mot fjellmassivene i sør.

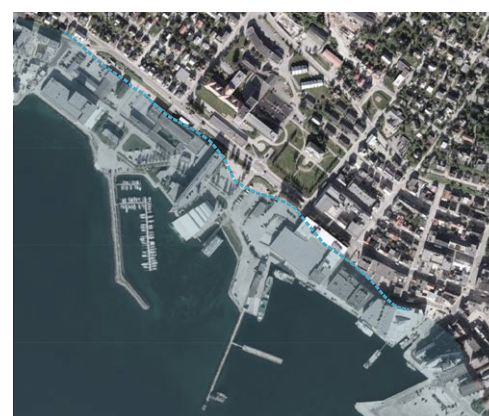
FIGUR 72: utsikten fra toppen av kunstparken, ned mot mack-tomta.

GRUNNFORHOLD

FIGUR 76: Like nedenfor Strandvegen ligger den opprinnelige strandlinjen, arealet nedenfor er utfyllt i ulike etapper.

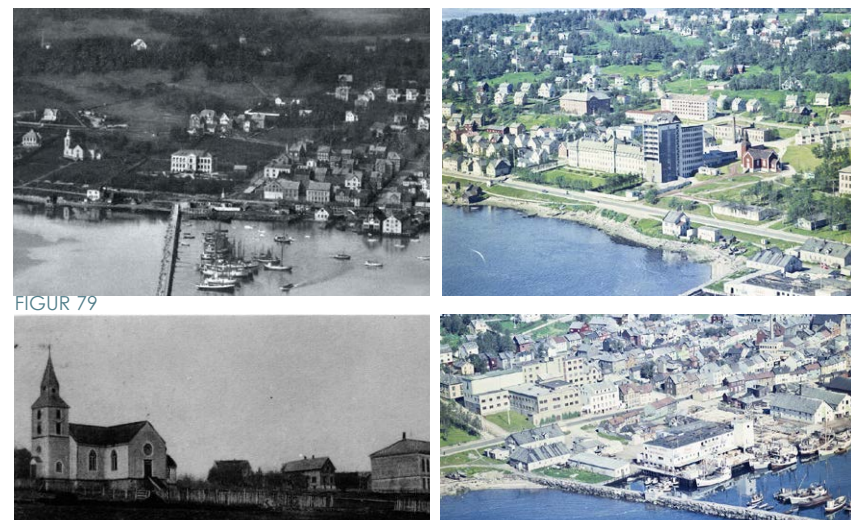

FIGUR 77: opprinnelig strandlinje

PROSJEKTOMRÅDETS HISTORIE

FIGUR 78: Gamle byplaner viser hvordan området har utviklet seg fra 1877 og utover. kirken er tegnet inn i den tidligste planen. senere er det tegnet inn kirkegård og park i klassisk stil ved kirken og ved museet, også på nedsiden av strandvegen. Tromsø Kunstforening, opprinnelig Tromsø Museum, ble innviet i 1894. (asplan viak)

FIGUR 79

FIGUR 80: Landkirka ble flyttet fra prostneset i 1861 til området sør for museet, og ble i 1975 flyttet til elverhøy, der den står i dag.

over: FIGUR 81: Bilder fra området som viser landkirken, litt av museet og strandkanten. under: FIGUR 82: sørsjeteen, mack bryggeri og tromsø fryseri.

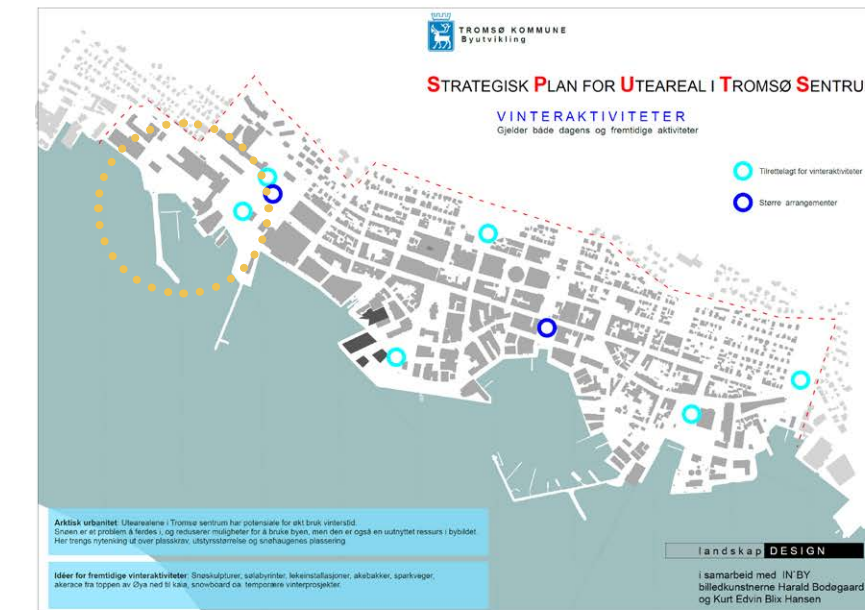
PROSJEKTOMRÅDET I S.P.U.T.S. - STRATEGISK PLAN FOR UTEAREALER I TROMSØ SENTRUM

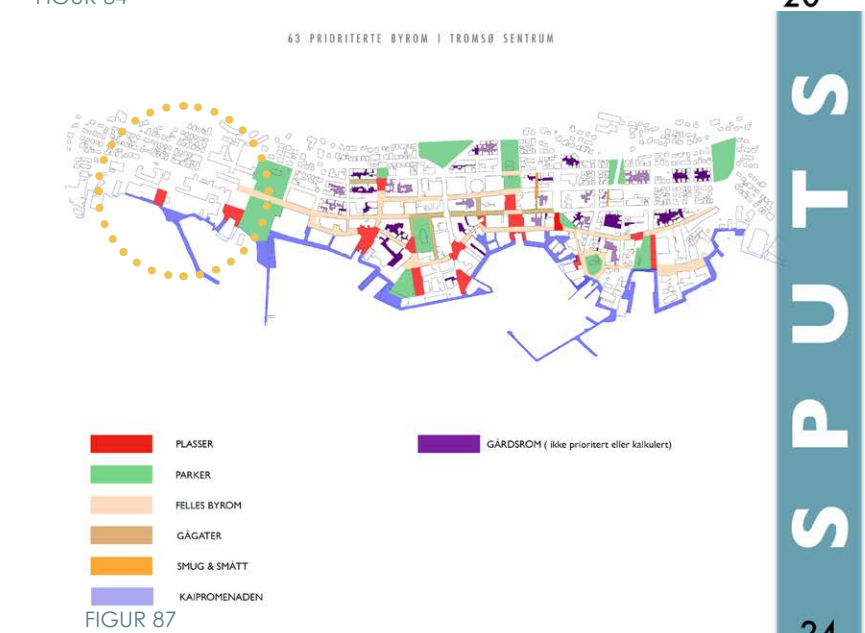
FIGUR 83

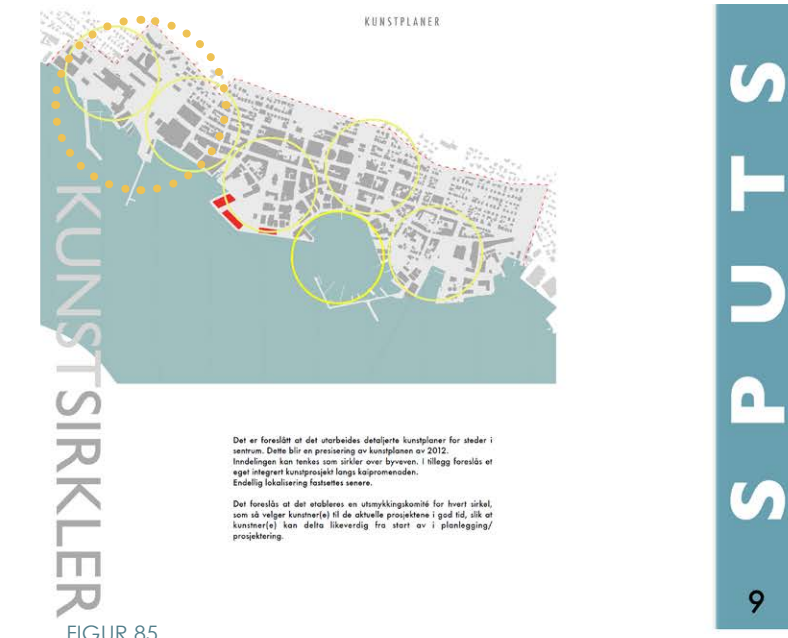
FIGUR 86

FIGUR 84

FIGUR 87

FIGUR 85

I SPUTS-ANALYSEN FRA 2015 ER OMRÅDET ØNSKET Å BLI EN SAMMENHENGENDE PARK, HVOR VINTERAKTIVITETER STÅR SENTRALT.

HAVNEPROMENADEN GÅR GJENNOM OMRÅDET OG DET ER ØNSKET ULIKE FORMER FOR AKTIVITETER FOR ULIKE ALDERSGRUPPER, INKLUDERT BADEPLASS.

DET ER OGSÅ FORESLÅTT SOM ET OMRÅDE FOR USTILLING AV KUNST.

NÆRMERE ANALYSER AV PROSJEKTOMRÅDE

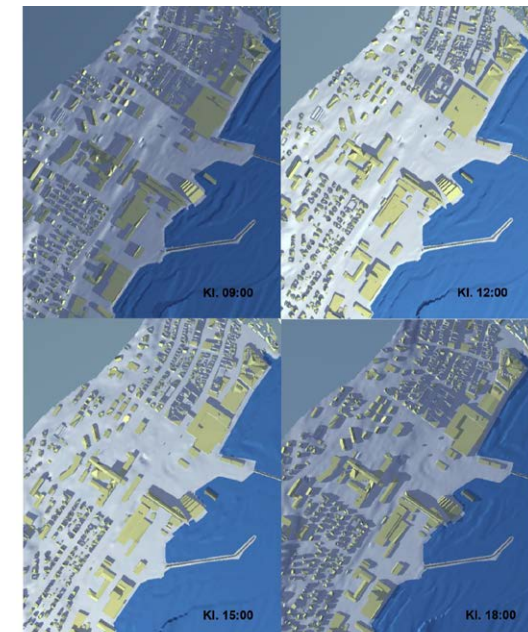
KLIMA - VIND

kartet viser vindforholdene på prosjektområdet. Blå piler viser hovedvindretning på vinteren, rosa piler viser hovedvindretning på sommeren. vinden forsterkes enkelte steder f.eks. mellom kvartalene og i gjennomgangen til området fra Hjalmar Johansens gate.

Det blir viktig å gi le for vind fra nord i sommermånedene, og fra sør på vinterhalvåret.

KLIMA - SOLFORHOLD

Sol/skygge analyse eksisterende situasjon 1. juli.

Det er gode solforhold på plassen i dag. Landskapet er åpent ut mot sjøen og ligger sør-vestvendt. Framsenteret er et høyt bygg og gir noe skygge i området rundt polaria.

STØY

Støy er en viktig faktor for opplevelsen av et landskap. I prosjektområdet er det en ganske trafikkert vei og en tunnelingang, dette gjør at støynivået er ganske høyt i området. Målinger viser at det er støybelastning på opptil 65 dB. Dette er med på å gi et negativt inntrykk av landskapet.

ROMDEANNENDE ELEMENTER

Det danner seg mange små og store rom i prosjektområdet. Parken og området ved polaria oppleves som et stort åpent rom, avgrenset i nord, vest og øst. Det er flere sterke romdannende fasader og elementer i området. Båthavna og sørsjeteen er sterke arkitektoniske elementer som avgrenser to store landskapsrom. sørsjeteen fungerer også som landemerke.

POSITIVE ELEMENTER

1. Kunstparken
2. Gode siktlinjer ut mot sundet
3. Polaria har interessant arkitektur og er et målpunkt i byen.
4. Kunstforeningen er et vakkert klassisk bygg og er også et målpunkt.
5. Siktlinjer fra sørsjeteen og gjennom museegata mot storgata
6. MS polarstjerna - en utstilt båt
7. Grøntområde ved hålogaland teater

NEGATIVE ELEMENTER

1. Småbåthavna gir et rotete uttrykk i området.
2. Store parkeringsarealer
3. Trafikkert vei som deler kunstparken og området nedenfor.
4. Inaktive, avvisende fasader både mot havna og mot veien
5. Gjennomgangen fra Hjalmar Johansens gate, gjennom Framsenteret fungerer som vindtunnel.
6. Uattraktive gater fra havna til strandgata
7. Tunnellingangen
8. Brutt siktlinje
9. trangt og smalt område som leder havnepromendaen inn til polairaområdet.
10. Område med mye midlertidig bebyggelse, uestetisk.
11. uattraktiv havnefront. mye parkering.

OVERORDNEDE GREP

- GREP:
1. SAMMENHENGENDE GRØNTOMRÅDE FRA KUNSTFORENINGA TIL SJØEN.
 2. AKTIVERE FASADER I OMRÅDET RUNDT
 3. GJENNOPPRETTE SIKTLINJEN FRA MUSEEGATA MOT SJØEN
 4. FORBINDELE LANGS SJØEN MED HAVNEPROMENADE, FRA HÅLOGALAND TEATER TIL NERSTRANDA, MED TVERRFORBINDELSER INN MOT STRANDGATA.
 5. BEDRE FORBINDELSEN FRA HJALMAR JOHANSENS GATE TIL STRANDGATA
 6. SMÅBÅTHAVNA BØR FLYTTES ELLER FÅ NY FUNKSJON, FOR ET MER RYDDIG UTTRYKK AV OMRÅDET.
 7. BEDRE FORBINDELSEN MELLOM OMRÅDET OG STORGATA, OG ENDRE GATESNITTET GJENNOM PARKEN FRA REN VEI TIL Å FÅ MER GATEPREG.
 8. BRYGGEOMRÅDE MED BADEPLASS

VISJON

MÅLET MED PROSJEKTET ER Å SKAPE ET NYTT MÅLPUNKT I BYEN MED FOKUS PÅ OPPLEVELSER, KULTUR OG HISTORIE, MED DEN NYE PARKEN SOM MIDTPUNKT.

STEDET SKAL REFLEKTERE BYENS IDENTITET, SAMTIDIG SOM DET TILFØRER NOE NYTT OG EGET TIL BYBILDET.

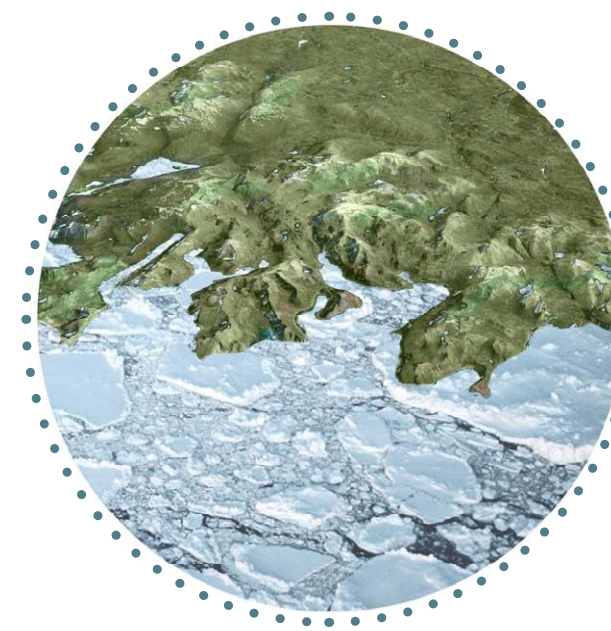

KONSEPT

FORMKONSEPT - LANDSKAP I ISHAVET

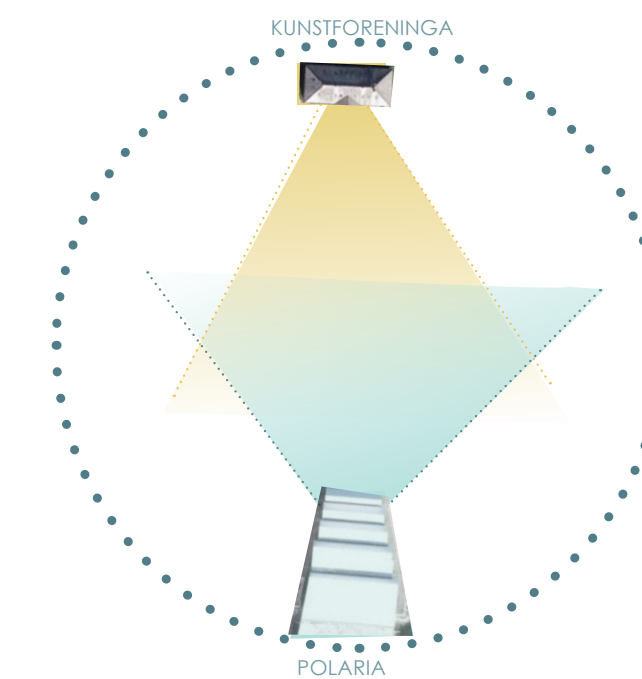
Konseptet utviklet seg over tid, men endte til slutt i en tanke om ishavet som bakgrunn og landformer som legger seg over og gir beskyttelse mot kulde, vind og vær.

Jo lengere inne på 'land' man er jo mindre eksponert er man til det åpne havet og den strenge vinden og kulden. Dette kommer fram i prosjektet ved at man er mindre beskyttet jo nærmere sjøen man er. Parken fungerer som et beskyttende miljø, med mer behagelig mikroklima. Formspråket i parken er mer organisk og har runde og myke former, mens området rundt parken har hardere og mer kantete former.

INNHALDSKONSEPT - KUNST OG KULTUR

Jeg ønsker at dette skal bli et område som knytter seg sterkt til de eksisterende funksjonene i området med fokus på kunstforeningen, og opplevelsessenteret Polaria. Disse representerer kunst, kultur og historie, og er identitetsskapende for området i dag.

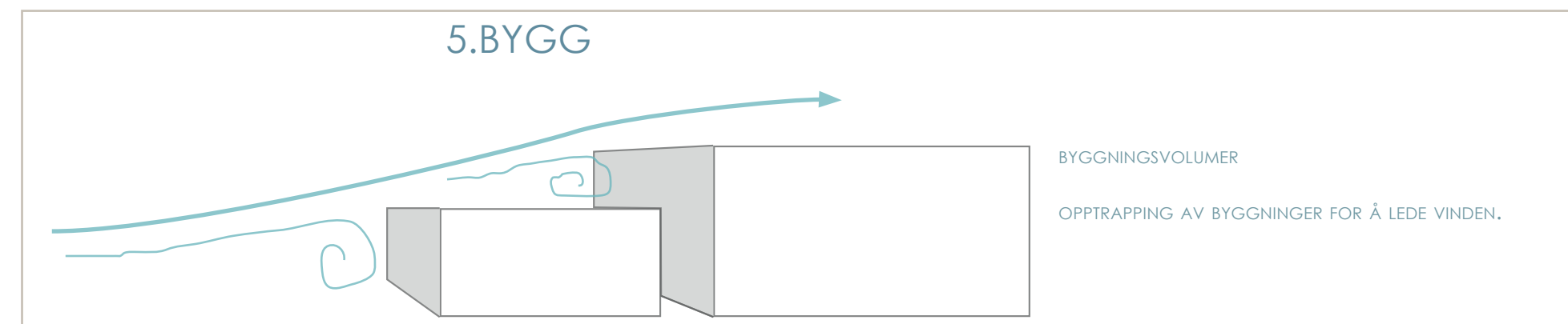
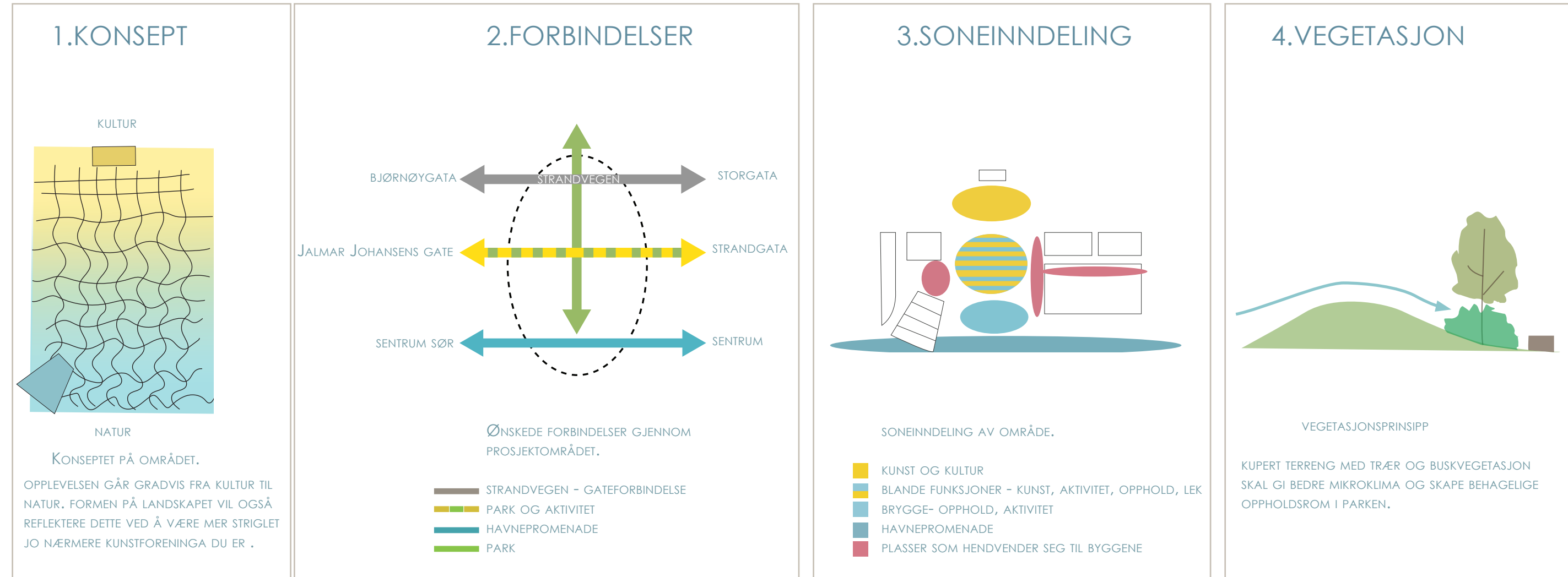

BRUKSKONSEPT - FOKUS PÅ VINTER OG MØRKETID

Tromsø ligger ca. 70 grader nord, og er en by med lav solvinkel, lang mørketid og mye vinter. Det er en del av byens identitet, og noe jeg ønsker å fokusere på i utformingen av parken. Jeg ønsker å legge til rette for bruk om vinteren, med aktiviteter og lysbruk, samt være klimatisk behagelig på sommeren og utnytte de gode solplassene. Det skal være en opplevelse å oppholde seg i parken både sommer og vinter.

PRINSIPPER

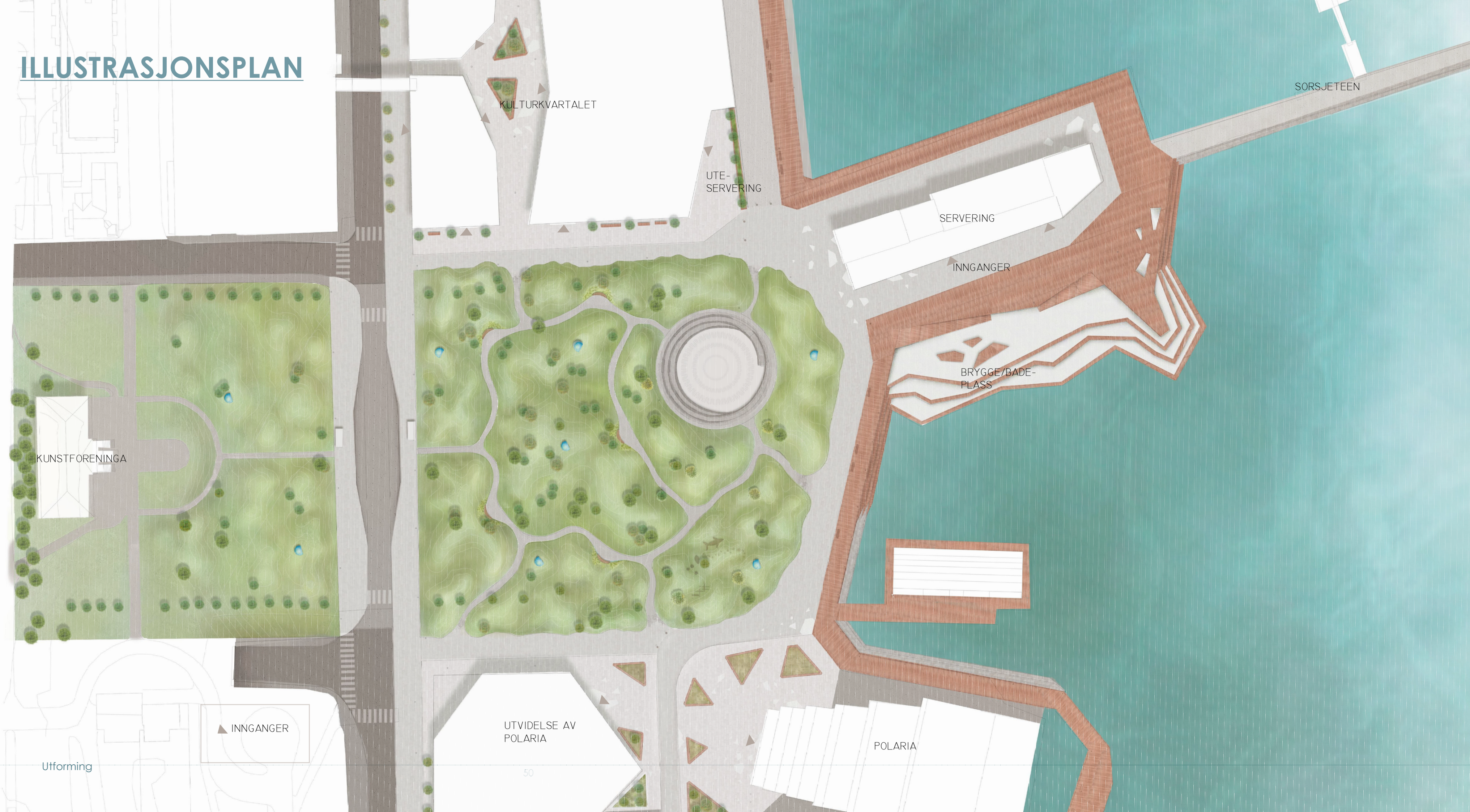

KAPITTELINTRODUKSJON

I denne siste delen går jeg gjennom løsningsforlaget, ved hjelp av illustrasjonsplan, teknisk plan, illustrasjoner, snitt og inspirasjonskilder. Løsningen blir presentert del for del, og de ulike områdene i oppgaven blir forklart med illustrasjon, snitt og bilder som forklarer grepene som er gjort. Kapitlet avsluttes med et oppsummerende kart og konklusjon av oppgaven. Til slutt er det samlet noen bilder av modell og skissearbeid, som har vært en viktig metode for utforming av dette prosjektet,

ILLUSTRASJONSPLAN

PROSJEKTET

Området jeg har jobbet med vil bli en ny del av byen der kunst, kultur og opplevelser står i fokus.

I dag er kunstforeninga, og opplevelsessenteret Polaria etablert her. Det har vært snakk om å utvide museumstilbudet i området, med ny arktisk historie og kultur-del. Dette var blant annet en del av de tidligere planene for området som ble forkastet.

I mitt forslag er en ny museumsavdeling lokalisert i det nye bygget ovenfor Polaria. I de andre nye byggene i det gamle mack-kvartalet foreslår jeg funksjoner knyttet til kultur og kunst, som for eksempel utvidede kunst-museum, lokaler til bruk for kunstakademiet, og musikkhus, som ble foreslått tidligere i år.

I sentrum av dette området ligger den nye parken, som en forlengelse av kunstparken. Den møter et nytt bryggeområde der det gamle 'pengebingen' kan få nye funksjoner som servering og pub, med utsikt mot sundet. Havnepromenaden skal være med på å binde området sammen med resten av sentrum nordover, og med sentrum sør, og Hålogaland teater.

MASTEROPPGAVE - NMBU 2016
IDA HAUG

ILLUSTRASJONSPLAN

MÅLESTOKK: 1:750

SETT I SAMMENHENG MED RESTEN AV SENTRUM

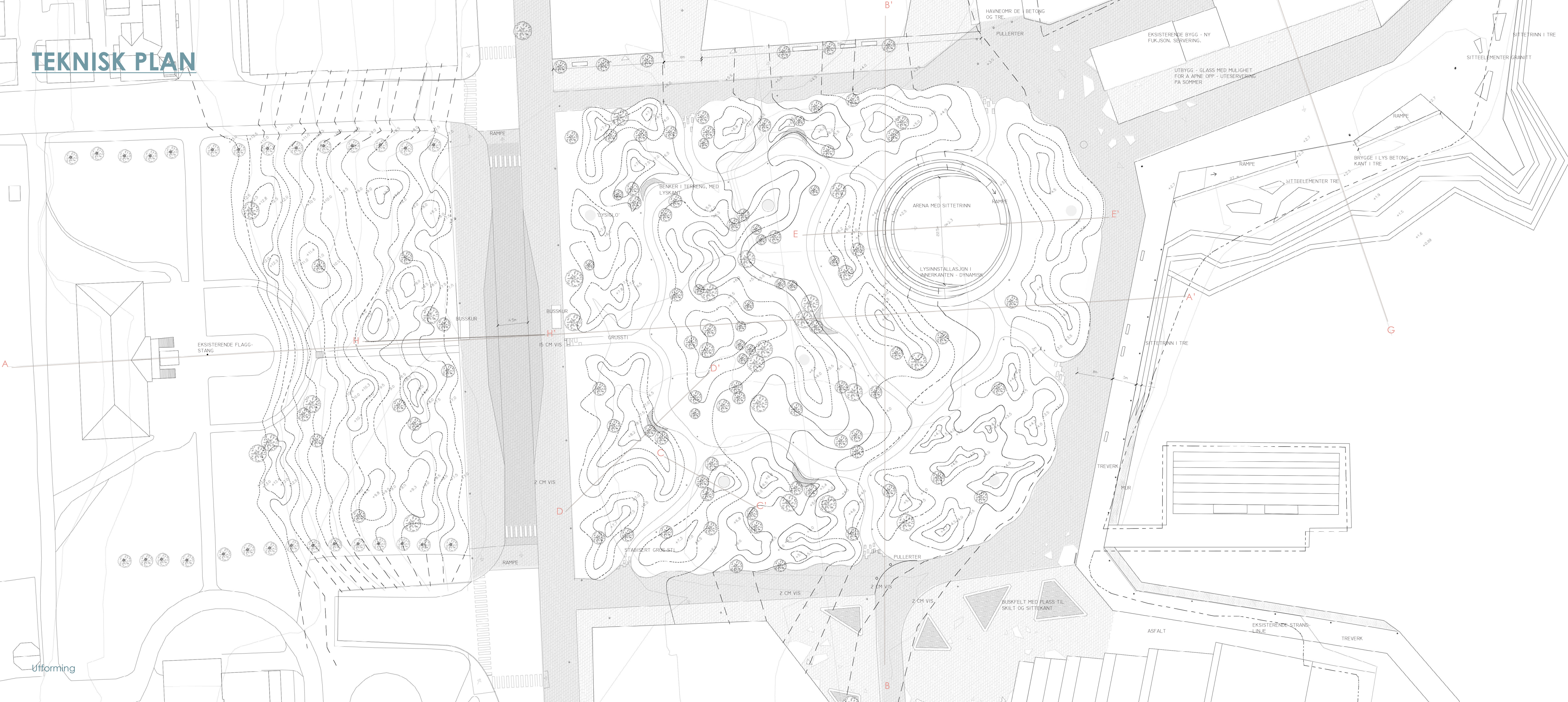
Det nye Mack-kvartalet blir et stort åpent landskapsrom i byen, dominert av grønne arealer. Bygningskvartalet i nord er delt opp og treffer Strandgata, noe som gir en direkte forbindelse til Nerstranda shoppingssenter og torget. Inne i kvartalet oppstår det et nytt urbant rom.

Småbåthavna i sør burde flyttes, men konstruksjonen kan likevel bevares, fordi det rammer inn og beskytter bryggeområdet i prosjektet.

MASTEROPPGAVE - NMBU 2016
IDA HAUG
OVERSIKTSPLAN SENTRUM
MÅLESTOKK: 1:2000

TEKNISK PLAN

TEGNFORKLARING

sluk	lyktestolpe	benk med buskefelt	busker
nye trær	benk	lys i park	lys pullert
innganger	lys pullert	pullert	fallretning
eksisterende trær		benk i terreng	

MASTEROPPGAVE - NMBU 2016
 IDA HAUG

 TEKNISK PLAN

 MALESTOKK: 1:500

1. PARKEN

Tromsø er en vinterby, med lang mørketid, og relativt kalde sommermåneder. Det er ikke behov for en stor åpen park hvor man kan ligge å sole seg, fordi antall soldager som er varme nok til å gjøre dette er så få. Derfor har jeg heller foreslått et landskap som fokuserer på opplevelser og bruk hele året.

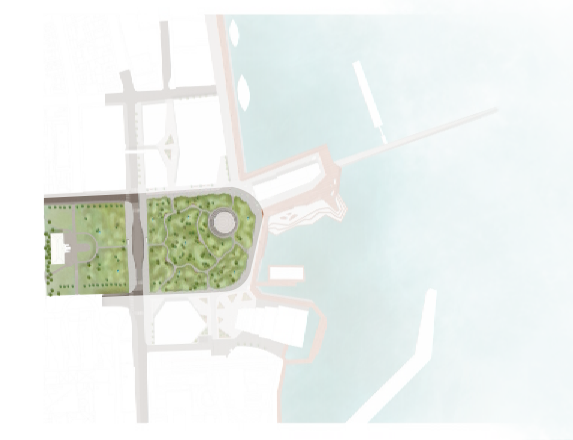
Konseptet for området har vært land i ishavet, der parken har fått være landmasser med fjell og daler, og området som rammer inn parken er ishavet med hardt og kaldt uttrykk. Jo lenger ute mot sjøen man er, jo mer eksponert er man. Inne i parken er man mer beskyttet, og har mulighet for å søke ly.

Parken er tenkt som en grunnlandskap, hvor man selv kan velge sine aktiviteter, og være fri til å gjøre det man selv ønsker, det være seg organisert aktivitet og lek, utstillinger og forestillinger, eller gå, sparke, slappe av i gresset, og bare være. Formen på landskapet er ment å gi opplevelser for de som beveger seg gjennom parken, samtidig som det er med på å hindre vinden og gi et litt bedre mikroklima i parken. Det er også en metode for å dempe noe av støyen fra biltrafikken. Uttrykket er en blanding av klassisk park med noen moderne og nesten futuristiske elementer, med inspirasjon fra natur og kultur i området.

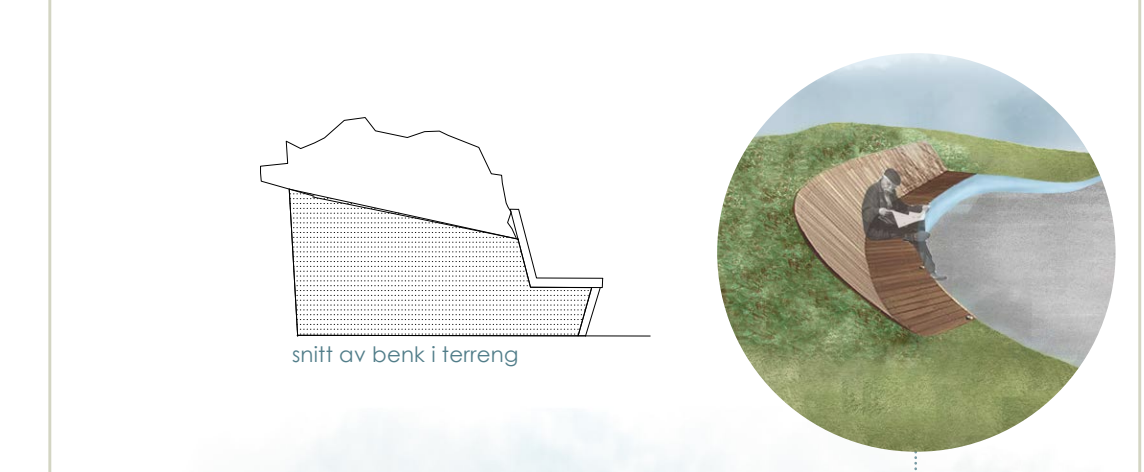
Parken består av et bølgende terreng, med topper og daler, som vil oppleves veldig dynamisk når man beveger seg gjennom den. Noen steder ser du over toppene, mens andre steder blir du gjemt vekk i terrenget. Terrengformene flir også over i parken ved kunstforeningen, men glir gradvis ut og det blir mindre tydelig jo nærmere kunstforeningen man kommer. Enkelte steder utvider stien seg til små rom hvor en kurvet benk er lagt inn i terrenget. Benken ligger på en bølge av kaldt lys, som følger stiens kurvatur.

Spredt rundt i landskapet svever det kaldt glødede sfærer. De er det mulig å sitte i, og søke ly mot vær og vind mens du har utsikt over landskapet. Innsiden har en varm glød og det er mulig å høre på historier om Tromsø, eller lyder fra naturen fra en høyttaler på innsiden. Nederst i parken er det en nedsunken arena, med sifetrinn og rampe.

PARKEN

ELEMENT I PARKEN: BENK I TERRENG

snitt av benk i terreng

Kunst plassert i terrenget

INSPIRASJON

FIGUR 91: prosjekt: Receptor arkitekter: Cliff Garten Studio

FIGUR 92: inspirasjon til benk i parken, innfelt i terrenget.

VINTERSITUASJON

I vintermørket vil det snødekte landskapet framstå enda mer kupert, og det åpner opp for nye aktiviteter og nye opplevelser. Lyset i parken kommer bedre fram, og de blå Elementene er spennende punkter som gir parken et nesten futuristisk preg.

I snøhaugene kan barn leke, ake, stå på ski eller lage snøslott. Det kan arrangeres ulike aktiviteter, f.eks. barneskirenn, snøskulpturbygging eller aktivitetsdager for barn.

Stien skal delvis ryddes for snø, men det bør være igjen såpass at man kan stå på spark og gå på ski langs siden.

ELEMENT I PARKEN: ET STED Å SØKE LY

INSPIRASJON

FIGUR 93:
prosjekt: „Drop of Light“
kunstner: Monica gora

FIGUR 94:
prosjekt: La Familia
kunstner: Monica gora

Transparante sfærer, en liten varmestue med innebygd benk skal gi en mulighet til å søke ly for vind og vær. Med kald utside og en varm gul farge og treverk på innsiden gir dette en kontrast til resten av parken. Det kan også innstalleres høyttalere som gir mulighet til å høre historier om tromsø, eller lyder fra naturen.

Sfæren er lett transparent og lys fra innsiden vil gi den en svak blå glød.

De vil ligge å flytte rundt i parken og sees som lyspunkter og være et spennende element i parken.

C

10 M

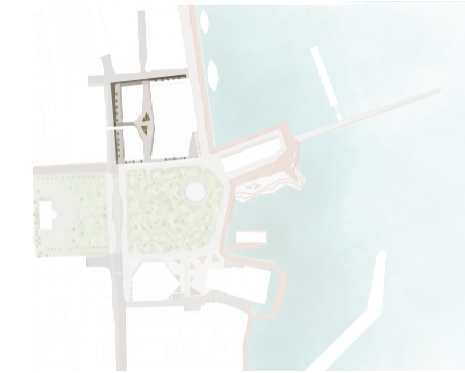
20 M

C'

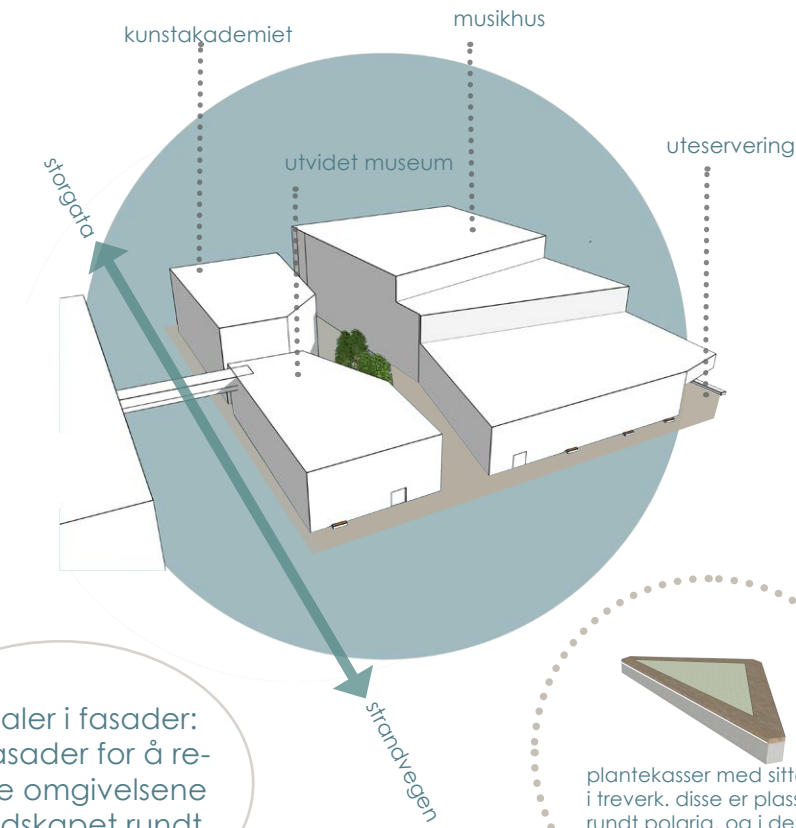
2. NYTT KVARTAL

Jeg har valgt å dele opp kvartalet for å gi en gjennomgang til parken direkte fra Strandgata, en kobling som er mindre trafikkert og er direkte knyttet til torget ved Nerstranda.

Inngangen til kvartalet er smalere mens det åpner seg et større rom inne i kvartalet, dette er for å hindre at det blir en vindtunnel. Vinden bremses også litt av trær og busker som er plantet i plantekasser med sittekant inne i kvartalet.

materiale i fasader:
glassfasader for å re-
flektere omgivelsene
og landskapet rundt

plantekasser med sittekant
i treverk, disse er plassert
rundt polaria, og i det nye
kvartalet.

F

10 M

20 M

F'

3. OMRÅDET VED POLARIA

plassen utenfor Polaria vil få ny utforming, med inspirasjon fra konseptet om is og hav. plassen er flat med kun plantekasser med lav buskvegetasjon, samt infoskiltene som reklamerer for ulike utstillinger og lignende på opplevelsessenteret.

Det holdes et lavt vertikalt nivå her, for at bygningen skal komme godt fram.

et nytt bygg er tegnet inn der det i dag er parkering. bygget kan fylles av funksjoner knytte til det eksisterende senteret.

det nye bygget vinkler seg med inngangen slik at det blir en kobling mellom de to byggene.

INSPIRASJON: MØBLERING

FIGUR 95: Benk med treverk på betongfundament, evt granitt. En lignende type er allerede å finne i sentrum i dag, og vil gi et fint, litt rustikk preg på området.

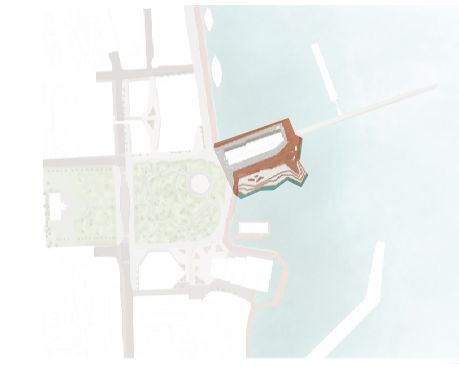
FIGUR 96: Benk med treverk på granitt, variant med ryggstø.

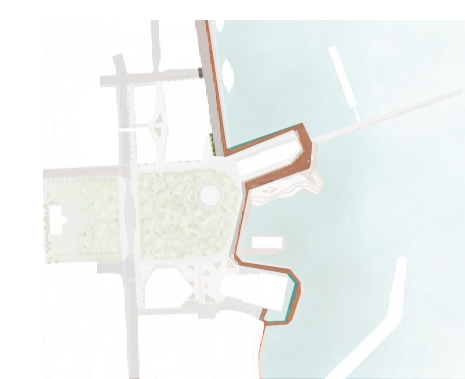
FIGUR 97: søppelkasser fra Vestre.

BRYGGEN

HAVNEPROMENADEN

4. BRYGGEN OG HAVNEPROMENADEN

Ved sørsjeteen er det bygget ut en utstikker av havneområdet, den gamle 'pengebingen' ligger. I dette området ønsker jeg ny funksjon i bygget, for eksempel servering, pub og scene. Bryggen er inspirert av koseptet ishavet, og ligger i tre lag ned mot havet. Materialet er lys betong, med en kant av tre som er behageligere å sitte på. Det er en rampe ned fra begge sider, for god tilgjengelighet også for rullestolbrukere. Dette området kan fungere som badeplass på sommeren.

enkelte større møbler plasseres ut på bryggen, noen i treverk og noen i lys granitt (se illustrasjonsplan)

Havnepromenaden skal vær en forbindelse til resten av sentrum, både i sør og nord.

Det er brukt enkle materialer: betong og treverk, likt det som finnes lengere nord i sentrum.

Det er plassert ut benker langs promenaden. Det bør vurderes en fasadeendring ut mot havna. I dag er samtlige fasader i området ut mot sjøen lukkede og inaktive. Forbi Polaria er det foreslått fortsettende promenade på utsiden av bygget i vannet, dersom dette lar seg gjøre. Grunnen til dette er at området mellom Polaria og Fram-senteret er trangt og uinviterende, og hindrer en sammenhengende havnepromenade slik det er i dag.

INSPIRASJON

FIGUR 98: inspirasjon til sitteelementer på bryggen.

FIGUR 99: inspirasjon til sitteelementer på brygge-kanten.

5. AKTIVITET OG LEK

Parken skal være et sted for aktivitet, opplevelse og lek, både sommer og vinter. det vil være muligheter for både valgfrie og organiserte aktiviteter i parken. I arenaen kan man spille ball eller gå på rulleskøyter. Det er tegnet inn et lekeområde i nederste del av parken. Jeg ønsker at temaet skal være sterkt knyttet til Polaria og ishavkultur. For eksempel kan det plasseres ut treskulpturer av ulike arktiske dyr som sel, hval eller isbjørn. Jeg ønsker å holde meg vekk fra prefabrikkerte lekeapparater, det må være lekeelementer som føles som en naturlig del av parken. På vinteren gjøres arenaen om til skøytebane. Snøen kan brukes til å lage snøskulpturer, snølott eller snøhuler. Bakkene kan være fine å ake i eller gå på ski over for barn.

lekeplassen i arbeidsmodell

INSPIRASJON:

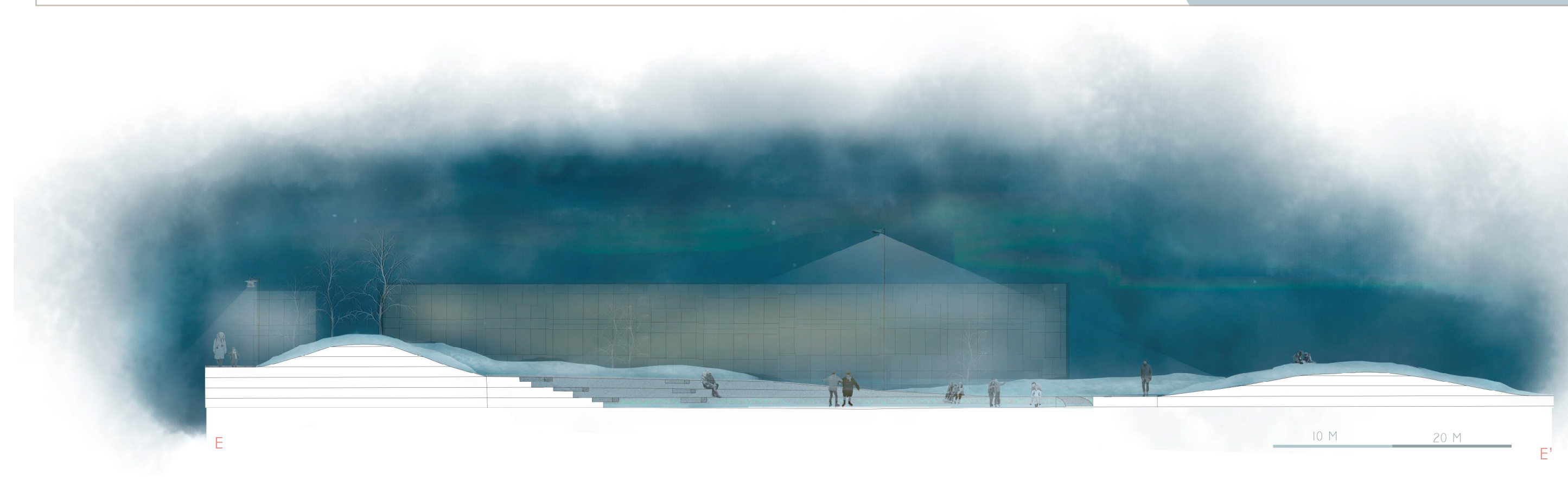
FIGUR 100: skulptur på lekeplass.

FIGUR 101: lekeplass av: Monstrum

FIGUR 102: inspirasjon til lekeplass, med klatreklosser i bakken, naturlig preg.

H

H'

A

1:500

A'

MULIGHET FOR PARKERING UNDER BAKKEN - INNGANG FRA TUNNELEN

6. VEIEN OG PARKERING

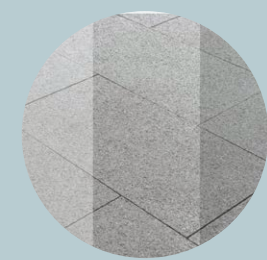
figur: kjøremulighet for varelevering, og handicapparkering.

Veien gjennom parken skal heves til fortausnivå, med 2 cm vis. Fortauet heves likevel til 15 cm ved bussholdeplassen. Grunnen til at jeg ønsker å heve veien er for å gi en sterkere følelse av sammenheng mellom de to delene av parken. (Kunstparken og den nye parken) Farten bør også senkes til 30 km/t, slik at de som kjører blir mer bevisst på området de kjører gjennom, og det gir litt mindre støy i omgivelsene, samtidig som det føles mer behagelig for gående i området.

Veien er tegnet litt smalere enn den er i dag. Fortaue er litt bredere, og bussplassen er flyttet for å gi et redigere uttrykk på plassen.

Det fjernes mye parkering fra området, dette kan erstattes ved å legge parkering under bakken, med inngang fra tunnelen, slik kommunen ønsket i de tidligere forslagene for området. Det kunne vært mulig med ned og oppganger fra parkeringsanlegget i nærheten av parken.

MATERIALPALETT - GANGAREALER

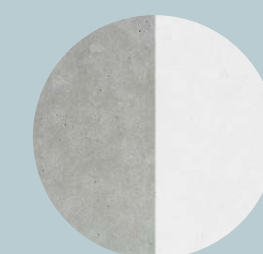
FIGUR 103: Granitt i 300mmx600mm+50mm. Tre ulike farger: lys grå, nøytral grå, mørk grå.

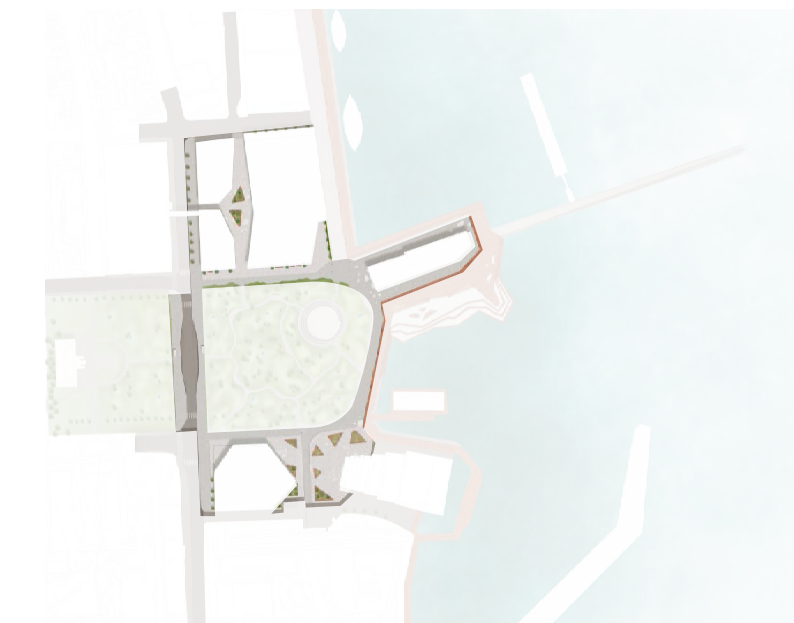
FIGUR 104: Stabilitert grus skal være belegget på stiene i parken. Grusen skal skilles fra gresset med en stålkant.

FIGUR 105: Tredekke er hovedelementet på havneområdet, med unntak av bryggekonstruksjonen. Treet behandles slik at det får en sølvgrå patina etter noen år.

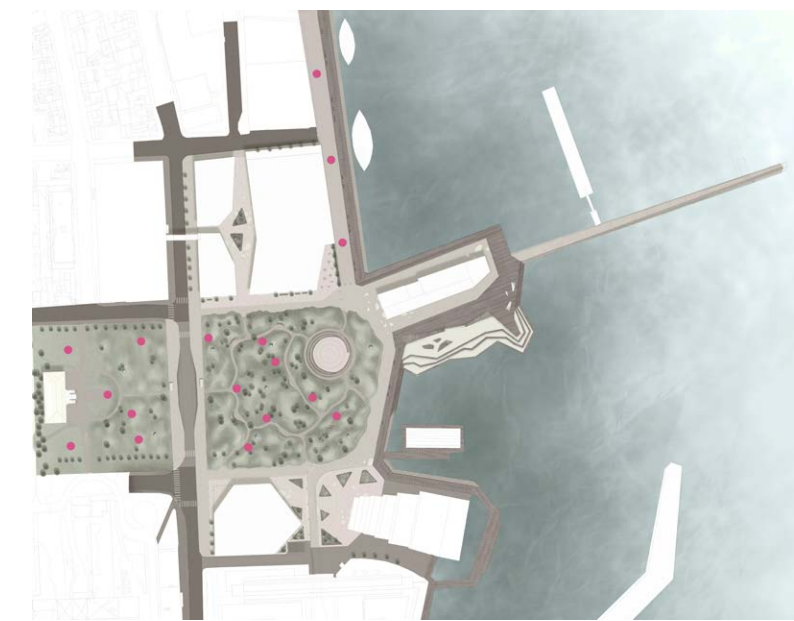
FIGUR 106: Betong skal brukes på den indre delen av havnepromenaden, samt som yttre kant der båter legger til. Lys betong brukes på bryggekonstruksjonen.

7. BELEGG

Jeg har valgt å bruke granittheller på 30x90 i hele området, i ulike fargenyanser. Lignende heller er allerede lagt på fortauet ved ølhallen. Granitt er vakkert og holdbart, og ser rent og moderne ut. Enkelte områder rundt de nye byggene er i en lysere stein, for å skape en oppdeling av rommet og skille mellom gangsoner og plass-soner. Rundt byggene er det også lagt inn noen helt lyse steiner med ulike vinkler og i ulike størrelser. Disse skal minne om isflak som driver vekk fra bygningene, som en del av den konseptuelle utforming.

Innganger og uteromsgulvet bør ligge i flush, for å unngå trapper og snublekanter.

8. KUNST

Parken skal være sterkt knyttet til byggene rundt, og innholdet i byggene skal reflekteres også i parken. Kunstforeninga ligger på toppen av bakken, og de nye byggene rundt skal også fylles med kunst og kultur. Derfor bør dette også komme fram i parken. Parken skal kunne være et bakteppe for kunstutstillinger og installasjoner, noen faste og noen midlertidige. Det kan for eksempel være kunstakademiets ansvar å stille ut temporære kunstverk, og dere mulighet til å utfolde seg og få vist fram noe av det som gjøres på akademiet.

Det er også mulighet for små forestillinger, performances eller konserter i arenaen nederst i parken. Havnepromenaden kan også være et sted å bringe inn lokale kunstverk. På planen viser de rosa prikkene forslag til hvor det kan stilles ut kunst i parken og langs promenaden.

BELYSNING

BELYSNINGSPLAN

Lyset i parken skal reflektere konseptet. Området rundt og i parken har varmere belysning, mens bryggen og havnepromenaden har kaldere belysning.

Langs havnepromenaden er det hovedsakelig lave pullerter, med noen master som gir litt generell belysning ved sitteområder, samt et gobo-lys med mønster av isflak, for også på kvelden å forsterke det harde formspråket som dominerer havneområdet.

I og rundt parken er det lave master med armaturer som ligner det som allerede finnes i sentrum.

Ved benkene i parken er det kald belysning lagt inn under benkene som følger stien i en organisk form.

De blå kulene i parken som det er mulig å sitte i skal være transparent med varmt lys innvendig, og en blå glød utvendig.

I arenaen i parken skal det være innlagt et dynamisk lyselement på innsiden av den nederste kanten. Det skal endre karakter iløpet av året, og iløpet av dagen. Tanken er at det på vinteren skal gi inntrykk av nordlys som beveger seg langs kanten, mens det kan være mer nøytralt på sommer og vår.

Inne i det nye kvartalet skal det være wirestrekkbelysning med samme armatur som i parken.

Fasadebelysning på polaria, lys innenfra og ut ved MS polstjernad. Det vil i tillegg være noe strøbelysning fra bygningene rundt.

MASTEROPPGAVE - NMBU 2016
IDA HAUG

BELYSNINGSPLAN

10 M 20 M 30 M 40 M 50 M

VALG AV ARMATURER

FAGERHULT - GLENN WAIERSTREKK

wire-strekk belysning som skal brukes i det nye kvartalet.

3000 kelvin.

FIGUR 107

FAGERHULT - GLENN MAST

lysmast fra fagerhult. Ligner den som finnes i sentrum allerede. Denne skal brukes i området rundt parken og i parken lags stiene.

3000 kelvin.
4m

FIGUR 108

THORN - ADELIE PULLERT

Liten pullert som skal stå langs havnepromenaden. Den gir lys ned på gangareal uten å være veldig framtrødende.

5500 kelvin
0,54m

FIGUR 109

BENITO - NATUM LYKTESTOLPE

lyktestolpe som skal stå ved bryggen og enkelte steder langs havnepromenaden, da med dobbelt armatur - en med generell belysning og en med GOBO med isflak-former. Den skal også stå i parken ved arenaen med skøytebane, da med enkelt armatur.

5500 kelvin
7m

FIGUR 110

BEPLANTNING

VEGETASJON

Det er brukt noen trær som allerede finnes i Tromsø sentrum, og en ny treart, villhegg 'colorata' er brukt i området rundt parken, for å gi et annet uttrykk.

I parkdraget brukes Sorbus Aucuparia og Betula Pendula, som er vanlige trær i sentrum i dag. I kunstparken er det plantet Betula Pendula som en ramme rundt parken. Rekkene på siden av parken skal bevares, og delvis fortsette inn i den nye delen av parken. Rekkene ned mot Strandvegen skal fjernes for å åpne opp mot den nye delen av parken.

Det er flest trær i midten av parken, som ut ifra konseptet skal være et lunere område med beskyttelse for vind og vær. Nærmere kunstforeninga flyter konseptet litt ut, og den klassiske formen til parken blir tydeligere.

- SORBUS AUCUPARIA - ROGN
- BETULA PENDULA - HENGEBJØRK
- POPULUS TREMULA - OSP
- PRUNUS PADUS 'COLORATA' - VILLHEGG 'COLORATA'
- EKSISTERENDE TRÆR - BETULA PENDULA
- PACHYSANDRA TERMINALIS - VINTERGLANS
- CORNUS ALBA 'SIBIRICA' - SIBIRKORNELL

MASTEROPPGAVE - NMBU 2016
IDA HAUG

PLANTEPLAN

Utforming

VEGETASJON

BUSKER

FIGUR 111

PACHYSANDRA TERMINALIS
- VINTERGLANS
- H6

vinterglans er en skyggetålende, vintergrønn liten busk, som fungerer som bunndekker. Denne skal brukes i plantekassene rundt Polaria, og mellom det nye kvartalet.

FIGUR 112

CORNUS ALBA 'SIBIRICA'
- SIBIRKORNELL
- H7

sibirikornell er en mellomstor busk som gir fine høstfarger, og dekorative røde grener på vinteren. må beskjæres jevnlig. denne skal stå i bakkant av benkekonstruksjonene i parken.

TRÆR

FIGUR 113

BETULA PENDULA
- HENGEBJØRK
- H7

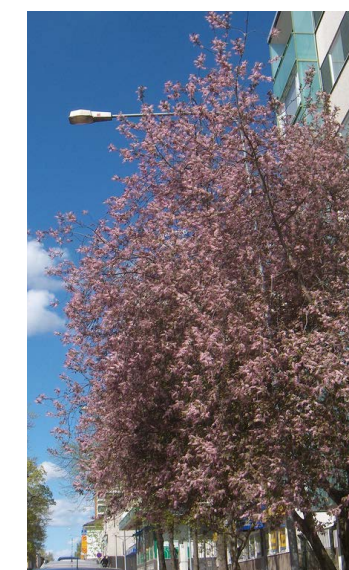
hengebjørk er en vanlig art i Norge, og er plantet i store deler av Tromsø sentrum. Det skal plantes noen bjørker i parken, som en fortsettelse av trerekken som allerede finnes i kunstparken.

FIGUR 114

SORBUS AUCUPARIA
- VANLIG ROGN
- H7

Rogn finnes det mye av byen og det er et fint tre som ikke blir alt for stort. det er dekorativt med blomster på våren og bær på høsten.

FIGUR 115

PRUNUS PADUS 'COLORATA'
- VILLHEGG 'COLORATA'
- H7

Villhegg 'colorata' er et fint tre som gir pryde med sine rosa blomster og mørke blader.

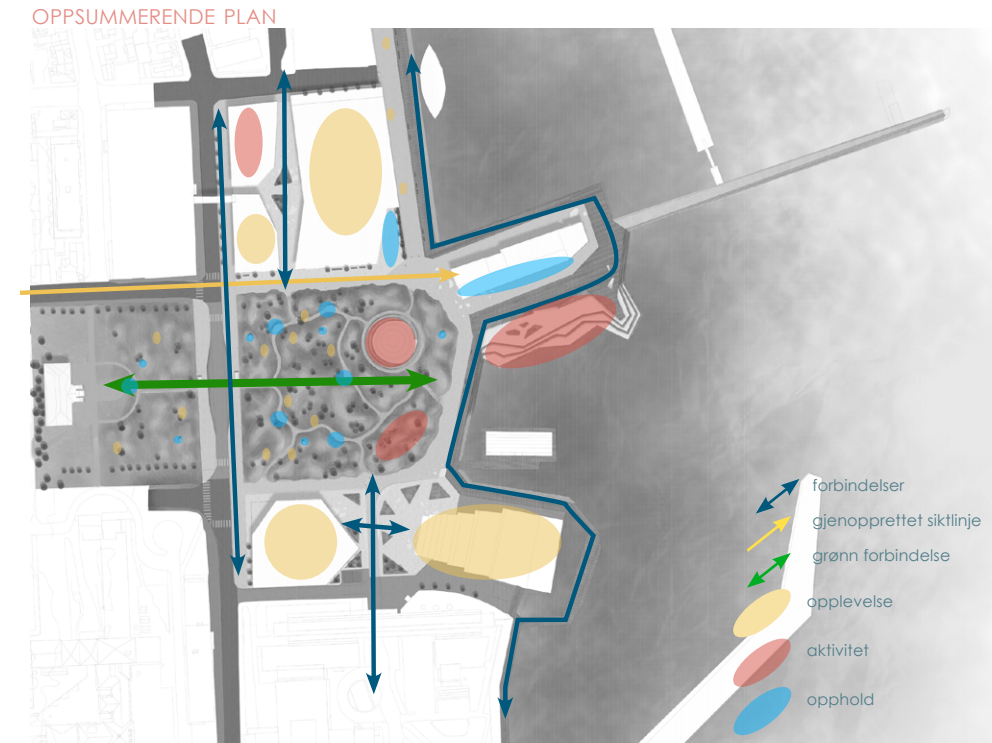

FIGUR 116

POPULUS TRMULA
- OSP
- H8

osp er brukt enkelte steder i sentrum. den har her kronediameter på ca 3-5 m. hardfør art, gir fin høstfarge.

OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I denne oppgaven har jeg tatt for meg to viktige byrom i Tromsø sentrum – Mack-kvartalet, som i dag er parkering og lagerhall, naboen til det populære arktiske opplevelssenteret Polaria, og en strekning av sjøfronten, fra Hålogaland Teater, til Nerstranda shoppingssenter.

Mitt prosjekt er et forslag til hvordan området kan transformeres for å skape et nytt attraktivt område i sentrum av Tromsø med sterk identitet, og som kan bli et målpunkt for både lokale innbyggere og turister.

Hovedgrepene har vært å skape et område preget av funksjoner som allerede finnes på stedet, med utgangspunkt i opplevelssenteret Polaria, med sitt arktiske tema, og Kunstforeninga, som representerer lokal kultur og kunst. Tyngdepunktet i oppgaven ligger i ett nytt parkareal som strekker seg fra kunstforeninga, ned til sjøfronten.

Forslaget består av et nytt kulturkvartal, en utvidelse av Polaria, havnepromenade, og et nytt parkdrag.

Målet har vært at Mack-kvartalet som oppleves som et uattraktive området, bestående av parkeringsareal og slitne fasader, skal bli en ny og levede del av Tromsø, med vekt på kunst, kultur og opplevelser og aktivitet. Ved å fokusere på det som gjør tromsø unikt har jeg kommet fram til et forslag jeg tror vil bli et spennende nytt tilslag til byen.

Det har vært et mål at området skal knyttes til resten av sentrum, og dette har jeg oppnådd ved å oppgradere havnepromenaden, delt opp kvartalet for en mer direkte forbindelse til Nerstranda shoppingssenter og torget, samt oppgradert gangveien mot Storgata, for å skape et mer behagelig miljø for gående.

Parken bærer hovedvekten i denne oppgaven, og det var ønsket om ny park fra kommunens side som var utgangspunktet for prosjektet. Målet var at det skulle bli et parkareal som inviterte til bruk hele året, også i vintermånedene. Den endelige formen på parken kom fram fra konseptutvikling med grunnlag i identitet og natur i Tromsø. Parken er et kupert terreng som gir spennende rom-forløp, samtidig som det sammen med vegetasjonen er med på å skape bedre mikroklimatiske forhold. Det er tenkt at parken kan brukes som bakgrunn for midlertidige og permanente kunstutstillinger, og være et sted for aktivitet hos alle brukergrupper, med spesielt fokus på barn. I vintermånedene vil parken endre karakter og bli et snølandskap som egner seg for lek og utfoldelse. Det er lagt opp til skøytebane, og lys er brukt bevisst for å skape karakter på stedet også på kveld og vinterstid.

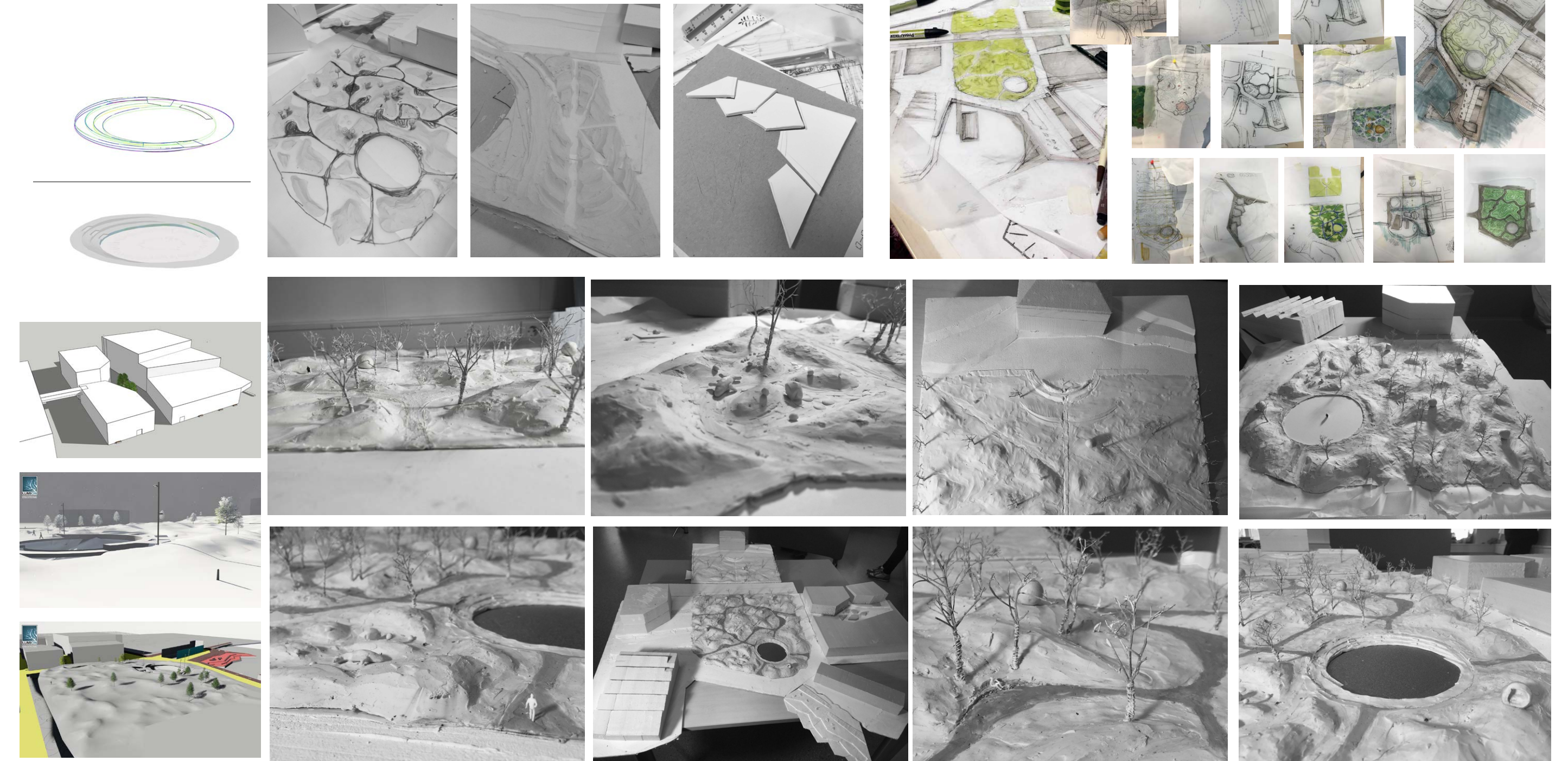
Området ved sjøfronten har fått ny funksjon, det gamle bygget nederst ved vannet er tenkt som serveringssted, pub eller scene. Her er det også tegnet inn en ny brygge som trinnvis går ned mot sjøen, som kan benyttes som badeplass, siden denne delen av sjøfronten ligger ganske beskyttet av sør-sjeteen og småbåthavna i sør.

KONKLUSJON

ved å la det nye reflektere det eksisterende, og trekke fram de kvalitetene som finnes på stedet, kan dette bli en ny del av byen med mange nye målpunkter, opplevelser og en plass for utfoldelse og aktivitet. Område knytter seg til resten av sentrum på tre måter, ved havnepromenaden, gjennom det nye kulturkvartalet og langs Strandgata. Ved å gjøre om Mack-kvartalet til et attraktivt område, blir sentrum forlenget i sørgående retning, og får en nærmere tilknytning til den søndre delen av byen.

Den nye parken blir et nytt stort grønt rom i byen, som gir plass for lek, aktivitet, arrangementer og blir tyngdepunktet i det nye Mack-kvartalet. Parken reflekterer naturen og fjellene, det arktiske lyset og kulturen i Tromsø. Det bølgende terrenget gir et spennende romforløp, og gir plass til gode solfylte rom, og vegetasjonen er med på å bremse vinden og gi bedre mikroklima i parken.

BILDER FRA MODELL OG SKISSEPROSESS

Norges miljø- og biovitenskapelig universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway